

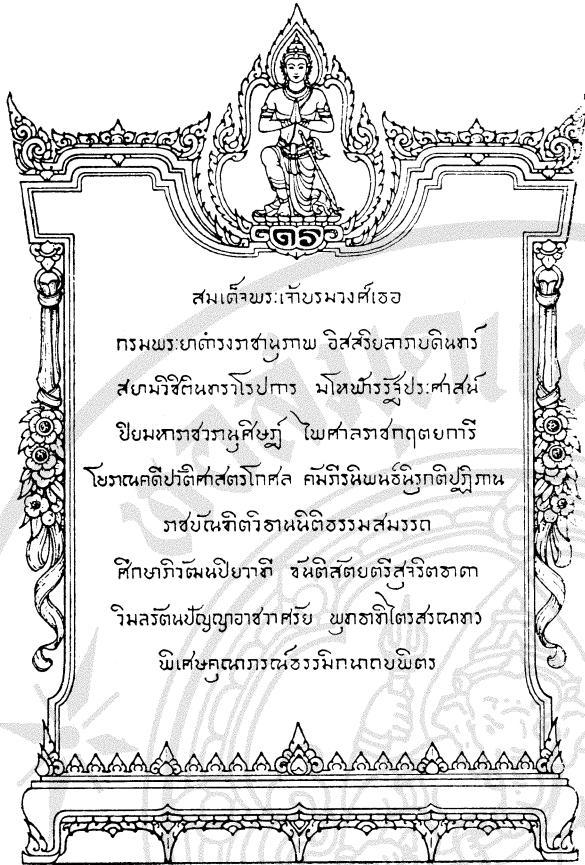
ระบะทาง

ราชทูตสยาม

จ. ศ. ๑๒๑๙ ๑๑, ศ. ๒๔๐๐

NATIONAL LIBRARY

Signature

NATIONAL LIBRARY

๑ ราชทูต สยาม ราช

ออก เจริญ ทาง พระราช ไมตรี กรุง ลันตัน

ราคา เล่ม ละ สาม สติง

ได้ ลง พิมพ์ คราว แรก

ณกรุง เทพ ที่ โรง พิมพ์ ครู สมิต

คำบล บางคอแหลม

ปี ๑๒ อัฐศก จุลศักราช

๑๒๔๘

๖ หนังสือ ออก ใหม่ คือ ราชทูต สยาม ไป กรุง ฝรั่งเศส
ราชทูต สยาม ไป กรุง ลอนดอน พระพุทธ ทำนาย นิมิตร พระ
ยา บัณฑิต ปลา บั ทอง จดหมาย เหตุ ฝรั่งเศส โบราณ จด.
หมาย เหตุ เมือง พม่า จดหมาย เหตุ สยามสมัย ๓๖

๗ หนังสือ ไท อื่น อัน มี ชาติ ที่ โรง พิมพ์ บางคอแหลม ที่
ตึก แม่ แพร อยู่ ตึก เสาชิงช้า ถนน บำรุง เมือง ห้าง นาย ยม
วัด เกาะ นาย สิ้น อยู่ริม ลำเพง แพร นาย เทพ ตรง ปาก
คลอง บาง หลวง ชำม ๓๖

เรื่อง ใหญ่ ไบ ปก แสง คือ

๘ พระอภัยมณี อุณรุท วงษ์สวรรค์ จันทะโครบ จิน
ตามณี เสภา ลักษณะวงษ์ อีเหนา พระสมุท สิงห์ไกรภพ
เบญจมาศทอง รามเกียรติ์ ดั่งซัทอง กากี โลกนิตย ขงจื๊อ
สุภาษิตจีน มงคลทิปนีแปล เป็นสุภาษิตสอนหญิง ตำราดาว
ตำรา คัด เลข อย่าง ใหม่ สิบสอง เหลี่ยม ทิวตั้งवाल ชูยถึง
ราชาริราช คาหลัฏ วงษ์เทวราช สุวรรณ เคียร สยามวิปอชิ
ไตร ปณมมาลา อังกฤษ พระศรีวงษ์ ตาม มัตถาย ๓๖

เป็น เรื่อง เลก ไบ ปก อ่อน คือ

๙ สุภาษิต สอนเด็ก สุภาษิต พระร่วง สุภาษิตโคลง
อย่าง เก่า สุภาษิต โคลง อย่าง ใหม่ สุภาษิตไทย สอน
หญิง สุภาษิตขัณฑ์ พิเภา สอนบุตร อิศรญาณ เป็น คำ
สุภาษิต สอน ใจ กฎหมาย ลักษณะ ทาษ ทั้ง เก่า ทั้ง ใหม่
รวมเข้า เล่ม เดียว กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย ว่า ด้วย

ฆ่า สัตว์ คำสอน สมกวร สมโภช มหานคร บรรณดก
พระสี่เส้า เรื่อง อุไท คำเตือน สติ ตำราการโรง พิมพ์
กช ก กา ปถม ก กา ไท ปถม มาลา อังกฤษ สมุด จะ หัก
อังกฤษ กา กับ สุนัขแล นกยาง สูตรเลข พระยา นิตทัน
นก กระจาบ กากี คำ กลอน มายา สัตว์ เพชรมงกุฏ สิบ
สองเหลี่ยม สวัสดิรักษา ชันวิภังคินี ตำรายาเกล็ด รามสิน
ว่า ด้วย ลม อากาศ ปทานุกรม บุนทนางษ์ สุนัน เรื่อง
ทำนายฝัน ตรา ชูทอง ฝรั่งเสศ ทำศึก กับ จีน พงษาวดาร
ไทย พงษาวดาร โบราณ เรื่อง โมเช เปน พงษาวดาร บุราณ
บุฉดา แล วิสัยนา ใน สาคณา แท้จริง คำ อังกฤษ แปล เปน
คำไทย พระศรีม วงษ์ ตามโยฮัน

๑ นิราศ เกาะ จาน นิราศ ชม ตลาด นิราศ เดือน นิราศ
พระแท่น ดงวัง นิราศ เมืองเพชร นิราศ ฉลาง นิราศ พระ
บาท นิราศ พระ ปถวี นิราศอิเหนา นิราศ พระปถม นิราศ
โคราษ นิราศ เมือง แกลง นิราศ หวรววด์ นิราศ วัด เจ้าฟ้า
นิราศนรินทร์ นิราศ บางปะอิน นิราศ สระบุรี นิราศยี่สาร
นิราศ รางวัด นา

๑ อนึ่ง ถ้า ลูก คำ ฟานิช จะ ซื้อ หนังสือ ต่าง ๆ ที่ เรา
ลง พิมพ์ ไว้ นั้น คราว ละมาก ๆ ถึง อย่าง ละ รเย จบ
จึง จะ แกมให้ ยี่สิบ จบ ภา ๕ ขาเย นั้น จะ ได้ กำไร บ้าง
ถ้า คนอื่น จะ ตี ตู หนังสือ มา ซื้อ ทุก เรื่อง จบ หนึ่ง จบ หนึ่ง
จน หมดเรื่อง ใน โรง พิมพ์ คราว เดียว นั้น จะ ลด ราคาให้ บ้าง

 เมื่อชายหนังสือไท แต่โรงพิมพ์ คุรุ สมิต จะ ตี
ตรา สำหรับ โรง ให้ ไว้เป็น สำคัญ ถ้า มิได้ มี ตรา อย่า ซื้อม
เลย ใน อัน ชาติ ที่ เดียว ๗๖

๑ มีการ เทศ เป็น ภาษา สยาม ที่ บาง คอแหลม ที่ ตึก ใหม่
ทุกวัน อาทิตย เวลา เข้า สี่ โมง แล มี การ สวด สอน เข้า
โมง หนึ่ง เวลา คำ ทูม หนึ่ง ทก วัน ที่ ตึก ใหม่ นั้น ท่าน
ทั้งปวง ที่ หยาก พัง เชิญ มา พัง เทอญ ๗๗

๑ ถ้า ผู้ใด มี บุตร ชาย ตั้ง แต่ อายุ ๓ ปี ขึ้น ไป อยาก
จะ ให้ บุตร นั้น มี วิชา เป็น ทาง หา กิน คล่อง เชิญ ให้ เอา
บุตร นั้น มา ฝาก ไว้ เป็น ลูก สติ กับ คุรุ สมิต ที่ โรง พิมพ์
บาง คอแหลม จะ ช่วย ให้ ได้ สม ความ ปรารถนา ๗๘

◆◆◆◆◆
ยูไนเวอร์ซิตี สยาม เป็น ที่ เรียน วิชา ต่าง ต่าง

๑ ถ้า บิดา มารดา ผู้ หนึ่ง ผู้ใด อยาก จะ ให้ ลูก ชาย
ลูก หญิง เรียน ภาษา ไทย ภาษา ฝรั่งเศส วิชา ต่าง ๆ เพื่อ
จะ เป็น คน มี บัญญา รู้ ความ ซื่อ เรียบ ร้อย จะได้ เป็น ผู้
หลัก ผู้ใหญ่ สม เป็น พ่อ บ้าน แม่ บ้าน เป็น กำลัง แก่ ราช
การ แล แผ่น ดิน บ้าน เมือง ด้วย เชิญ มา ฝาก ไว้ กับ
คุรุ แล ที่ ยูไนเวอร์ซิตี สยาม บาง คอแหลม คำ สอน
คำ เลี้ยง จะ เรียก เอา แต่ ภา สัมการ ถ้า จะ รู้ ความ ละเอียด
เชิญ มา ถาม แต่ คุรุ ที่ บาง คอแหลม เทอญ ๗๙

[X]

ตอนที่ ๑

เรื่อง การออกอากาศทางวิทยุของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

สำนักงานประชาสัมพันธ์ และ วิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย
หน้า ๑ หน้า ๒

NATIONAL LIBRARY

ตอนที่ ๑ การเดินทางออกจากกรุงเทพฯ จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๒ การเดินทางออกจากเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๓ การเดินทางออกจากจมูกแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๔ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๕ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๖ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๗ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๘ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๙ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ตอนที่ ๑๐ การเดินทางจากจมูกเลือดสีแดง จมูก
เลือดสีแดง

ឆ្នាំទី ១១ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ

ឆ្នាំទី ១២ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ

ឆ្នាំទី ១៣ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ

ឆ្នាំទី ១៤ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ

นำ ต้น

ราชทูต สยาม

ออก เจริญ ทาง พระราช ไมตรี กรุง ลันตัน

● ข้า พระพุทธเจ้า หม่อม ราชโอรส ได้ รับ
พระราช ทาน จด หมาย — ราย เรื่อง ความ ตาม ระยะ ทาง
ที่ พวก ราชทูต กราบ ถวาย บังคม ลา — ออก จาก กรุง เทพ
มหานคร ไป จำเริญ ทาง พระราช ไมตรี พระเจ้า กรุง ลอน
ดอน ทูล เกล้า ทูล กระหม่อม ถวาย ใจ ความ ว่า ณ วัน
ศุกร เดือน เก้า ขึ้น สาม ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๙ ปี มเสง นพ
ศก เวลา บ่าย ห้า โมง เสก พระยา มนตรี สุริยวงษ์ ราช
ทูต เจ้า หมื่น สรรเพ็ชร ภักดี อุปทูต จะหมื่น มณฑัยร
พิทักษ์ ตรทูต หม่อม ราชโอรส ล่าม จะหมื่น ราชามาตย
นาย พิจาวณ สรรพกิจ ผู้ กำกับ เครื่อง มงคล ราช บรรณา
การ พร้อม กัน ใน พระบรม มหา ราชวัง เจริญ พระราช
สาสน์ ขึ้น ไล่ พระยานนมาศ แห่ ไป ถึง ท่า พระ แล้ว
เชิญ ลง เรือ พระ ทิ้ง ชล พیمان ไชย ล่อง ลง ไป เมือง
สมุท ปราการ

ระ

๑ วัน เสาร์ เดือน เก้า ขึ้น สี่ ค่ำ ย่ำ รุ่ง แล้ว พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง วงษาธิราชสนิท กับ เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ สมันต พง พิสุทธิ มหา บรม รัตนโนคม ว่า ที่สมุห พระกระลาโหม ให้ เชิญ พระราชสาสน แล รับ เครื่องราชบรรณาการ ลง เรือ พระที่นั่ง กล ไฟ สยาม อรอุมพลเสร็จ เวลา เข้า โมง หนึ่ง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ แล พวก ชุนนาง ทั้ง ผู้ มี ชื่อ ซึ่ง จะ ไป ด้วย ราชทูต นั้น รวมยี่สิบเจ็ด คน ลง ใน เรือ แล้ว ให้ ใส่ ไฟ ใช้ จักร ออก ไปถึง เรือ รบ อังกฤษ เปน เรือ กลไฟ — ชื่อ เอนกวนเตอจักร ท้าย ยาว สอง ร้อย สิบ สี่ ฟุต กว้าง สาม สิบสาม ฟุต กิน น้ำ ฤก สิบ แปด ฟุต ถ้า จะ คิดอย่าง ไทย ฟุต หนึ่ง สิบ สี่ นิ้ว กับ สาม กะเบียด ใหญ่ยาว สอง ร้อย สิบสี่ ฟุต คือ เส้น สิบ สอง วา สาม ศอก คืบ กับ กิ่ง นิ้ว กว้าง สาม สิบ สาม ฟุต คือ ห้า วา หก นิ้ว กับ สาม กะเบียด กิน น้ำ ฤก สิบ แปด ฟุต คือ สิบเอ็ด ศอก กับ นิ้ว กิ่ง กำถั่ง สาม ร้อยหก สิบ แรก ม้า คน ใน เรือ กับต้น หนึ่ง ขอฟฟี่ชเออ ยี่สิบ ลูก เรือ ทหาร คน ใช้ รวม ร้อย แปด สิบ หก คน เปน เรือ กวีน โปรต ให้ มา รับ พวก

นาย ธีรศักดิ์ วัฒนกุล
นาย ธีรศักดิ์ วัฒนกุล

ชื่อ นาย ธีรศักดิ์ วัฒนกุล

ราชทูต สยาม

๓

ราชทูต เวตา เข้า ตาม โมง ครึ่ง กับตัน กับ ขุนนาง นาย ทหาร จัต ทหาร ก็ขึ้น ยืน เรียง เคียง กัน
 คำนับ พระราช ดำสน์ สอง แถว แถว ละ หก คน มี
 คน ที่ ถอดอง คน หนึ่ง พระเจ้า น้อง ยาเธอ กรมหลวง
 วงษา ริราช สนิท เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ์ จึง
 ขึ้น ไป บน เรือ เอนกวนเตอ ก่อน แล้ว ให้ หม่อม
 ราโชทัย เชิญ พระบรม ราช ดำสน์ จหมื่น มณเฑียร
 พิทักษ์ เชิญ พระบรมราช ดำสน์ ขึ้น ไป — ต่อ ฝ่าย หลัง
 กับตัน ขุนนาง แด ทหาร คำนับ รับ พระราช ดำสน์ แล้ว
 ให้ ทหาร ยิง ปืน ใหญ่ สดุด ราชทูต สืบ เก้า นัด แล้ว
 ให้ เชิญ พระ ราชดำสน์ — ขึ้น ใต้ บน โต๊ะ ใน ห้อง ข้าง
 ท้าย เปน ที่ พวก ราชทูต อยู่ ครั้น ขน เครื่อง
 ราช บรรณาการ ขึ้น บน เรือ เอนกวนเตอ เสร็จ แล้ว เว
 ตา บ่าย โมง หนึ่ง พระเจ้า น้อง ยาเธอ กรมหลวง วง
 ษา ริราช สนิท เจ้าพระยา ศรีสุริยวงษ์ ก็ ลง เรือ
 พระ ที่นั่ง สยาม อรสมพล กลับ เข้า มา ณ กรุง เทพ
 ๑ เวตา บ่าย โมง เด็ด กับตัน โอ แกแดแสน ให้
 ไล่ ไฟ ไล่ จักร ออก จาก ที่ ทอด สมอ นอก ดันดอน
 ๒ พอ เวตา สว่าง ขึ้น เปน วัน ฮาพิศย — เกือบ เก้า ขึ้น ห้า
 คำ ถึง นำ ภูเขา ตาม ร้อย ยอด เวตา พลบ ถึง เกาะ

๔

ราชทูต สยาม

อ้าง ทวง ได้ ถม ตี กับตัน ให้ เอา จักร ชัน แฉ่น
 ไป ไป ๔ วัน จันทร เดือน เก้า ชัน หก คำ เวลา
 ย่ำ รุ่ง ถึง เกาะ พะนัน ครั้น เวลา สาย ชัต ถม เรือ ไม่
 เดิน บาง ที่ ก็ ถอย หลัง บาง ที่ เดิน ไป สัก น้อย
 จน ถึง บ่าย สอง โมง — จึง มี ถม (ฉ่น ออก ไป ได้
 ถึง แหลม กระดุมพุท ภาท พดบ ๔ วัน อังคาร เดือน เก้า
 ชัน เจด คำ สว่าง ที่ อ่าว ยาง ตรง เกาะ กระ ชณะ
 นั้น ชัต ถม จน บ่าย สอง โมง เสศ — จึง ได้ ถม แฉ่น ต่อ
 ไป ๔ พัน เกาะ กระ — ประมาณ ยี่สิบ ห้า ไมล์ คือ
 พัน ร้อย ยี่สิบ ห้า เส้น ภาท คำ ๔ วัน พุธ เดือน เก้า ชัน
 แปร คำ มา สว่าง — ตรง แหลม น้ำ เมือง ตานี เวลา
 พดบ ถึง น้ำ เมือง กระฉ่น ตัน ถม ทวน น้ำ กับตัน ให้
 ได้ ไฟ ใช้ จักร ต่อ ไป ๔ วัน ประหัดบดี เดือน เก้า ชัน
 เก้า คำ — มา สว่าง ที่ น้ำ เมือง ตะรังกานู พัน อ่าว
 ตะรังกานู ออก ไป มี เกาะ ชัต เกาะ ฉ้าย เรือ ทวน
 น้ำ ทวน ถม (จน เวลา คำ — จึง ถึง เกาะ คังโกรัน พวก
 จีน เรียก เกาะ เต้า เปน แขวง เมือง ตะรังกานู กับ
 ตัน ให้ เอา จักร ชัน ใช้ ไป ไป ๔

● วัน ศุกร เดือน เก้า ชัน สิบ คำ สว่าง พัน เกาะ
 คังโกรัน ออก ไป ประมาณ ยี่สิบ ห้า ไมล์ คือ พัน

ร้อย ยี่สิบห้า เส้น เรือ ทวน น้ำ ทวน ถม ก้าว ไม่
 ออก กับตัน ให้ ทหาร หัก ปืน ใหญ่ ทำ ทำ รบ ต่าง ๆ
 ให้ ราชทูต เวลามา มุ่งหนึ่ง ให้เอา จักร ลง ที่ แล้ว
 ไล่ ไฟ ใช้ จักร ต่อ ไป เวลา ห่ม เส็ด ถึง นำ เมือง ปะหัง
 P วัน เสาร์ เดือน เก้า ขึ้น สิบเอ็ด ค่ำ เวลา ย่ำ รุ่ง ถึง
 เกาะ ม่อ ได้ เมือง ปะหัง น้อย หนึ่ง เวลา ย่ำ ค่ำ
 ถึง เกาะ นาก พวก จีน เรียก แต่บัว P วันอาทิตย์ เดือน
 เก้า ขึ้น สิบสอง ค่ำ เวลา สว่าง ถึง สี่ตา ชาว ที่
 สี่ตา ชาว นั้น เป็น สี่ตา ออก ขึ้น พัน น้ำ บ้าง อยู่ ได้
 น้ำ บ้าง เป็น ที่ นำ กลัว เรือ เข้า เรือ ออก จะ โดน
 ก็ จะ เป็น อันตราย จึง ก่อ หอ คอย สังเกต โคม ไว้
 บน นั้น เรือ เข้า ออก จะได้ เห็น เป็น ที่ สังเกต มี คน
 ผดัด เปลี่ยน กัน รักษา อยู่ ที่ นั้น เป็น นิจ [๖] จะ
 ● เวลา เข้า สี่ โมง ถึง เมือง สิงฆะโปร รวม เก้า
 วัน P กับตัน ให้ ชัก ชง พระจอมเกล้า — ขึ้น บน
 ป้าย เสา กระโถง นำ แล้ว — ให้ ทอด สมอง ลง กับ
 ตัน ก็ ลง เรือ โปด — ขึ้น ไป หา ฮอนเนอร์เบต บตัน
 แดง เจ้า เมือง ๆ ให้ มิสเตอร์ แมกเนี่ย — ลง มา ทัก ถาม
 ข้าราชการ ที่ ใน เรือ รบ มิสเตอร์ แมกเนี่ย บอก ว่า
 เจ้า เมือง สิงฆะโปร — ให้ มา แจ้ง ความ แก่ ท่าน ราชทูต

ว่า ได้ยิน ชาว ราชทูต จะ ออก มา นาน แล้ว เจ้า
เมือง สิงฆะโปร คงใจ คอย อยู่ ทุก วัน มิ ได้ขาด แต่
วันนี้ ราชทูต มา ถึง เป็นวัน อาทิตย เจ้า เมือง เลี้ย
ใจ นัก ด้วย จะ จัด แจง เชื้อ เชิญ แล ยัง สัตต
รับ ยัง ไม่ ได้ ขอ เชิญ ภาภ อยู่ใน เรือ รบ สัก คืบ
หนึ่ง ก่อน ต่อ รุ่ง ขึ้น วัน จันทร์ จึง จะ จัด ทหาร คง
กระบวน รับ ราชทูต ให้ เป็น เกียรติยศ แก่ พระเจ้า
อยู่ หัว กรุง สยาม ราชทูต ตอบ ว่า ชอบ แล้ว เมื่อ
เรือ กลไฟ เข้า ไป ถึง กรุง เทพ พระเจ้า อยู่ หัว แล
ท่าน เสนา บดี ผู้ใหญ่ ก็ ได้ จัด แจง ให้ เรา ออก
มา เรา ก็ มี ความ ปราศนา จะ ออก มา ให้ ถึง โดย
เร็ว จะ ใคร่ ภาภ รั้ง จัก กับ เจ้า เมือง แล ขุนนาง ด้วย
แต่ วัน นี้ เป็น วัน อาทิตย จะ ขอรด ต่อ เวลา พรุ่ง
นี้ — จึง จะ จัด แจง รับ ทูตานุทูต นั้นตาม แต่ เจ้า เมือง
สิงฆะโปร—จะ จัด แจง ให้ ส้ม ควร แก่ พระ เกียรติยศ เกิด
พูด กัน เท่า นั้น แล้ว — มีศเดอ แมกเนย ก็ ตามกลับ ไป
๑ วัน จันทร์ เดือน เก้า ขึ้น ดิบสามค่ำ เวลาเช้า โมง
ครึ่ง เจ้า เมือง สิงฆะโปร ให้ จัด เรือ โบท ลำ หนึ่ง นำ
เรือ ปัก ชง พระจอมเกล้า ท้าย เรือ ปัก ชง อังคฤษ
มี ขุนนาง ฝ่าย ทหาร ขัด กระบี่ — อยู่ นำ เรือ คน หนึ่ง

คนที่ ๑๕ คน ซึ่งได้ชื่อ
รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระยศที่
รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระยศที่
รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระยศที่
รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระยศที่
รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระยศที่

ราชทูต สยาม

๗

อยู่ท้ายเรือ คนหนึ่ง คนที่กระเชียงสิบ เต็มคน ถือขอ
ถ่อ ง่าม คอย รับ เรือ ต้อง คน คน ถือ หาง เลื้อย คน หนึ่ง
รวม อังกฤษ สิบห้า คน ออกมา รับ ราชทูต ที่ เรือ รบ
พวก ราชทูต ทั้ง หก คน — แต่ง ตัว ได้ หมวก ยอด ทอง
ได้เสื้อ เข็ม ขาบ นุ่ง ผ้า ยก ทอง ได้ สนับ เพลา
คาด เข็ม ขัด วาดะกด ได้ ถัง เท้า รอง เท้า* เมื่อ
ราชทูต จะ ลง เรือ ขึ้น ไป ใน เมือง นั้น ที่ เรือ เชนกวน
เตอ มี ทหาร สิบ ถึง คน — ถือ ปืน ปลดาย หอกอื่น
คานับ ส่ง ครั้น พวก ราชทูต ทั้ง หก คน ลงเรือ-ใบด
ออก ไป ท่าง กำปั่น — ประมาณ สาม เดือน แล้ว
ใน เรือ รบ ยิง ปืน ใหญ่ นัด หนึ่ง ให้ ชุนนาง ที่ บน
เมือง รู้ เปน สัญญา — ว่า ราชทูต ลง เรือ มา แล้ว
เมื่อ ราชทูต ถึง ท่า หน้า เมือง มิคเตอ แมกแกนซี ที่ สอง
เจ้าเมือง กับ มิคเตอ แมกแกนซี แด่ จัน กิม จัง เปน
ที่ พระ พิเทศพานิช สยาม พิชิต ภักดี ทำ ราชการ นถอง
พระเดช พระคุณ เปน ผู้ ช่วย ด แด ว่า ก่อว่า ใน ที่
ราชทูต ไทย — อยู่ ที่ เมือง สิงขะโปร ลง มา ขึ้น คอย
รับ ราชทูต อยู่ เมื่อ พวก ชุนนาง ไทย จะ ขึ้น จาก
เรือ นั้น มิคเตอ แมกแกนซี ลง มา ขึ้น ถึง ที่ ริม เรือ
แล้ว ขึ้น มือ ให้ ราชทูต และ ชุนนาง ไทย — จับ ประคอง

ราชทูต สยาม

ขึ้น ไป ครั้น ขึ้น ไป บน ดั่ง พร้อม กัน แล้ว มิด
เคอ แมกแกช บอ กว่า เจ้าเมือง ก็ ลง มา คอย รับ
อยู่ ด้วย แต่ บัดนี้ หา ผู้ สบาย ไม่ ขอ ถา ขึ้น
ไป ก่อน ให้ ข้าพเจ้า กับ มิดเคอ แมกแกช คอย รับ
ราชทูต แทน ครั้น พุด กัน เท่า นั้น แล้ว นาย
ทหาร ก็ เป้า แตร ดั๊วะ ให้ ทหาร ขึ้น ใหญ่ นำ บั้ม
สี่ กระบอก ยิง สดุด ๑๘ นัด ที่ ขึ้น ใหญ่ นั้น มี ทหาร
รักษา อยู่ กระบอก ละ ห้า คน ผู้ กระบอก รวม ทหาร
ยี่สิบ คน ทาง ที่ ราชทูต ขึ้น นั้น มี ทหาร ขึ้น ปลาย
หอก ยี่สิบ คำนับ อยู่ สอง แถว ๆ ละ หกสิบ ห้า คน สอง
แถว ร้อย สามสิบ คน มี คน เป้า แตร ห้า แถว ห้า แถว อีก
ยี่สิบ ผู้ คน มา ตาม ส่ง ราชทูต ด้วย รถ ที่ มา รับ
พวก ราชทูต ห้า รถ แต่ รถ ราชทูต อยู่ หัก รถ หัก
แปด รถ มี ประทณ เทียม ด้วย ม้า เกศ หัก หัก ครั้น
มา ถึง ดึก ที่ ภัท ขั๊ว เล็คเปอเรนซ์ โฮเตล เป็น
ดึก สำหรับ เสาร์ นาย ห้าง ขุนนาง คน ไป มา เข้า อาศัย
เจ้า เมือง ถึงมะโปร — จัด ทหาร แต่ง ตัว ถู บิน ปลาย
หอก ผัด เป็ด ยื่น กัน เติบ ยาม ตรวจ ครา รักษา พวก
ราชทูต ทั้ง กลาง วัน กลาง คืน สามสิบ คน มี รถ ประ
คำ อยู่ สำหรับ ให้ ใช้ สาม รถ ใน ดึก นั้น มี เตียง ที่

ราชทูต สยาม

๘

นอน ครอบ ทุก นาย แล้ว เวลา เข้า สาม โมง เลี้ยง เข้า
เที่ยง เลี้ยง น้ำ ชา มี ขนม นม โค น้ำ ตาต ทวาย ผล
ไม้ ต่าง ๆ บ่าย สาม โมง เลี้ยง เข้า เย็น เวลา สอง
ทุ่ม เลี้ยง น้ำ ชา มี ของ เหมือน เลี้ยง กตาง วัน อีก
ครึ่ง หนึ่ง มี เครื่อง สำหรับ ใช้ ต่าง ๆ เบน อัน มาก เจ้า
เมือง สิงหะโปร ให้ มิคเตอ แมกเนย มา เยี่ยม เยียน ถาม
ข่าว อยู่ เมือง ๆ แด ขุนนาง ขึ้น ก็ ไป มา มิ ได้
ขาด ะ

๑ ณ วัน อังคาร เดือน เก้า ขึ้น สิบสี่ ค่ำ เวลา
เช้า สาม โมง เสด็จ เสด็จ แมกกอกคแตนต์ เปน ขุน
นาง สำหรับ ตัก สิ้น ความ ใน เมือง สิงหะโปร มา
เยี่ยม ราชทูต ถึง ตึก ที่ อยู่ เมื่อ มา นั้น แต่ง ตัว ใส่
เสื้อ สักหลาด แต่ง กรอม ลง ไป ถึง เท้า มี คน ถือ
ตะบอง ห่ม เงิน นำ น้ำ คู่ หนึ่ง เวลา สี่ โมง เข้า มิค
เตอ แมกเนย เอา รถ หก รถ มา เชิญ พวก ราชทูต
ไป บ้าน เจ้า เมือง พวก ราชทูต ทั้ง หก คน แต่ง ตัว
เหมือน เมื่อ แรก ขึ้น มา จาก กำปั่น เสร็จ แล้ว มิคเตอ
แมกเนย ก็ เชิญ ให้ ขึ้น รถ ภา ไป บ้าน เจ้า เมือง
บน ยอด ภูเขา เมื่อ ถึง นั้น มี ทหาร บิน ปลาย หอก - ยืน
อยู่ นำ บันได สอง แถว ๆ ตะ หก คน คน หนึ่ง ผัด

เปลี่ยน กัน เดิน ถัด ถัด ล่อง คอย ดู — เหตุ การ ซึ่ง
จะ มี มา ใน ท้อง เทด จะ ได้ วั โดย เวว ครั้น รก
ประทับ หน้า บันได แล้ว พวก ราชทูต ก็ ภา กัน ขึ้น ไป
หา เจ้า เมือง ต่าง ทัก ทาย ปราไสย กัน ตาม ธรรมเนียม
แล้ว ถ้า เจ้า เมือง ไป บ้าน พระพิเทศ พานิช
อยู่ ที่ นั้น ประมาณ ครึ่ง ชั่วโมง — จึง กลับ มา ตัก ที่
ตำนกนี้

๑ วัน พอม เดือน เก้า ขึ้น ดิบห้า คำ เวลา เข้า
สี่ โมง เสก เจ้า เมือง มา เยี่ยม ราชทูต ถึง ที่ อยู่ พุด
จา กัน แล้ว — ก็ ลา กลับ ไป ประมาณ ดิบ นา
ที่ รอง เจ้า เมือง ชื่อ มิคเตอ แมกแกนซ์ — มา หา
ราชทูต ถาม ข่าวกุ ขุทกัน ตาม ธรรมเนียม รุ่งขึ้น
ณวัน ประทับดี เดือน เก้า แรม คำ หนึ่ง เวลา เข้า สี่
โมง มิคเตอ แมกแกนซ์ มา เชิญ พวก ราชทูต — ไป
เที่ยว ดู ถิ่น ถาน บ้าน เมือง แล ไป หา เซอ แมกกอก
แกนซ์ — ผู้ ข้าราชการ แล้ว กลับ มา ตัก ที่ ภา
บาย โมง หนึ่ง พวก กงสุล หลาย ชาติ — มา เยี่ยม
ราชทูต เวลา บ่าย สี่ โมง พวก ราชทูต — ไป หา มิค
เตอ แมกแกนซ์ เวลา ทุ่ม หนึ่ง พระพิเทศพานิช เชิญ
พวก ทาซทูต หก คน — ไป ถิ่น โต๊ะ เลี้ยง ขย่ำ อังคฤข

ราชทูต สยาม

๑๓

มี อังกฤษ ดิบเฮด คน ไทย หก คน จีน สอง คน
แขก คน หนึ่ง รวม กัน ยี่สิบ คน

๑ วัน ศุกร์ เดือน เก้า แรม สอง ค่ำ เวลา ดี โมง
เย็น จีน จงฮวด นาย ห้าง พระยาพิศาลสุผล เชิญ
พวก ราชทูต ไป กิน โต๊ะ เลี้ยง อย่าง จีน มี ไทย หก
คน จีน สอง คน รวม แปด คน เวลา สองทุ่ม
กับตัน กิมเสง จีน เชิญ พวก ราชทูต ไป กิน โต๊ะ ที่
บ้าน บน ยอด ภูเขา เมื่อ ไป นั้น จหมื่น มณฑลยัทธิ
ทักษ จหมื่น ราชามาตย ไป รถ เดียว กัน รถ
นั้น ถ้า หลัง คน ขี่ รถ ภา หอง ทาง ไป ไม่ ถูก
ก็ ขึ้น กลับ ที่ ด้านนั้น ที่กับตัน กิมเสง เลี้ยง โต๊ะ
มี บัฟฟาย อย่าง อังกฤษ วง หนึ่ง ยี่สิบ แปด คน มี
พวก อังกฤษ รำ เท้า ผู้ ชาย ผู้ หญิง เต็ม เบ้น คู้ กัน
ประมาณ สิบสี่ คน * พวก อังกฤษ ที่ ไป กิน โต๊ะ ประ
มาณ ร้อย ห้าสิบ เศษ ล้าน แต่ ผู้ ที่ ทิ้ง กัน พวก ราช
ทูต ไทย สี่ คน จีน ประมาณ ยี่สิบ เศษ แขก เทษ
เจด คน แขก มาตย ดิบห้า คน พวก ราชทูต
อังกฤษ รำ เท้า อยู่ จน ห้าทุ่ม เศษ จึง กิน โต๊ะ ครั้น
เสร็จ ภา ก็ อยู่ ดึก ยี่สิบ นาที ก็ กลับ มา ดึก ที่ อยู่ ะ

● ว่า ด้วย ราชทูต ออก จาก เมือง สิงคโปร์ แล่น

๓๐๗๖

ไป เมือง ไทโร แวัน แคว้น อายซุบโต ๖

● วันเสาร์ เดือนเก้า แรม สप्तมย มี คน อังกฤษ
ผู้ ตี มา เข้าม ราชทูต หลาย คน จน ถึง เวลา บ่าย ห้า
โมง เศษ - พวก ราชทูต ก็ ขึ้น รถ พร้อม กัน ออก จาก ที่
สำนักนี้ ไป ลง เรือ ที่ ท่า มี ทหาร ถือ ปืน ยืน คำนับ
สอง แถว ๆ ละ หกสิบ คน มี ทหาร เป่า แตร เป็น สัญญา
บอก ให้ ทหาร ขึ้น ใหญ่ ตาม กระบอก ยิ่ง สุด ดิบ
เก้า นัด มีศเตอ แมกแกนซ์ หนึ่ง มีศเตอ แมกเนีย
หนึ่ง เซอ แมกกอกซ์แตนต์ หนึ่ง พระพิทักษ์พานิช
หนึ่ง ขุนนาง อังกฤษ ฝ่าย กรมท่า หนึ่ง ลง มา ส่ง ถึง
เรือ ใน เรือ นั้น มี ขุนนาง ฝ่าย ทหาร กำกับ เรือ คน
หนึ่ง คน ถือ ขอบ ถ่อ ง่าม คอย รับ เรือ สอง คน คน
ตี กระเชี่ยง สิบ คน พวก ราชทูต ก็ ลง เรือ มา ถึง เรือ
กลไฟ แล้ว กับคน จึง บอก ว่า คน ไป ค้าง อยู่
บน เมือง สิงคโปร์ — แก้ว คน ยัง ให้ ไป ตาม หา อยู่
ใน เวลา นี้ ยัง จะ ไป มิ ได้ แล้ว เดือน ก็ มีด นก ต่อ
เกือบ สว่าง จึง ค่อย ไป ถึง เวลา สิบเอ็ด โมง จึง ให้
ถอน สมอ ไซ้ จักร ไป สว่าง ที่ ใน อ่าว เรือ ๖ ๖ ๖
อังคาร เดือน เก้า แรม หก ค่ำ เวลา ห้า โมง เข้า ถึง
เกาะ แคะปะลา บ่าย โมง เศษ ถึง เกาะ เมณฑานนอ อยู่

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ទី១

អំពីវិធានការបំបាត់ កម្មវិធីសង្គម
រដ្ឋបាលសង្គមកម្ពុជា ទី១ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី
ដែលបានកំណត់

កម្រិតថវិកាសង្គមកម្ពុជា ២០២០ ឆ្នាំ
ដើម្បីបំបាត់

[illegible]

๕ ชื่อเรื่อง เรื่อง ลพบุรี สม
หนังสือ หายขาด มีพวกอื่นชื่อ นว

* หนังสือเล่มนี้ แรกก่อน ของ
มาจาก

หอสมุดเจ้าพระยาพืชมงคล
กรุงเทพฯ

સામાજિક નીતિ અને સંસ્કૃતિ

ข้าง ซ้าย มือ พัน ออก ไป ข้าง ขวา มือ น้อย หนึ่ง มี
อีก สอง เกาะ เรียก เกาะ เหนือ เกาะ ใต้ ถัด สอง
เกาะ ออก ไป มี อีก เกาะ หนึ่ง ชื่อ เตะตะ ๖๖

๑ วัน พุธ เดือน เก้า แรม แฉด ค่ำ เข้า โมง เส่
ถึง เกาะ ชื่อ วาตเซอ บ่าย สอง โมง ถึง ช่อง ยะกะกรว ✕
บ่าย สี่ โมง ถึง แหถม แอนเยอ กัปตัน ให้ ทอด ส้ม
ลง ตรง หน้า บ้อม บ้อม นั้น เป็น ด้าน เมือง ยะกะกรว
มี บ้าน เรือน อยู่ ไม่ มากนัก ทั้ง ดึก ทั้ง โรง ประมาณ
สอง ร้อย หลัง ที่ ใต้ บ้อม ลง ไป มี หอ คอย สูง - จด
โคม บน ยอด สำหรับ ให้ เรือ เข้า ออก เหน เป็น ลำ
คัญ ที่ หน้า บ้อม กำบัง อะเมริกัน เทียว หา ปลา วาน
เข้า ไป ทอด รั้ว อยู่ สอง ลำ เมื่อ เรือ กดไฟ
เอนกวนเคอ ทอด ส้มลง ลง แล้ว มี เรือ ลูก ค้า แล่น
ไป บ้าง เรือ กระเซียง บ้าง เอา ผลไม้ เผือก มัน
แฉด ลั้ว มี ชีวิต คือ วานร แฉด นก เปด ไข่ ลั้ว ขึ้น
อีก หตาย อย่าง ออก มา ขาย เป็น หตาย ลำ แล้ว
มี เรือ โปด ดาด ผัว ที่ กระเซียง ออก มา ลำ หนึ่ง ถึง
จอด เข้า ข้าง เรือ กดไฟ แล้ว ตัว นาย ขึ้น มา บอกแก่
ขุนนาง ที่ ใน เรือ ว่า เรา เป็น เจ้า ทำ จะ มา หา กับ
คุณ ขุนนาง ใน เรือ จึง เข้า ไป บอก กัปตัน ว่า นาย

เจ้าท่า มา หา ท่าน กับตัน ก็ สั่ง ให้ เข้า มา ครั้น
 นายเจ้า ท่า มา ถึง แล้ว คำนับ พดจา ไก่ ตาม ตาม
 การ สัก ครู หนึ่ง ก็ ตา ไป กับตัน จึง ให้ ชัก ชง
 วิถันดา ขึ้น บน ปดาย เสา น้ำ แล้ว ยัง ปั่น ใหญ่ สดุด
 ๒๑ นิต ผ่าย ข้าง บน บ้อม ก็ ยัง ตอบ ๒๑ นิต แล้ว
 กับตัน จึง เชิญ พวก ราชทูต ลง เรือ โบท ดี กระเชี่ยง
 ไป ถึง ท่า แล้ว ภา เดิน ขึ้น ไป ไกล เรือน นายเจ้า
 ท่า ผ่าย นาย เจ้า ท่า รู้ ก็ ออก มา รับเชิญ ให้ เข้า ไป
 ใน ตึก แล้ว กับตัน กับ นายเจ้า ท่า จึง นำ ราชทูต
 ไป เทียว เดิน ดู ตำบล บ้าน ตาม ทาง ประมาณ
 ชั่วโมง หนึ่ง แล้ว นำ ไป ที่ โรง อาบ น้ำ น้ำ
 นั้น ใหญ่ ลง จาก ภูเขา เอียน ได้ สดาด นก ครั้น พวก
 ราชทูต อาบ น้ำ แล้ว แวะ ไป นั่ง อยู่ ที่ ตึก เจ้า ท่า ครู
 หนึ่ง ภอ คำ ก็ ตา กลับ มา เรือ เรือ ยัง ทอด ค้าง
 อยู่ น้า ดำน คั้น หนึ่ง รุ่ง ขึ้น วัน ประทับดี เดือน เก้า แรม
 แปด คำ เวลา ดี โมง เข้า จึง ถอน ส้มอ ใช้ จักร
 ออก จาก ที่ นั้น ไป จน เ็น ยัง หา พ้น เกาะ ยะกะกรรา
 ไม่ เกาะ นั้น อยู่ ซ้าย มือ เมื่อ ออก ไป ข้าง ขวา
 มือ แด เหน ภูเขา ที่ เกาะ สุมাত্রา เวลา คำ สมดี กับ
 ตัน ให้ เอา จักร ขึ้น ใช้ ไป

ราชทูต สยาม

๓๕

๑ วัน ศุกร เดือน แก้ว แรม แก้ว คำ ไม่ แล เห็น ฝั่ง
เห็น เกาะ เหน ภูเขา เทย วัน อาทิตย เดือน สิบ ขึ้น สี่
คำ เวลา เทียง ต้นหน วัด แดบ บอก ว่า เรือ เรา เคี้ยว
นี้ ตรง เกาะ ถึงกา แล้ว แต่ โกล นก แด ไม่ เหน
วัน ประหิบัติ เดือน สิบ ขึ้น แปด คำ เวลา คำ ขัด ทม
เรือ ไม่ เติบ ราชทูต ให้ ถาม กับต้น ว่า เรา ขัด
ถม ตั้ง นี้ ถ้า จะ ใช้ ไฟ ไม่ ได้ ฤๆ กับต้น ตอบ ว่า ถ่าน
มี น้อย ถ้า ใช้ ไฟ ถ่าน จะ หมด เสีย เกลือก เปน เหตุ
การ ไป ข้าง น้า เรา ก็ จะ ได้ ความ ขัดสน ประการ หนึ่ง
ถ่าน หมด เรือ ก็ จะ โคลง นก

๑ ณวัน เสาร์ เดือน สิบ ขึ้น สิบ คำ เวลา คำ จึง
ได้ ถม ดี วัน อาทิตย เดือน สิบ แรม สาม คำ เวลา
สอง ยาม เสศ เกิด ถม สลัดกัน จัก นก คณใหญ่
สูง กว่า เรือ พัด เล่นอ อยู่ จน ถึง วัน จันทร์ เดือน สิบ
แรม สี่ คำ เวลา คำ ต้นหน บอก ว่า พรุ่ง นี้ ภา
สว่าง จะ เหน ฝั่ง ข้าง แหถม แอฟริกะ ครั้น รุ่ง ขึ้น เว
ลา สว่าง ก็ เหน ฝั่ง ที่ ฝั่ง นั้น มี ภูเขา ทราย สูง เรียก
ที่ นั้น ชื่อ ว่า ยาดาฟูม เปน ปาก ทาง ที่ จะ เข้า ใน
เทด แดง ขณะ นั้น ถม สลัดกัน ยัง พัด จัก อยู่ เวลา
เช้า สอง โมง เสศ เหน กำปั่น สอง เสศ ครั้ง เปน เรือ

ฝรั่งเศษ แล่น ตาม เรือ เอนกวนเตอ เข้า ไป ท่า หนึ่ง
 เรือ เอนกวนเตอ แล เรือ ฝรั่งเศษ นั้น ต้อง ดด ไป เอา
 แด่ใบ ชื้น ดันไว้ ด้วย ทม แรง นึก มีศเตอ เรมันด ดันหน
 บอกว่า ยัง อีก สอง ล้าม ชั่ว โมง เทล ก็ จะ ราบ ไม่
 มี คลื่น ครั้น แล่น ไป จน เวลา สี่ โมง เข้า กับตัน
 ให้ เอา จักร ลง ใช้ ไฟ ไป คัก ชั่ว โมง หนึ่ง ทม ก็
 ลงบ คลื่น เรียบ เสมอ เหมือน น้ำ ใน แม่ น้ำ เว
 ลา บ่าย โมง เศษ แล ไม่ เห็น ผัง แทะ เกะ เดย อะ
 ๑ วัน ประหัตถ์ดี เดือน สิบ แรม เจด คำ เวลา รุ่ง แด
 เห็น ผัง เอเดน อยู่ ผัง ฟาก แผ่นดิน อารับ แล เข้า โมง เศษ
 ถึง นำ บ้อมนี้ ไม่ ใหญ่ ไม่ โต นึก ตั้ง
 อยู่ บน ภูเขา เมื่อ กำปั่น เอนกวนเตอ เข้า ไป ใกล้ แล้ว
 ฝ่าย ข้าง บน บ้อม ชัก ธง ขึ้น รับ แล้ว ยัง ปืน ดี นึก
 กับตัน จึง สั่ง ให้ ทอด ส้มอ ลง ตรง หน้า บ้อม ประมาณ
 ยี่สิบ นาที มี แหก :บนเจ้า ทำ ลง เรือ โบท แล่น ไป ออก
 มาถึง กำปั่น แล้ว บอกกับตันว่า ที่ นี้ ไม่ ค
 ให้ ไป ทอด ข้าง ภูเขา ด้าน ตะวัน ตก เกิด กับตัน จึง
 ให้ ถอน ส้มอ ยัง ปืน ใหญ่ นึก หนึ่ง แล้ว บน บ้อม
 ก็ ยิง รับ นึก หนึ่ง เรือ เอนกวนเตอ ก็ ใช้ จัก แล่น อ้อม
 ภูเขา ไป ทาง ทิศ ไต้ แล้ว เลี้ยว ไป ข้าง ตะวัน ตก เวลา

ราชทูต สยาม

๑๗

เข้า สาม โมง เสด ถึง ที่ ทอด สมอ ใน อำเภอ ที่ ทอด
 สมอ นั้น มี เรือ กลไฟ เรือ ใบ ทอด อยู่ ประมาณ สาม
 ลิบ เสด ครั้น บ่าย สาม โมง พวก ราชทูต — ภา กัน ไป
 เที่ยว เล่น บน บก ที่ บน บก มี โซเทล คือ ตึก สำหรับ
 ให้ คน เข้า อาศรัย แล ชาย เข้า ปลา อาหาร มี รถ มี ม้า
 มี ฟา สำหรับ ให้ คน เดิน ทาง เข้า ชี่ มี อรุ ให้ เข้า บัน
 ทูต ของ คน ใน ประเทศ นั้น เป็น คน ต่ำ ผอม หยิก ขี้
 มาก ใจ ก็ ดู ร้าย ยาก จน นัก เมื่อ กำปั่น ถึง ทอด ทำ แล้ว
 มี พวก เด็ก มา ว้าย น้ำ อยู่ ตาม ข้าง เรือ ว้าย น้ำ ท่วง
 ที่ ก็ ผิด กับ ไทย ว้าย ทน อยู่ ได้ นาน ๆ ถึง สาม สี่ ชั่วโมง
 คน บน กำปั่น เอา เบี้ย ทองแดง ทั้ง ลงไป ใน ทะเล ไม่
 ทน จม ลง ไป ถึง พัน ดิน เด็ก พวก นั้น ก็ แย่ง ชิง กัน
 ถ้า เอา ได้ ไม่ มี ตูญ เลย ที่ ประเทศ นั้น ร้อน นัก ด้วย
 ฝน น้อย บาง ที่ สาม ปี จึง จะ ตก ครั้ง หนึ่ง บน
 ภูเขา ต้นไม้ แต่ ลัก ต้น หนึ่ง ก็ ไม่ มี ที่ เขา นั้น
 อังกฤษ ตี เอา ได้ — เป็น ที่ สำหรับ ไว้ ถ่าน สินลา ใช้ ใน
 การ เรือ กลไฟ ที่ เขา นั้น มี บ่อ อยู่ หลาย บ่อ มี
 ทหาร แด บันใหญ่ น้อย ไว้ รักษา เขตรแดน ที่ แคน
 ท่อ แคน ให้ เขา สินลา ก่อ กำแพง กัน ไว้ ถ้า คน ชาติ

อื่น พลับ ออก ไป นอก กำแพง พวก คน คำ เหน ก็ ขำ
 เลี้ย เก็บ เอา ผ้า เอา ของ ไป เรือ เอนกวนเตอ ทอด ทำ
 รั้ว กำแพง อยู่ ที่ เอนเตน ถึง ฅวัน เสาร์ เดือน สิบ แรม เก้า
 คำ เวลา สองทุ่ม จึง ให้ ไฟ ใช้ จักร ออก จาก ที่
 รุ่ง ขึ้น เวลา บ่าย สี่ โมง — ถึง ที่ ช้อง แคว ชือ แบเบล

แมนเคบ ใน ทางทะเล แดง นั้น มี บ้าน ท่าง ๆ เมื่อเรือ
 เอนกวนเตอ ใช้ไฟ ไป แล เหน ผั่ง บ้าง แล ไม่ เหน บ้าง
 บาง ที่ ก็ แล ไม่ เหน ผั่ง—ถึง สอง วัน บ้าง สาม วัน บ้าง อะ

● ฅวัน พุฒ เดือน สิบ แรม สิบสาม คำ ลม เปน พัด
 หลวง ทวน หน้า นัก กับตัน ให้ ลด เสา เผลา ลง เลี้ย ขึ้น
 หนึ่ง จน ถึง วัน ศุกร เดือน สิบ แรม สิบห้า คำ ลม ยิ่ง
 พัด กัดำ ขึ้น เรือ เติ่น ได้ แต่ โมง ละ นอด หนึ่ง บ้าง ค้าง
 นอด บ้าง นอด หนึ่ง คือ สิบห้า ชั่วโมง กับตัน จึง ให้
 เอา เสา กระโถง ขึ้น ที่ แล่น ก้าว ไป ลม จัด นัก ขึ้น ทุก
 วัน บาง ที่ ไบ ซาด เชือก ซาด จน ถึง วัน จันทร์ เดือน
 สิบเอ็ด ขึ้น สาม คำ เวลา เข้า ก่อน เทียง เรือ เอนกวนเตอ
 แล่น ก้าว เข้า ไป ภาอ แล เหน ภูเขา ที่ ผั่ง ข้าง ขวา มือ
 เหน เรือ ไบ หลาย ลำ หนึ่ง ยาว ประมาณ ห้า วา หก วา
 มี พวก แขน ใน ลำ เรือ — ประมาณ ลำ ละ ๓๐ คน ๔๐ คน
 แล่น ตรง ออก มา ครั้น ใกล้ กำปั่น แล้ว ก็ ชัก ไบ กลับ

ไป ขณะ นั้น ท่าน ใน เรือ ยัง เหลือ อยู่ น้อย ไม่ กอ ไข
จน ถึง ท่า สุกเซต กับตัน จึง ปรึกษา พวก ขุนนาง อังกฤษ เทน
พร้อม กัน ว่า จะ แวะ เข้า ที่ บ้าน เวช * วัน อังคาร เดือน สิบ
เอ็ด ขึ้น สี่ ค่ำ จึง ให้ บ่าย เรือ เข้า ที่ ตรง อ่าว บ้าน เวช
เวลา บ่าย โมง เสก ถึง เกาะ อยู่ ตรง ปาก อ่าว เวช บ่าย
ห้า โมง ถึง ท่า หน้า บ้าน เวช กับตัน ให้ ทอด ส้มอ ลง
ห่าง คลัง ประมาณ สี่ เส้น ที่ ริม ฝั่ง มี เรือน นาย บ้าน
ชาว บ้าน ประมาณ ยี่สิบ เรือน เรือน นั้น ก่อ ด้วย ก้อน สินลา
เอา ดิน ทำ เปน ไบส้อ ดันดาน เหมือน เตา ที่ เผา ม้อ เผา
อิฐ ไม่ มี หลัง คา เอา แต่ ไบไม้ แล หนุ่ย ขึ้น คลุม ไว้
ภา ร่ม แดก ใน ประเทศ นั้น ฝน แล้ง บาง คน ว่า สี่
ปี บ้าง ห้า ปี บ้าง จึง จะ ตก ลึก ครั้ง หนึ่ง คน ที่ เ็น ไข
อิฐ ไม้ แล ฟ้า เปน พาหะ สำหรับ ชี และ บันทก
ของ ที่ นั้น แพง นัก ฟอง ไก่ สิบ สี่ ฟอง เปน เงิน รูเบย์
หนึ่ง คิด เปน เงิน ไท สาม สลึง คน อยู่ ที่ นั้น ยาก จน
เขย ใจ ด้วย เปน ประเทศ แล้ง มี แต่ น้ำ ค้าง ตก มาก
รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า - กับตัน จึง ขึ้น ไป ดู พื้น บน บก ลึก ครั้ง
โมง - แล้ว กลับ มา เรือ เวลา สาย แหก พวก เตอร์ก็
เปน นาย ทหาร ลง มา หา กับตัน แล้ว ถาม ว่า กำปั่น นี้
จะ ไป ข้าง ไหน กับตัน ตอบ ว่า จะ ไป ท่า สุกเซต นาย

ทหาร จึง ว่า มี คน อยู่ ที่นี้ สัก ร้อย เสด จะ ขอ โดย
 สาร ไป ทำ ธุระ ด้วย จะ ให้ เงิน ค่า โดย สาร คน สะ
 ลิบ เหยียน กับตัน ตอบ ว่า จะ ให้ ไป ไม่ได้ ด้วย เรือ
 นี้ เป็น เรือ ทดลอง แยก นาย ทหาร จึง ถาม ว่า ท่าน มา นี้
 จะ ประสงค์ สิ่ง ไດ กับตัน ตอบ ว่า เรา มา จะ ต้อง การ ซื้อ
 น้ำ ชื้อ พน นาย ทหาร รับ ว่า ได้ แล้ว ก็ ลา ไป ประ
 มาณ สัก ครึ่ง โมง มี เรือ บินทุก น้ำ บินทุก พน ลง มา ส่ง
 ที่ กำปั่น น้ำ นั้น ใส่ ใน หนึ่ง แพ หนึ่ง แพ นั้น ลอก
 ออก จาก ตัว แพ แล้ว เอา มา เย็บ เป็น รูป อยู่ เหมือน
 กับ ตัว แพ เมื่อ จะ ใส่ น้ำ เอา ตวอก ลง ไป ทาง คอ แล้ว
 เอา เชือก ผูก เสีย พน ที่ ได้ มา น้อย นึก หา ชื้อ อีก ก็
 ไม่ได้ กับตัน จึง ว่า จะต้อง ไป ที่ เมือง โกไซ อีก จึง จะ
 ได้ ถ่าน ได้ พน ภา ไซ วัง ชัน ฅวัน พุทศัศคั เดือน สิบ
 เดือน ชัน ทก คำ เวลา เข้า สี่ โมง เสด กับตัน ให้ ใส่
 ไฟ ใช้ จักร ออก จาก บ้าน เวช

๑ วัน ศุกร เดือน สิบเอ็ด ชัน เจ็ด คำ เวลา เข้า สาม
 โมง ถึง เมือง โกไซ เป็น เมือง ชัน แก่ เฮอร์ก็ เรือ เอนกวนเตอ
 ทอด สมอ ถง ห่าง ตถึง ประมาณ สี่ เส้น แล้ว มี พวก
 เฮอร์ก็ เป็น นาย คำน มี รง เฮอร์ก็ บักท้าย เรือ มา ถาม
 กับตัน ว่า ท่าน มา นี้ จะ ประสงค์ สิ่ง ไດๆ กับตัน โอภาส แล

ตอบ ว่า กวัน รับ สั่ง ให้ เรา รับ ราชทูต ไทย ไป ส่ง ถึง
 ทำ สุเอศ บัด นี้ ท่าน หมด ลง เรา จึง แวะ มา ปราธนา
 จะ ช้อ ท่าน สิ้นลา นาย ท่าน รับ ว่า ได้ แล้ว ก็ ลา กลับ
 ไป กับตัน จึง ให้ ชุนนาง อังกฤษ ขึ้น ไป ตู ท่าน แล้ว
 ให้ บอก เจ้า เมือง ว่า กับตัน โอแกแลแซน สั่ง มา ว่า ที่
 เรือ รบ จะ ยิง สลุต คำนี้ ธง เศวตรัก เจ้า เมือง จะ สลุต
 คำนี้ ตอบ ฤๆ ไม่ สลุต เจ้า เมือง จึง ตอบ มา ว่า จะ คำนี้
 ตอบ ชุนนาง อังกฤษ ก็ กลับ มา แจ้ง แก่ กับตัน ตาม คำ
 เจ้า เมือง ว่า กับตัน จึง ให้ ทหาร ปืนใหญ่ ยิง สลุต ๒๓
 นัด ฝ่าย เจ้าเมือง โกไซ ก็ ให้ ยิง ตอบ ๒๓ นัด เหมือน
 กัน ถึง เวลา บ่าย สี่ โมง พวก ราชทูต ภา กัน ไป เทียว
 เล่น บน บก ครั้น จวน ค่ำ แล้ว ก็ กลับ ลง มา กำปั่น รุ่ง
 ขึ้น เจ้าเมือง ให้ มา เชิญ พวก ราชทูต หก คน กับตัน
 โอแกแลแซน หนึ่ง มิคเตอ เวมันต์ ตันหน ใหญ่ หนึ่ง
 มิคเตอ ฟอเวกิล — แเน ชุนนาง วัด แดด ใน กำปั่น รบ หนึ่ง
 รวม ไทย กับ อังกฤษ เก้า คน ขึ้น ไป กิน โต๊ะ ที่ บ้าน
 เจ้า เมือง กับเข้า เลี้ยง นั้น ตาม ทำเนียม ของ พวก เศวตรัก
 คล้าย ๆ กับเข้า แซก ที่ มา อยู่ ใน เมือง ไทย ของ มี
 หลาย สิ่ง แต่ ยก มา ตั้ง ที่ ละสัง ของ นั้น ล้วน แล้ว ไป
 ด้วย เนื้อ แพร แล เนื้อ แกะ ครั้น กิน แล้ว พวก คน ที่ รับ

ไซ้ — จึ่ง เอา กล้องใส่ ยา จุก ไฟ เข้า มา คำนับ สั่ง
 ให้ คน ละอิน น้ำ กาเผ คน ละถ้วย เมื่อ สำเร็จ แล้ว เจ้าเมือง
 ให้ ภา พวก ราชทูต — กับ อังกฤษ ไป เทียว ดู บ้อม แล ถิ่น
 ถาน บ้าน เมือง บ้อม นั้น ก่อ ด้วย สินลา แต่ ไม่ แน่น
 หนา ด้วย ขาง นัก ที่ บน บ้อม มี ปีน ใหญ่ กระสุน สาม
 นิ้ว แดก กระบอก กระสุน สอง นิ้ว กิ่ง กระบอก หนึ่ง ปืน
 กระสุน แดก กระบอก หนึ่ง ขาน ประตู บ้อม หุ้ม เหล็ก ครน
 ๑ ทัว แล้ว ก็ ภา กัน ลง จาก บ้อม ไป เทียว ดู ตาม ตลาด
 บ้าน เรือน ชาว บ้าน ชาว เมือง ทำ สันถาน คล้าย เรือน
 อังกฤษ ก่อ ด้วย สินลา เอา ทราย กับ ดิน ถือ ต่าง ปน บ้าง
 ถือ ปน บ้าง แต่ ไม่ มี หลังกา เอา แต่ สิ่ง ซึ่ง บัง แดก ได้
 ชน บัง ไว้ ที่ เรือน เจ้า เมือง นั้น เอา ไม่ พาด ทำ ช่อ ให้ ถึก
 แล้ว ก็ เอา ก้าน อินทะผาลำ เรียบ ให้ ชิด เอา ดิน ปน ทราย
 ดาด ข้าง บน ขาน นำ ต่าง ทำ ด้วย กระจัก พื้น ก็ ดาด ดิน
 ปน ทราย เหมือน อย่าง หลังกา ใน ประเทศ นั้น คน ตา บอก
 แด เจ็บ ตา มาก ด้วย เปน เหตุ เพราะ เจ้า เมือง เก็บ เอา
 ผู้ ชาย ไป หัก ปีน เปน ทหาร ถ้า คน ยาก จน มี บุตร เปน
 ชาย แล้ว ก็ เอา ของ ที่ ร้าย แรง ยอด ตา ข้าง ขวา ของ
 บุตร ให้ ยอด เดียว จะ ได้ ไม่ ต้อง เปน ทหาร ด้วย ตา ข้าง
 ขวา ยอด เลง ดู สุน ปีน ไม่ ได้ ครน เทียว ดู บ้าน ช่อ

ราชทูต สยาม

๒๓

ทั่ว แล้ว ก็ กลับ มา ลา เจ้าเมือง เจ้าเมือง จึง ลง มา ส่ง
ถึง ประตู บ้าน ต่าง คำนี้ กัน ทั้ง สอง ฝ่าย แล้ว ก็ กลับ
มา กำนัน ะ

๑ วัน อาทิตย์ เดือน สิบเอ็ด ขึ้น เก้า ค่ำ บ่าย สอง
โมง ได้ ถ่าน สิบลา บันทึก แล้ว กับต้นให้ ถอน สมอ ใส่
ไฟ ใช้ จักร ไป ตาม ทาง ใน ที่ ช่อง แคว แล เห็น ผู้
ทั้ง สอง ข้าง พวก อังกฤษ ว่า บาง แห่ง แคว ที่ เดียว เพียง
แปด ไมล์ คือ ตาม ร้อย หกสิบ เส้น ที่ กว้าง ี่ เพียง
สิบ ห้า ไมล์ คือ หก ร้อย เจ็ด สิบห้า เส้น ๗ วัน พวก
เดือน สิบเอ็ด ขึ้น สิบสอง ค่ำ ย่ำ รุ่ง แล้ว ถึง ท่า เมือง
สอศ เปน เมือง ขึ้น แก่ ไกโร ซาดี เตอร์กี กับต้น
ให้ ทอด สมอ ลง น้ำ เมือง แล้ว ชัก ธง พระ จอมเกล้า
ขึ้น บน ปลาย เสา น้ำประมาณ ไม่ ถึง ชั่วโมง - รอง กงสุล
อังกฤษ ให้ จัด เรือ กต ไฟ เล็ก ลำ หนึ่ง ออก มา รับ
พวก ราชทูต แล เครื่อง ราชบรรณาการ ตัว รอง กงสุล ก็
ลง เรือ โบท ตาม มา ด้วย แล้ว แจ้ง ความ ว่า บัด นี้
กงสุล มี ธุระ ขึ้น ไป เมือง ลอนดอน แต่ ได้ สั่ง ข้าราชการ
ไว้ ว่า ถ้า ราชทูต มา ถึง เมื่อไร ให้ ข้าราชการ จัด แจง
รับ อนึ่ง ทาง รถ ไฟ ที่ ทำ มา แต่ เมือง อาเล็กซานเดรีย
ก็ ยัง ไม่ แล้ว จะ ต้อง จัด รถ เทียม มา แล อัฐุ บันทึก

เครื่อง ราชบรรณาการ ไป ส่ง จน ถึง ทาง รถ ไฟ ทาง
 ลัก ยี่สิบ ห้า ไมล์ คือ พัน ร้อย ยี่สิบ ห้า เส้น ถึง แล้ว
 จึง จะ ได้ บนทุก รถ ไฟ ต่อ ไป ข้าพเจ้า ให้ จัด รถ
 แล อัฐ เตรียม ไว้ พร้อม แล้ว กับต้น โอแกแลแซน จึง
 ให้ ยิง สลุต ยี่สิบ เอ็ด นัด เจ้า เมือง สุเอศ ก็ ให้ ยิง
 คำนับ ตอบ ยี่สิบ เอ็ด นัด เหมือน กัน เวลา เข้า สี่ โมง
 ครึ่ง - พวก ราชทูต กับต้น โอแกแลแซน พร้อม กัน ลง ใน
 เรือ กล ไฟ เล็ก นำ เรือ บักรง พระ จอม เกล้า ท้าย บักร
 รง เตะออก จาก เรือ รบ เอนกวนเตอ ที่ เรือ รบ เอนกวน
 เตอ เสา นำ ชัก ชง ช้าง เผือก เมื่อ เรือ ห่าง กัน ออก
 มา ประมาณ สี่ วา ทหาร ที่ เรือ เอนกวนเตอ ยิง สลุต ส่ง
 ราชทูต อีก สิบเก้า นัด เรือ ไฟ เล็ก ใช้ จักร มา ตาม
 ร่อง น้ำ ที่ คัด อ้อม วง เวียน ประมาณ ครึ่ง ชั่วโมง ถึง
 ท่า จอด เมื่อ จะ ขึ้น บก มี คน ถือ ร่ม ขาว คั่น ยาว กัน
 ให้ ราชทูต คับ หนึ่ง อุปทูต คับ หนึ่ง รอง กงสุล เชิญ
 พวก ราชทูต ขึ้น ภาัก บน ไฮเทล จัด แจง เลี้ยง ดู สำเร็จ
 แล้ว บ่าย เกือบ โมง รอง กงสุล จึง เชิญ พวก ราชทูต
 ทั้ง นาย แล ไฟร์ ชื่น รถ หก รถ เทียน ม้า รถ ละ สี่ ม้า
 มา ตาม ระยะ ทาง ชั่วโมง หนึ่ง คิด เป็น ทาง ห้า
 ไมล์ คือ สอง ร้อย ยี่สิบ ห้า เส้น มี ตึก ที่ ภาัก เปลี่ยน ม้า

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๓
อ.ดร.ไพฑูริย์ พลอยสุข

ครั้งหนึ่ง เปลี่ยน ทุก ชั่วโมง เมื่อ ถึง ที่ เปลี่ยน ม้า
 ค่ำรบ สี่ เวลา บ่าย ห้า โมง กับต้น โอแกแลแซน จึง
 เชิญ พวก ราชทูต อยู่ ภาว รับ อาหาร ใน โฮเตล เสริจ
 แล้ว ออก จาก ที่ นั้น ไป ทาง อีก ภาว ม้า หนึ่ง ถึง ทาง
 รถ ไฟ ภาว ค่ำ เมื่อ ถึง นั้น รถ ไฟ ไป เสีย ก่อน แล้ว ต้อง
 อยู่ ภาว คอย อยู่ ใน เวื่อน ผ้า จน ยาม เสศ รถ ไฟ กลับ
 มา ถึง กับต้น โอแกแลแซน จึง เชิญ พวก ราชทูต ขึ้น รถ
 ไฟ ไป จน เวลา ห้า โมง เสศ ถึง เมือง ไกอโร เป็น เมือง
 อุปราช ของ เมือง เตอร์กี เจ้า เมือง ไกอโร ชื่อ มัมหมัด ซา
 อิด ปาชา ให้ จูนาง เอา รถ แปร รถ มา คอย รับ ราชทูต
 มี คน ถือ กระบอง หุ้ม เงิน ชี้นำ นำ นำ รถ ม้า หนึ่ง ทหาร
 ขัด คาย ชี้นำ ชี้นำ หนึ่ง คน เดิน ถือ คบ ไฟ นำ หน้า
 สอง ชี้นำ ชี้นำ หนึ่ง คน ถือ โคม นำ นำ รถ ชี้นำ
 รถ ต่อ ลง มา มี คน ถือ คบ ไฟ รถ ละ ชี้นำ ไป จาก รถ
 ไฟ ถึง ที่ โฮเตล ชื่อ โอไรเอนเตล จัด แจง ให้ ภาว อยู่
 ที่ นั้น รุ่งขึ้น เจ้า ไกอโร ให้ จูนาง เอา รถ เทียม ม้า
 เทม รถ ละ ชีนำ สาม รถ มา เชิญ พวก ราชทูต ไป เทียว
 ชม วัด แล วิง เปน ที่ อยู่ เปลี่ยน ระบุ วัด นั้น ใหญ่ โต
 ระโหฐาน นั้ก เสา ใน โบถ ทำ ด้วย สินลา-โมรา ทั้ง
 แท่ง ใหญ่ ประมาณ หก กำ ยาว ประมาณ สี่ วา พื้น แล

ผนัง คาค สันลา โมรา แผ่น หนึ่ง ยาว ศอก คืบ กว้าง ศอก
 คืบ โปด นั้น ทำ สันถาน กลม คล้าย วัด แหก ที่ ตะเกีย กว้าง
 ประมาณสาม สิบ วา เสศ ที่ รั้ง ก็ ใหญ่ กว้าง สิบหนึ่งค
 งาม เปน ที่ อยู่ ตาม ระตู ร้อน แล ระตู หนาว ราชทูต
 เทียว ดู รอบ แล้ว ก็ กลับ มา ที่ อยู่ เวลา บ่าย สาม
 โมง เจ้า ไกร ให้ ขุนนาง เอา รถ สาม รถ มา เชิญ
 พวก ราชทูต ไป เฝ้า ที่ ใน รั้ง เจ้า ไกร แต่ง รับ ราชทูต
 ที่ ประตู มี ทหาร จี่ ม้า ใส่ เลื่อ เกราะ ทองเหลือง ตะ
 พาย ขึ้น ถือ คาบ ขึ้น สอง แถว ๆ ตะ หก สิบ ม้า ประ
 ตู ขึ้น ใน ถือ ขึ้น ปลาย หอก สอง แถว ๆ ตะ หก ร้อย
 คน บิพาทย สำหรับ ทหาร ขึ้น ปลาย หอก ยี่สิบ สี่ คน ที่
 สยาม ใน มี ทหาร ขึ้น ใหญ่ จี่ ม้า ประจำ อยู่ กระจบออก
 ละ ยี่สิบ สี่ ม้า ขึ้น ใหญ่ หก กระจบออก รวม ทหาร ร้อย
 สี่สิบ สี่ ม้า บิพาทย สำหรับ ขึ้น ใหญ่ ยี่สิบ สี่ คน พวก
 ราชทูต เข้า ไป ถึง ชั้น ไหน ทหาร ก็ คำนับ ตาม ทำเนียบ
 ทุก ชั้น ครั้น ถึง ที่ เจ้า ไกร ออก ขุนนาง พวก ราชทูต
 พร้อม กัน ลง จาก รถ แล้ว มี ขุนนาง สาม คน ออก มา
 เชิญ ให้ เข้า ไป ข้าง ใน ขณะ นั้น เจ้า ไกร ออก มา
 นั่ง อยู่ บน ที่ ครั้น เหน ราชทูต เจ้า ไกร จึง ลุก ขึ้น ขึ้น
 รับ แล้ว เชิญ พวก ราชทูต ให้ นั่ง บน ที่ อัน เคี้ยว กัน

กับ เจ้า ไกโร แต่ ที่ เจ้า ไกโร นั้น เบาะ หมอน ทำ ด้วย
โหมศ เทษ ที่ พวก ราชทูต นั้น เบาะ หมอน ทำ ด้วย แพร
ดวง อย่าง หนา เป็น แพร ฝรั่ง เจ้า ไกโร ให้ เอา กล้อง
มา ให้ พวก ราชทูต สิบ คน ละ คัน น้ำ กาแฟ คน ละ ถ้วย
แล้ว พุดจา ปราไธรว กัน อยู่ ครู่ หนึ่ง ราชทูต ก็ ลา
ออก มา ฝ่าย นอก ขุนนาง นาย ทหาร จึง ส่ง ทหาร ให้
เดิน กระบวน ต่าง ๆ ให้ พวก ราชทูต ดู เสร็จ แล้ว
ราชทูต ก็ ลา มา จากวัง ขุนนาง จึง นำ ไป ที่ สวน แห่ง
หนึ่ง มี ที่ สำหรับ เจ้า ไกโร ไป ประพาศ หลาย แห่ง
มี สระ น้ำ สระ หนึ่ง กว้าง ประมาณ สอง เส้น มี เกาะ
กลาง ตาม ขอบ สระ ก่อ ด้วย สินลา อ่อน ทำ เป็น รวง
น้ำ ไหล ได้ รอบ ใน พ้น รวง จำหลัก เป็น รูป สัตว์ น้ำ
ต่าง ๆ แล้ว ก่อ ระเบียบ รอบ สระ กว้าง ประมาณ สาม
วา ทิศ ตะวัน ตก ทิศ ตะวัน ออก ทิศ เหนือ ทิศ ใต้ ทั้ง
สี่ ทิศ ทำ เป็น มุข สำหรับ เจ้า ไกโร ประทับ มี ที่ นั่ง ที่
นอน พร้อม ทก แห่ง พวก ราชทูต เทียว ดู รอบ แล้ว ก็
ลา กลับ มา ที่ สำนักนี้ ราช

● วัน ศุกร เดือน สิบเอ็ด ขึ้น สิบสี่ ค่ำ เวลา สี่ โมงเช้า
ราชทูต ออก จาก เมือง ไกโร ไป ขึ้น รถไฟ เจ้า ไกโร ให้
ขุนนาง เจ้า พนักงาน ตาม มา ส่ง ด้วย สอง คน บ่าย โมง

หนึ่ง ถึง ที่ ภัท เจ้า พนักงาน จึง เชิญ พวก ราชทูต แล
 กับคน โอแกแลแซน — ขึ้น ไป รับ อาหาร บน โซเทล กลาง
 ทาง เสร็จ แล้วก็ ขึ้น รถ ไฟ ต่อ ไป บ่าย สาม โมง
 ถึง แม่น้ำไนล์ น้ำ ที่ นั้น ฤก สิบเจ็ด วา กว้าง สอง ร้อย วา
 รถไฟ ไป ถึง ริม ฝั่ง มี ตะพาน เลื่อน รถ ลง แพ เหล็ก
 ชักข้าม ฟาก ไป ตาม สาย ไซ้ ที่ ชึง ไว้ ครั้น ถึง ทำ
 ฟาก ข้าง หนึ่ง แล้ว ก็ เลื่อน รถ ขึ้น จาก แพ ไป ตาม ทาง
 จน บ่าย ห้า โมง เสก ถึง เมือง ซาย ทะเลเบน ทำ กำบัง จอด
 ชือ เมือง อาเล็กซานเดรียเปน เมือง ชัน แก่ เมือง ไกอโร ชุนนาง
 ใน เจ้า ไกอโร จึง เชิญ พวก ราชทูต เข้า ภัท อยู่ ใน วัง ชือ
 มแซเฟียซอเนอ อาเล็กซานเดรีย เปน วัง ที่ ประทับ ของ เจ้า
 ไกอโร รุ่ง ชัน เวลา เข้า ชุนนาง สาม นาย จึง นำ ราชทูต
 ไป ที่ วัง อีก แห่ง หนึ่ง อยู่ริม ซายทะเล มี คีตก ใหญ่
 หลัง หนึ่ง กัน เปน ห้อง เด็ก ห้อง ใหญ่ ประมาณ ยี่สิบ
 ห้อง พื้น ใน ห้อง ปู ด้วย ไม้ ลาย ต่าง ๆ บาง ห้อง
 ก็ ฝัง ทอง เหลือง เปน ลวดลาย บาง ห้อง ก็ ปู ด้วย
 สินลาอ่อน บาง ห้อง ก็ ปู พรหม เครื่อง แต่ง ห้อง ต่าง ๆ
 กัน คือ เก้าอี้ นั่ง เก้าอี้ นอน โต๊ะ เตี้ย บาง ที่ เปน
 ทองเหลือง บาง ที่ เปน ไม้ ลาย บาง ที่ ทำ ด้วย สินลา
 ลาย แต่ เตี้ย นอน ของ เจ้า ไกอโร นั้น ทำ ด้วย เงิน กว้าง

๕๖๓ "๕๖๓" ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓
๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓
๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓
๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓
๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓ ๕๖๓

NATIONAL LIBRARY

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ราชทูต สยาม

๒๘

สี่ ศอก ยาวสี่ ศอก มั่ง แพร่ บัก ทอง ที่ นอน เหม ด้วย ตัวระบับ
ของ ทั้งปวง ที่ ใช้ ในวัง นั้นเป็น ของ ฝรั่งเศส บ้าง เป็น ของ
อังกฤษ บ้าง พวก ราชทูต เห็นดู ทัว แล้ว ก็ กลับ มา ที่ อยู่

ตอนที่ ๑

ว่า ด้วย ราชทูต ออก จาก ไท ไผ่ ไป ถึง โฉม มอสด
แล เมือง ยิบรอลเตอ แล เมือง ไวโค แล เมือง ปอร์ตสมัท

● วัน อาทิตย เดือน สิบเอ็ด แรม ค่ำ ทนง บ่าย สอง โมง
ทูตานุทูต พร้อม กัน มา ลง กำปั่น ขณะ นั้น กับกัน โอแก
แลแซน มา ส่ง ราชทูต ถึง ท่า แล้ว ก็ ลา คั้น หลัง ยัง เรือ
กลไฟ เอนกวนเตอ กลับ มา ทาง ทะเล แดง อ้อม แหลม
คูโบ ไป เมือง อิงแคลนค คือ เมือง อังกฤษ แต่ กำปั่น ที่
มา คอย รับ ราชทูต มี สอง ลำ หนึ่ง เป็น กำปั่น รบ
ชื่อ เคศเปอเรท ลำ หนึ่ง เป็น เรือ เร็ว สำหรับ เจ้า แล
ขุนนาง ผู้ใหญ่ ชื่อ กาเวตอก ต่อ ด้วย เหล็ก เดิน เร็ว
ถึง โมง ละ สิบสอง นอศ คือ ห้า ร้อย สี่สิบ เส้น ห้อง ที่
ก็ งาม ราชทูต เล็ก เขา เรือ กาเวตอก เรือ นั้น จักร ช้าง
ยาว ร้อย ยี่สิบ ฟุต คือ สิบแปด วา ศอก คืบ หก นิ้ว ปาก
กว้าง ยี่สิบ ห้า ฟุต คือ สาม วา สาม ศอก แปด นิ้ว กับ
สาม กระเบียด กิน น้ำ ฤก แปด ฟุต คือ สี่ ศอก คืบสิบ นิ้ว
กำลัง สาม ร้อย ห้าสิบ แรงม้า มี ขุนนาง อยู่ ใน เรือ สิบ

นาย ทั้ง กับตัน คน เดว ห้าสิบ ห้า คน รวม หกสิบ ห้า
 คน ราชทัณฑ์ แล คน ไร่ ลง ใน เรือ กาเวตอก พร้อม กัน
 แล้ว กับตัน เกลเวอริง ก็ ให้ ไล่ ไฟ ไร่ จักร ออก จาก
 ท่า เมือง อาเลกซันเดรีย ไป ตาม ทะเล ชื่อ เมดิเตรา
 เนียน วัน พฤหัสบดี เดือน สิบเอ็ด แรม ห้า คำ เวลา แปด
 ห้า ครึ่ง ถึง เมือง เกาะ ชื่อ มอลตา ขึ้น แก่ อังกฤษ รุ่ง
 ขึ้น เวลา เข้า สี่ โมง อังกฤษ เข้า เมือง ชื่อ เซอ วิลเลียม ริด
 ให้ เอา เรือ โบท สาม ลำ มา รับ พวก ราชทัณฑ์ ขึ้น ไป
 บน ตลิ่ง แล้ว ที่ บ้อม หน้า เมือง ก็ ยิง สลุต รับ สิบ แก้ว
 นัก พวก ราชทัณฑ์ ก็ ขึ้น รถ ไป ที่ บ้าน เจ้า เมือง พก
 จา ไร่ ถาม ทุกข์ สุข กัน แล้ว เจ้า เมือง จึง ภา ให้
 พวก ข้าราชการ เทียว ดู ใน เรือน ทุก ๆ ห้อง แล้ว จัด
 แสง เชิญ พวก ราชทัณฑ์ ไป สำนักรัก ภา อยู่ ที่ โฮเทล ๗ วัน
 ศุกร เดือน สิบเอ็ด แรม หก คำ เวลา เข้า ห้า โมง เจ้า
 เมือง ให้ มา เชิญ พวก ราชทัณฑ์ ไป ดู หัก ทหาร ๆ ที่ หัก
 วัน นั้น สอง พัน คน ด ทหาร แล้ว เลย ไป ดู อู่ จน
 บ่าย ห้า โมง เจ้า เมือง ให้ มา เชิญ พวก ราชทัณฑ์ ทก
 คน ไป กิน โต๊ะ กับ ขุนนาง อังกฤษ สิบ ห้า คน ณะ
 ๑ วัน จันทร เดือน สิบเอ็ด แรม แก้ว คำ เวลาเที่ยง พวก
 ข้าราชการ พร้อม กัน ไป ลง เรือ กาเวตอก บน บ้อม หน้า

นาย ทนงค์ โกลวอง วิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ได้รับโดยชาวพม่าแล้ว นสพ. ๖
๑๖ กฤษ รัชกาลให้มาพิมพ์อยู่ กับที่วัด ๑
๗๐๕๐

NATIONAL LIBRARY

เมือง จึง ให้ ยิง สัตูต ส่ง ราชทูต ๓๘ นัด กับต้น เกลเวอ
 ริง ก็ ให้ ใส่ ไฟ ใช้ จักร ไป จาก เกาะ มอลตา วน ศุกร
 เดือน สิบเอ็ด แรม สิบสาม ค่ำ เวลา สี่ ทุ่ม ถึง เมือง
 ยิบรอลเตอ รุ่ง ชื่น เข้า สี่ โมง กับต้น เกลเวอริง ให้ ชัก
 ธง พระจอม เก้า ชื่น เสว กลาง ธง พระ ปืนเกล้า ชื่น
 เสว นำ บน บ้อม นำ เมือง ก็ ยิง ปืน สัตูต คำนับ ๒๑ นัด
 อยู่ ประมาณ สิบห้า นาที อังกฤษ เจ้า เมือง ชื่อ เซอร์เคียเม
 เฟอรัคคิซอน ให้ รถ สาม รถ มา รับ พวก ราชทูต ชื่น
 บน บก พวก ราชทูต แต่ง ตัว หนึ่ง ห่ม เหมือน ชื่น ที่ เมือง
 สิงฆะโปร แล้ว ลง จาก กำปั่น ไป ขึ้น รถ เมื่อ ราชทูต
 จะ ขึ้น รถ มี ทหาร ขึ้น ปลาย หอก ยืน คำนับ สอง แถว ๆ
 ละ ห้าสิบ คน มีแพทย์ สำหรับ ทหาร สี่สิบ คน ครั้น
 ขึ้น รถ พร้อม กัน แล้ว คน ขี่ รถ ก็ ขี่ รถ ไป ถึง
 บ้าน เจ้า เมือง ๆ จัด แจง ค้อน รับ ตาม ทำเนียม พด จา
 กัน เสว แล้ว ราชทูต ก็ ลา มา โฮเตล ที่ รัก บ่าย
 สอง โมง เจ้า เมือง ให้ เอา รถ มา สาม รถ เชิญ พวก
 ราชทูต ไป ดู บ้อม ๆ นั้น มัน คง แน่นหนา นัก ด้วย เปน
 ภูเขา ข้าง ใน ภูเขา เจาะ รวง เปน อุโมง รอบ ไป ที่ ใน
 อุโมง กว้าง ประมาณ เจ็ด ศอก สูง ประมาณ หก ศอก แล้ว
 เจาะ ช่อง ขึ้น เปน ระยะ ห่าง กัน ประมาณ สาม วา ถึง

ฆ่า คัก อะ ยิง บ้าง ก็ ไม่ ถก ทหาร บน บ้อม ด้วย ภูเขา
 นั้น สง ยิง ก็ จะ ตะเด้ง ขึ้น ไป ช้าง บน ฝ่าย ช้าง บน
 ยิง ปัก ปลาย ปืน ลง มา ได้ ถนัด ราชทูต ด บ้อม แล้ว
 ไป ต หัก ทหาร ๆ ที่ หัก นั้น สอง พัน คน ที่ ยิบรอลเตอ
 อยู่ ช้าง แผ่น ดิน ไปรตุกาล แต่ เป็น เมือง ขึ้น แก่ อังกฤษ
 ทั้ง อยู่ ปาก ช่อง ทะเล แสง แสง ขบ ชัน มี ทหาร อยู่
 รักษา ทก ถน พ้อม ด้วย สัตวาวุธ

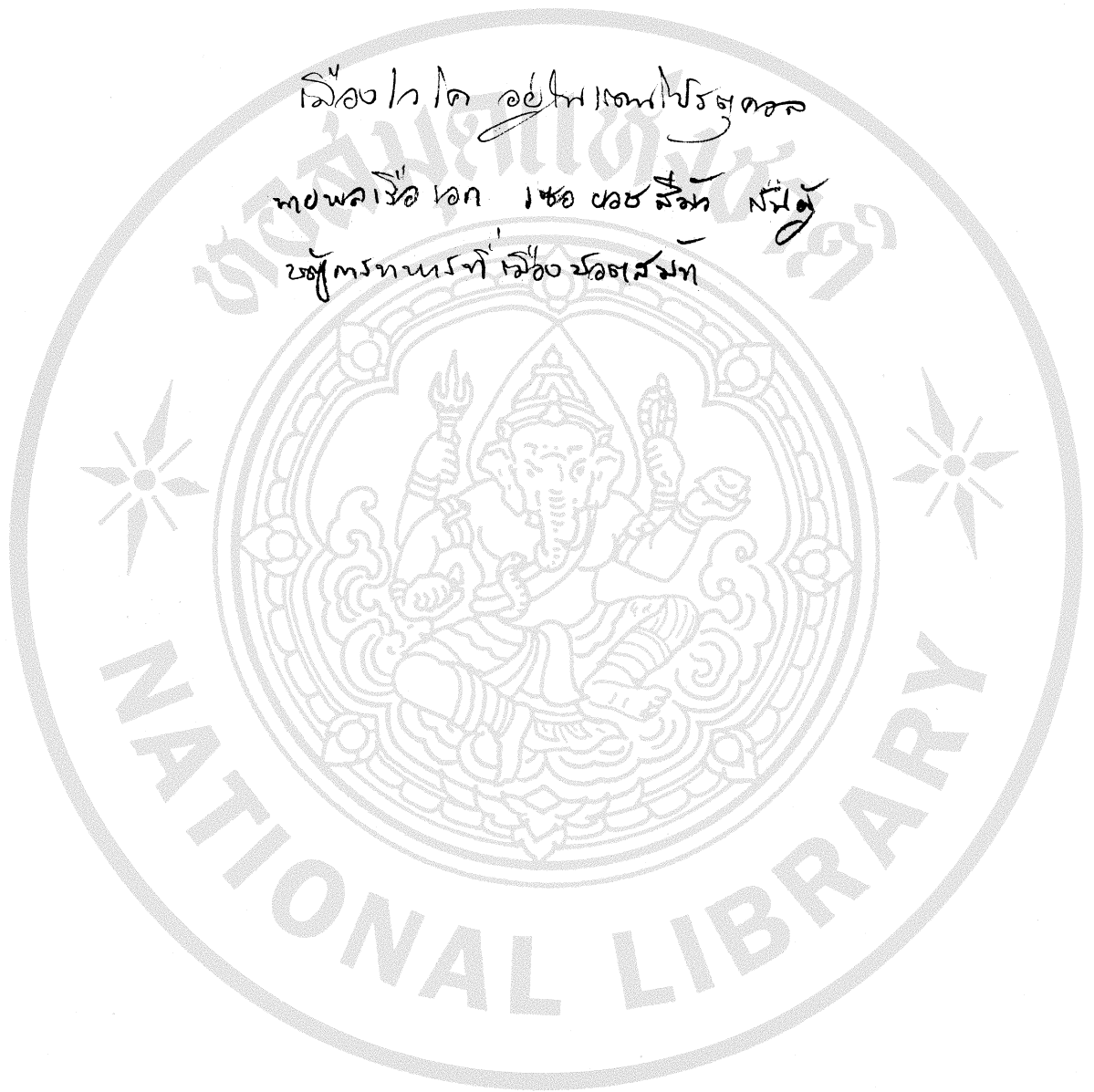
๑ วัน อาทิตย์ เดือน สิบสอง ขึ้น คำ หนึ่ง เวลา เข้า เจ้า
 เมือง มา เย็น ราชทูต ที่ โฮเทล ได้ ถาม ศุข ทุกข์ แล้ว
 ก็ ลา กลับ ไป รุ่ง ขึ้น เข้า สี่ โมง ครึ่ง เจ้า เมือง ให้ รถ
 ห้า รถ มา รับ พวก ราชทูต ไป ส่ง ถึง ท่า ที่ กำปั่น จอด
 เมื่อ ไป ถึง ท่า มี ทหาร ยืน คำนับ คอย ส่ง อยู่ สอง แถว
 ประมาณ ร้อย คน มี ปี่พาทย์ วง หนึ่ง นาย ทหาร ใหญ่
 กับ ขุนนาง ลง มา ส่ง ถึง กำปั่น หลาย คน ครั้น ราชทูต
 ลง ใน กำปั่น แล้ว ทหาร บน บ้อม ก็ ยิง สลุต สิบ เก้า นัด
 กับตัน เกสเวอร์ริง จึง ให้ ถอน สมอ ออกจาก เมือง
 ยิบรอลเตอ ไป

๑ รุ่ง ขึ้น เข้า บังเกิด สม ใหญ่ พัด แวง จัด ไป จน
 คัก เหลือ ก่าถัง จักร ช้อ เสือ เครื่อง ไฟ หัก ออก ไป
 กับตัน ให้ เขา เชื้อ ขึ้น เข้า ไว้ มั่น คง แล้ว ก็ ใช้ ไฟ

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ နိဗ္ဗာန်ရတနာ

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ နိဗ္ဗာန်ရတနာ
တရားစာအုပ်များကို အသုံးပြုရန်
အမည်အတိုင်း

เมือง/โค โยโกะโทชิโระ
อพพลเรือ โย โย โย โย โย
โยโยโยโยโยโย โยโยโยโยโยโย

ราชทูต สยาม

ต่อไป วัน พุทธศักราช เดือน สิบสอง ขึ้น ห้า ค่ำ เวลา บ่าย
โมงเศษ ถึง เมือง ไวโค อยู่ ฝาก ฝรั่งเศส แต่ ขึ้น แก
เมือง ไปตุ๊ก กับต้น เหน ลม พัด กล้า อยู่ จึง ให้ แวะ
เข้า ทอด สมอ พัก อยู่ ที่ หน้า เมือง แล้ว จะได้ เอา ถ่าน
สินลา เต็ม ด้วย เมื่อ กำปั่น เข้า พัก อยู่ เจ้า เมือง แล
ขุนนาง ฝ่าย ทหาร พล เรือน ก็ ลง มา เยี่ยม ราชทูต ถึง
ใน กำปั่น

๑ วัน เสาร์ เดือน สิบสอง ขึ้น เจ็ด ค่ำ เวลา สี่ โมง เข้า
ออกจาก เมือง ไวโค วัน อังคาร เดือน สิบสอง ขึ้น สิบ ค่ำ
เวลา ยาม หนึ่ง ถึง ท่า เมือง ปอร์ตสมัท เป็น ท่า ขึ้น ที่ จะ ไป
เมือง ลอนดอน แต่ เรือ ยัง ไม่ได้ เข้า ประทับ ท่า ด้วย
เป็นเวลา กลาง คืน กับต้น ให้ ทอด สมอ ลง - ท่าง ตกลง
ประมาณ สิบห้า เส้น รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า กับต้น เกลเวอร์ริง
ให้ ชัก เรือ พระจอมเกล้า ขึ้น เสือ กลาง เรือ พระยีน เกลล์
ขึ้น เสือ หน้า เรือ อังกฤษ อยู่ ข้าง ท้าย ประมาณ ครึ่ง ชั่วโมง
แอดมิรัล แม่ทัพ เรือ - จึง ลง มา เยี่ยม ถาม ข่าวกว่า
ราชทูต ที่ ใน กำปั่น แล้ว แจ้ง ความ ว่า กวีน มี รับสั่ง
มา ว่า ถ้า ราชทูต ไทย มา ถึง เมื่อไร ก็ ให้ จัด แจง
รับ โดย อย่าง ยิ่ง จะได้ เป็น พระ เกียรติยศ แก่ พระเจ้า

ราชทูต สยาม

สยาม ด้วย พระเจ้า กรุง สยาม กับ พระเจ้า กรุง ลอน
ตอนนี้ มี พระไทย รัก กัน เหมือน พระญาติ พระวงศ์ อัน
สนิท แต่ จะ รับ ให้ เหมือน ไทย นั้น ไม่ ได้ ด้วย ของ
ที่ใช้ แล เครื่อง แห่ แทน ไม่ เหมือน กัน จะ ต้อง รับ
ตาม ธรรมเนียม ข้าง ยุโรป แล้ว แอดมิรัล เล่า ความ ว่า
ก่อน รับ สั่ง ให้ ประกาศ ว่า ที่ ทาง แห่ง ไต ๆ ซึ่ง เป็น ที่
ต้อง ห้าม แล เป็น ที่ ต้อง เสีย เงิน จึง จะ ดู ได้ ถ้า พวก
ราชทูต ไทย ปรากฏา จะ ดู ก็ ให้ ดู ได้ โดย สดวก อย่า
ให้ ห้าม ปราบ ชัด ขวาง เลย แล แอดมิรัล ก็ ลา กลับ
ไป กับต้น เกลเวอริง จึง ให้ ถอย กำบัง เข้า ไป เทียบ ทำ
ทหาร บน บ้อม ก็ ยิง ปืน ใหญ่ สลุด สิบเก้า นัด เวลา เข้า
สี่ โมง แอดมิรัล จึง พา อังกฤษ คน หนึ่ง ลง มา ทา ราช
ทูต แล้ว บอก ว่า เลอร์ดี กลาเรนดอน ให้ ข้าพเจ้า นำ
คน นี้ ชื่อ มิสเตอร์ เฟลส์ มา อยู่ ด้วย ท่าน จะได้ ประนี
บัติ รับ การ กิจ ธุระ ทั้งปวง ด้วย คน นี้ วั ธรรมเนียม ข้าง
อินเดีย ได้ เคย ไป อยู่ เมือง พะม่า ถึง สิบแปด ปี บอก
เท่า นั้น แลแล้ว แอดมิรัล ก็ ลา กลับ ไป |สั่ง ให้ ทอด ตะพาน
ปู ผ้าแดง มี ราว สอง ข้าง ลง มา จน ถึง กำบัง เวลา
เข้าสี่ โมง เสก ราชทูต ได้ เชิญ พระราช สาส์น ขึ้น จาก
กำบัง การดอก แอดมิรัล ให้ ยิง สลุด คำนับ ชง พระจอม

๑. นิสิตโรงเรียนวัดโพธิ์...
 ๒. ...
 ๓. ...
 ๔. ...
 ๕. ...
 ๖. ...
 ๗. ...
 ๘. ...
 ๙. ...
 ๑๐. ...

ในหนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑

ในหนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑
ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑ ฉบับพิเศษที่ ๑๑๑๑

ไป กรุง لندن

๓๕

เกล้า ๒๑ นึก มี ทหาร ถือ ขึ้น ขึ้น สอง แถว ๆ ละ หกสิบ
คน มี พายว วงหนึ่ง ยี่สิบ คน พวก ราชทูต พร้อม กัน
ทั้ง หก คน ขึ้น รถ ไป บ้าน แอดมิรัล ๆ จึง เชิญ พวก ราช
ทูต กิน ไต่ กับ ชุมนาง อังกฤษ อีก สิบเจ็ด คน แล้ว ให้
พา พวก ราชทูต ไป อยู่ ที่ โฮเตล คืน หนึ่ง
ว่า ด้วย ราชทูต ไป จาก เมือง ปอร์ตสมัท

ถึง เมือง ลอนดอน ดู การ เล่น ค่ำ ๆ

๑ วัน พุธที่สิบสี่ เดือน สิบสอง ขึ้น สิบสอง ค่ำ เวลา เข้า
ห้า โมง มีสเตอร์ เฟลส์ จึง เชิญ พวก ราชทูต ขึ้น รถ
เทียม ม้า ไป ที่ รถ ไฟ แล้ว เชิญ พระราช สาส์น แล ทูตา
นทูต กับ สิ่ง ของ เครื่อง ราช บรรณาการ ท่งปวง — ขึ้น รถ
ไฟ ต่อ ไป ทน ทาง แต่ เมือง ปอร์ตสมัท เป็น ท่า ขึ้น - จน
ถึง เมือง ลอนดอน เป็น ทาง เก้าสิบ สี่ ไมล์ ครึ่ง คือ สี่ พัน
สอง ร้อย ห้าสิบ สอง เส้น เวลา บ่าย สอง โมง ถึง เมือง
ลอนดอน มี ทหาร ขึ้น ม้า ถือ คาบ มา คอย รับ อยู่ สาม
สิบ สอง คู่ เจ้า พนักงาน จัด รถ มา คอย รับ ท่า รถ
เทียม ม้า รถ ละ คู่ แต่ เป็น รถ อย่าง ดี สอง รถ รถ หนึ่ง
ที่ ราชทูต อุปทูต นั้น มี สักลาด คลุม นำ รถ บั๊ก ไทม
ทอง เป็น ตรา พระจอมเกล้า ที่ ประตู รถ เขียน เป็น ธง
ช้างเผือก มี คน แต่ง ตัว ใส่ หมวก ทิลา สาย แถบ ทอง

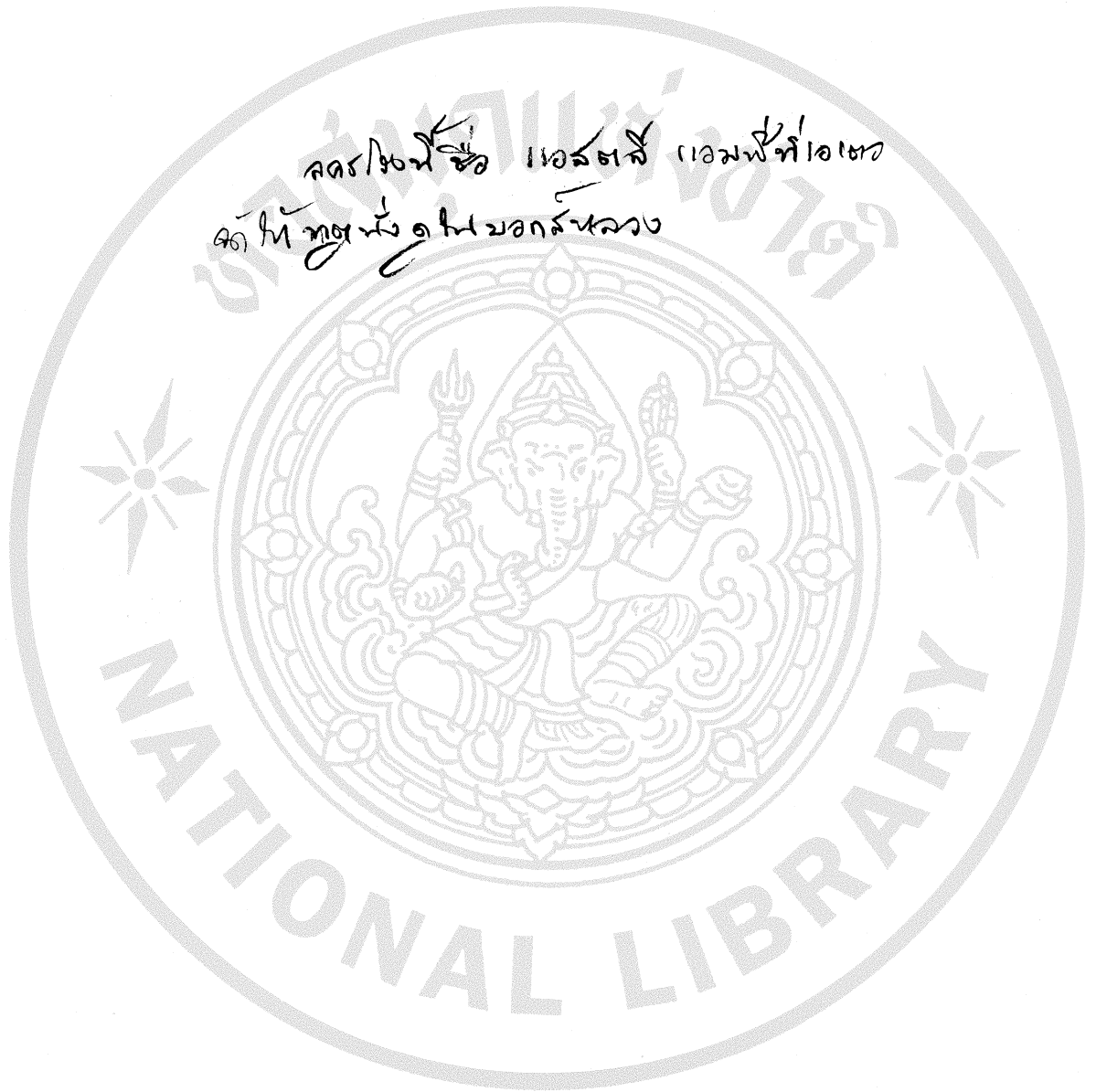
ขึ้น ท้าย รถ คน หนึ่ง รถ ที่ สอง ตรูทุต กับ หม่อม ราโชทัย
มี สักลาด คลุม น้ำ รถ บัก ไหม เงิน เป็น ตรา พระจอม
เกล้า ที่ ปะตู เขียน ขง ข้าง แฉก มี คน แต่ง ตัว ขึ้น
ท้าย รถ คน หนึ่ง เหมือน กัน แต่ รถ นอก นั้น เป็น รถ
ตาม ธรรมดา พวก ราชทูต ขึ้น รถ พร้อม กัน แล้ว คน
ขึ้น รถ ก็ ขึ้น มา พา ไป ส่ง ถึง โฮเตล ๆ ที่ ราชทูต อยู่
นั้น ชื่อ กลาริช โฮเตล เป็น ที่ ที่ อยู่ ใน เมือง ลอนดอน
ไม่มี โฮเตล อื่น ที่ ขึ้น ไป กว่า นี้ รุ่ง ขึ้น วัน ศุกร์ เดือน
สิบสอง ขึ้น สิบสาม ค่ำ เวลา เข้า สี่ โมง เลอร์ค แชลบัน
เป็นที่ สอง รอง เลอร์ค กลาเรนดอน มา เยี่ยม ราชทูต
ได้ ถาม ทุกๆ ซัซ แล้ว ก็ กลับ ไป บ่าย โมง หนึ่ง ราชทูต
ทั้งสาม หม่อม ราโชทัย จหมื่น ราชามาตย นาย พิจารณ
สรรพกิจ พร้อม กัน ขึ้น รถ สาม รถ ไป หา เลอร์ค กลา
เรนดอน ซึ่ง เป็น ผู้ สำเร็จ ราชการ ข้าง ฝ่าย ต่าง ประเทศ
พูดจา ปราไฮย กัน ตาม ธรรมเนียม แล้ว ราชทูต ก็ ลา มา
โฮเตล

๑ พอ บ่าย ห้า โมง เลอร์ค กลาเรนดอน มา เยี่ยม ราชทูต
แล้ว บอก ว่า ถ้า ท่าน จะ ไป เทียว ดู บ้าน เมือง แล ของ
สิ่ง ไต ๆ ข้าพเจ้า ส่ง มิสเตอร์ เฟลส์ ไว้ ว่า ให้ พา
ไป เทียว ดู ตาม ชอบ ใจ ครั้น เวลา ค่ำ มิสเตอร์ เฟล

ทบทวนวิชาที่ ๑๑ นี้ วิชาที่ ๑๑
นี้ วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑

วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑
วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑
วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑
วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑ วิชาที่ ๑๑

સરકારી ગ્રંથાલય ૧૧૦૬૭૩ ૧૧૦૬૭૩
કો.પી.સુ.સં.૧૫૨૦૬૭૩

ไป กรุง ลันตัน ละคร

๓๗

เชิญ ให้ พวก ราชทูต ไป ดู ละคร นั้น เล่น เรื่อง อังกฤษ
รบ กับ พวก แวก แล้ว มี ผู้ หญิง คน หนึ่ง ออก มา ชี้ ม้า
แต่ แรก นั้น ชี้ ก้อน แล้ว ก็ ชี้ ให้ ม้า หื้อ วัง วัง ไป ใน
สังเวียน พอ ม้า หื้อ เต็ม ฝี เท้า หญิง นั้น จึง ลุก ขึ้น
ขึ้น — เมื่อ กำลัง ม้า หื้อ มี ได้ หยุด แล้ว ยืน แต่ง ตัว
เปลี่ยน เสื้อเก่า ออก ทิ้ง เสีย ได้ เสื้อ ใหม่ บาง ที่ ก็
ยืน บน หลัง ม้า เท้า เดียว แล้ว เต้น เปน ฝรั่ง รำ เท้า
เปลี่ยน ท่า ทาง ยัก เยื้อง ต่าง ๆ — บน หลัง ม้า เมื่อ กำลัง
หื้อ บาง ที่ ยืน เอน ตัว ลง ข้าง ม้า ดู เหมือน จะ ตก
แต่ ว่า ไม่ ตก อาน ที่ ชี้ ทำ เหมือน แผ่น กระดาษ แล้ว
จึง หุ้ม ผ้า ครั้น หญิง นั้น ชี้ สิ้น กระบวน แล้ว ก็ คืบ เข้า
โรง ชาย คน หนึ่ง จึง เปลี่ยน ม้า ตัว อื่น — ชี้ ออก มา
ให้ ม้า รำ เท้า ก้าว ข้าง ละ สอง ที่ เหมือน อย่าง ทำ คน
ที่ รำ เท้า ถ้า คน ชี้ เงย หน้า ม้า ก็ เงย หน้า ขึ้น ด้วย
คน ก้ม ลง — ม้า ก็ ก้ม ตาม คน เอน ตัว ไป ซ้าย แล ขวา
ม้า ก็ เอน ตัว ไป ตาม แต่ ทำ ท่า ทาง ยัก ย้าย หลาย
อย่าง แล้ว จึง ลง จาก หลัง ม้า ม้า ก็ วัง กลับ ไป จะ
เข้า โรง เมื่อ ม้า ถึง ประตู โรง มี ชาย สอง คน ยก ไม่
คน ละ ข้าง สก พ้น ดิน ประมาณ สอง ศอก คืบ ขวาง นำ
ม้า ไว้ ม้า ก็ กระโดด ข้าม ไม่ เข้า ใน โรง

แล้ว มี หญิง คน หนึ่ง ชื่อ ม้า ตัว นั้น ออก มา ทำ ท่าทาง
 นั่ง บ้าง ยืน บ้าง ผิด กัน กับ หญิง คน ก่อน หลาย อย่าง
 ต่าง ๆ แล้ว ก็ กลับ เข้า โรง ยังมี ชาย อีก สอง คน ชื่อ
 ม้า คู่ เคียง กัน ออก มา แล้ว ชับ ม้า ให้ หื้อ ชนนาน นำ
 เสมอ กัน ไป แล้ว เอา มือ เกี้ยว กัน ลูก ชื่น ยืน ว่า
 เท้า บน หลัง ม้า บาง ที่ คน หนึ่ง ชื่อ ทั้งสอง ตัว เท้า ช้าย
 ยืน บน หลัง ม้า ตัว นี้ — เท้า ขวา ยืน บน หลัง ม้า ตัว
 โนน อีก คน หนึ่ง ขึ้น ไป ทก ชะเมน บน คีตะ บาง ที่ คน
 หนึ่ง ยืน เขยิบ เข้า คน หนึ่ง ไว้ แล้ว ทำ เสน ตัว ออก
 ไป ช้าง ม้า บาง ที่ กระโดด เปลี่ยน ท่า ไป มา ต่าง ๆ
 แต่ ม้า นั้น หื้อ อยู่ เสมอ มิ ได้ หยุด จน สิ้น กระบวน แล้ว
 ก็ กลับ เข้า โรง ยังมี ชาย คน หนึ่ง ชื่อ ม้า หลัง เปลา
 ออก มา ชับ ม้า ให้ หื้อ ไป แล้ว จึ่ง ลูก ยืน ชื่น บ้าง นั่ง
 ลง บ้าง หัน หลัง ชื่อ บ้าง บาง ที่ เท้า ช้าย เขยิบ คีตะ
 ม้า เท้า ขวา เขยิบ ไหล่ บาง ที่ หื้อ ไป — แล้ว มี คน
 ถือ ห่วง ขวาง หน้า อยู่ คน ที่ ม้า ก็ โดด ลอด ห่วง แล้ว
 กลับ ไป ยืน บน หลัง ม้า ได้ คง เก้า บาง ที่ ก็ ทำ พลัด
 ตก แต่ ลง มา ยืน อยู่ หา ได้ เจ็บ ข้ำ ไม่ แล้ว กระโดด
 ขึ้น ชื่อ อีก — ใน ขณะ ม้า ยัง กำลัง หื้อ มิ ได้ หยุด บาง ที่
 เอา ผ้า แพร ให้ คน ยืน ถือ อยู่ สอง ข้าง เป็น สาม ระเบียบ

ไป กรุง ลันตัน

๓๕

เมื่อ ม้า ห้อ ไป ถึง แพร ที่ ขวาง อยู่ คน นั้น ก็ กระโดด
ข้าม ได้ ทุก ระยะ ทำ ต่าง ๆ เป็น น้า อัจฉรย์ นั้ แล้ว
ก็ คืน เข้า โรง

๑ ยังมี ชาย อีก คน หนึ่ง ชื่อ มิสเตอร์ กัก เป็น คน
ชำนาญ ใน การ หัด ม้า แต่ อายุ ๓๖ ยัง ไม่ ถึง สามสิบ ปี
มือ ถือ แล อีก หนึ่ง เดิน นำ หน้า ม้า เดิน ตาม หลัง ออก
มา แล้ว ว่า ให้ ม้า เดิน สอง เท้า ม้า ก็ เดิน ตาม คำ
ว่า ให้ ม้า นั่ง ลง ม้า ก็ นั่ง ตาม สั่ง ว่า ให้ ม้า นอน
ม้า ก็ ลง นอน ตะแคง หนึ่ง อยู่ ชาย ตลก คน หนึ่ง วิ่ง เข้า
ไป นอน ใน หว่าง ออก ม้า แล้ว ยก เท้า ม้า ให้ กอด ตัว ไว้
ม้า ก็ ทำ ตาม ทุก อย่าง คน ตลก นั้น จึง ลุก ขึ้น แต่
ม้า ยัง นอน อยู่ มิสเตอร์ กัก จึง สั่ง ม้า ว่า ลุก ขึ้น เกิด
ม้า ก็ ลุก ขึ้น ชาย ตลก จึง พุด กับ มิสเตอร์ กัก ว่า
ถ้า ท่าน ดี แล้ว จง ว่า ให้ ม้า กลับ เข้า โรง ให้ ได้ เกิด
เรา จะ ห้าม ไว้ ให้ หยุด มิสเตอร์ กัก จึง ว่า ดี แล้ว ๆ จึง
ร้อง สั่ง ม้า ว่า กลับ ไป โรง เกิด ม้า ก็ วิ่ง ไป ตาม สั่ง
เมื่อ ม้า วิ่ง ไป ถึง ประตู โรง ชาย ตลก จึง ร้อง ว่า อย่า
เข้า ไป ม้า ก็ หยุด ชะงัก อยู่ มิสเตอร์ กัก จึง เรียก
ม้า ให้ กลับ มา ลอบ น้า ลอบ หลัง แล้ว ว่า กลับ ไป โรง
เกิด ม้า ก็ วิ่ง กลับ ไป อีก คน ตลก ก็ ห้าม ไว้ ถึง

สาม ครั้ง แล้ว จึง ว่า กับ มิสเตอร์ กุก ว่า ท่าน ให้ ไป
เกิด คราว นี้ เรา ไม่ ห้าม แล้ว มิสเตอร์ กุก ก็ สั่ง ให้ ม้า
กลับ ไป ม้า ก็ วิ่ง ไป เข้า โรง พวก คน ชาย หญิง ไป
ดู อยู่ ที่ นั้น ประมาณ ห้า ร้อย เศษ ก็ ชอบ ใจ ตบ มือ ขึ้น
พร้อม กัน

๑ ที่ ใน เมือง อิงแลนด์ มี ละคร อยู่ หลาย แห่ง ล้วน
วิเศษ ต่าง ๆ กัน บาง เรื่อง มี หญิง รูปงาม แต่ง เปน
เทวดา ผีวัง เหาะ เลื่อน ลอย มา แต่ ไม่ เห็น สิ่ง ใด เปน
สาย โย ยนต์ ที่ คน จะ อาศัย ไร ได้ ดู เลื่อน ลอย มา แต่
กาย บาง ที่ ก็ ออก มา จาก ภูเขา บาง ที่ ผุด ขึ้น มา
จาก ดิน บันดา คน ที่ แต่ง เปน เทวดา ล้วน รัศมี ออก
จาก กาย สิ้น ทงนั้น พวก ราชทูต ดู อยู่ ประมาณ สอง ยาม
ลคร เลิก ก็ พา กัน กลับ มา ที่ สำนัก

๑ รุ่ง ชื่น มิสเตอร์ เฟลล จัด รถ ห้า รถ ให้ ราชทูต ทั้ง
นาย แล โพร่ รวม ยี่สิบ เจ็ด คน ไป เทียว ดู สัตว์ ที่ ชัง
เลี้ยง ไว้ ใน สวน คือ สัตว์ สี่ เท้า สัตว์ สอง เท้า ง แล
ปลา หอย ต่าง ๆ หลาย พัน อย่าง บาง อย่าง ก็ เหมือน
สัตว์ ที่ มี อยู่ ใน ประเทศ ไทย บาง อย่าง ก็ ผิด กัน ไม่
เคย ได้ พบ เห็น เปน ต้น ว่า ราชสีห์ แล สัตว์ อื่น ใหญ่
บ้าง เล็ก บ้าง ถ้า สัตว์ มี กำลัง ดู ร้าย ก็ ชัง ไว้ ใน

(ฉบับ, สรรพเล่ห์ ๑๖ หน้า ๑๕ คำ)

ผู้ว่าฯในสมัยนี้จะทำอะไรก็ได้ว่าคนไหน
ใครที่พอจะหาได้ คือ ๑๖๐๐ คน ๑๖๐๐
บางคนที่เห็นว่ายังไม่พออาจจะมี ๑๖๐๐
ที่จริง สมัยนี้เขาคิดอะไรไม่รู้ว่าทางไหน
ที่ นึกแรกๆ ไทยจะได้คน ๑๖๐๐ คน
๑๖๐๐ คน เขาคิดว่า ๑๖๐๐ คน ๑๖๐๐
คน ๑๖๐๐ คน

ในหนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษที่พิมพ์ในเวลาเที่ยง
วันหนึ่งตามด พงศาวดารพระมอญ ที่บันทึก
๑ สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ที่โปรดเกล้าฯ ให้
จารึกไว้ที่เมือง (ที่เมืองมอญ)
เมืองมอญ (เมืองมอญ)

การพิมพ์หนังสือ ๑๖๖๑๑. ที่บันทึก
๑๖๖๑๑ พงศาวดารพระมอญ ที่บันทึก
๑๖๖๑๑ ๑๖๖๑๑

๑๖๖๑๑ ๑๖๖๑๑ ๑๖๖๑๑

ไป กรุง ลันตัน

๔๑

คอก ทำ ด้วย เหล็ก เป็น สัตว์ เชื่อง ก็ ชัง ไว้ ใน คอก
ทำ ด้วย ไม้ เป็น จระเข้ แล สัตว์ น้ำ --- อย่าง อื่น ที่ ใหญ่
ก็ ใส่ ไว้ ใน สระ เป็น ปลา เป็น หอย - ก็ ใส่ ไว้ ใน อ่าง
แก้ว เป็น งู ฤๅ สัตว์ เล็ก ๆ ที่ คล้าย กับ กิ้งก่า ก็ ใส่
ไว้ใน ตู้ ฉะจก เป็น นก ก็ ใส่ กรง ถ้า นก ใหญ่ เหมือน
นก ตะกรุม นก กาเรียน - แล นก อื่น ๆ อีก ที่ ใหญ่ - ก็
ตัด ขน ปีก เสีย ไม่ ให้ บิน ได้ แล้ว ปล่อย เทียว เดิน อยู่
ใน คอก เป็น วานร เป็น ค่าง บ้างชะนี้ - ก็ ใส่ ไว้ ใน กร
เหล็ก ราชทูต เทียว ดู อยู่ จน ค่ำ แล้ว กลับ มา ไชยสถาน

๑ วัน อังคาร เดือน สิบสอง แรม สอง ค่ำ พวก ราชทูต
ไป ดู เรือ กล ไฟ ต่อ ด้วย เหล็ก พัง จะ แล้ว เรือ ลำ นั้น
ใหญ่ โต นัก ยาว หก ร้อย เก้าสิบ เอ็ด ฟุต คือ ห้า
เส้น หก วา คืบ สาม นิ้ว กับ สาม กะเบียด กว้าง ร้อย สิบ
แปด ฟุต คือ สิบแปด วา คืบ กับ สอง กะเบียด สูง ห้า
สิบ สี่ ฟุต คือ แปด วา คืบ สี่ นิ้ว กับ สอง กะเบียด มี ท่อ
ไฟ ห้า ท่อ เสา กะโถง หัก เสา มี ห้า จักร ท้าย จักร ข้าง
ใน ลำ นั้น กัน เป็น ห้อง เล็ก ห้อง ใหญ่ มี อุโมง เดิน ไป
แต่ ท้าย ตลอด คีชี ฉาด ไฟ สี่ ชั้น ทำ ด้วย เหล็ก แล้ว
เอา ไม้ ทาบ ข้าง บน เจ้า ของ เรือ บอก ว่า จะ บันทก
คน ได้ สัก หนึ่ง พร้อม ทั้ง เสี่ยง อาหาร ด้วย แต่ ก่า

บ้านลำนี้มิใช่กำนันรบต่อไว้รับจ้างคนที่จะไปธุระ
แลเที่ยวเล่นต่างบ้านต่างเมืองเป็นกำนันกำปะนี้วะ

๑ ราชทูตดูกำนันแล้ว มิสเตอร์เฟลส์ก็นำไปดู
อุโมงค์น้ำ ในอุโมงค์นั้นยาวสองพันฟุต คือสิบ
ห้าเส้น เจ็ดวา คือกกับสี่นิ้ว กว้างสี่สิบฟุต คือหก
วา กับสี่นิ้ว ฤกแต่ปากอุโมงค์จนถึงพื้นล่างเจ็ดสิบ
หกฟุต คือสิบเอ็ดวา สองศอกกับห้านิ้ว ทำเป็น
องทางๆ หนึ่งเป็นทางรถ อีกทางหนึ่งเป็นทาง
เดิน ตามริมทางซ้ายของเล่นของกินต่างๆ คุ
ณี่สว่างแจ้งด้วยแสงไฟก็าก คนเดินไปมา มีได้
จากหนึ่งเรือกลไฟที่ขึ้นล่องอยู่ในลำแม่น้ำ ถ้ามา
ถึงตรงนั้น คนที่อยู่ในอุโมงค์ก็รู้ด้วยจักรพัด
น้ำดังได้ยินถนัด พวกราชทูตเที่ยวซื้อของเล่นอยู่
ในอุโมงค์จนเย็น แล้วกลับไปที่สำนักนี้วะ

๑ รุ่งขึ้นเวลาบ่ายหนึ่ง เลอร์ดมายอร์ผู้สำเร็จราช
การฝ่ายกรมเมืองเชิญราชทูตทั้งสามไปกินโต๊ะ มี
ขุนนางแลเสนาผู้ใหญ่ด้วยกัน ประมาณสามร้อย
คน

๑ วันพฤหัสบดี เดือนสิบสอง แรมสี่ค่ำ มิสเตอร์เฟลส์
มาแจ้งกับราชทูตว่า เลอร์ดกลาเวนดอนให้หนังสือว่า

(ฉบับแปล) ฉบับ ๑ (ฉบับ ๓ ก)

ไป กรุง ลันตัน

๕๓

หนวด มา ว่า ราชทูต จะ ได้ เฝ้า กวีน ณวัน พุธ เดือน
สิบสอง แรม สิบ คำ เวลา บ่าย โมง หนึ่ง ที่ วัง ชื่อ วินด์เซอร์
ภาคเคส วัน จันทร์ เดือน สิบสอง แรม แปด คำ เวลา เช้า
เจ้า พนักงาน ชื่อ มิคเตอร์ นอมันแมกโดแนลด์ มา ทำ ภาณ
ขี้ - แล้ว รับ เครื่อง ราช บรรณาการ ไป จาก โฮเทล รุ่ง ขึ้น
ราชทูต อุปทูต หม่อม ราโชทัย ไป หา เลอร์ดี กลาเรนดอน
แล เลอร์ดี แซลบัน ได้ งาม ด้วย การ ที่ จะ เฝ้า กวีน นั้น
จะ ทำ ประการ ไດ เลอร์ดี กลาเรนดอน บอก ว่า กวีน รับ
สั่ง ว่า แต่ ก่อน ราชทูต ไทย ยัง ไม่ เคย มี มา ถึง เมือง
อังกฤษ เลย ด้วย เป็น เมือง ไกล กัน ครั้ง นี้ มี ราชทูต
มา ถึง กวีน ยินดี นัก อยาก จะ ได้ เห็น ธรรมเนียม ไทย
ที่ เฝ้า แล คำนับ ใน พระเจ้า แผ่นดิน นั้น ทำ ประการ ไດ
ขอ ให้ พวก ราชทูต เฝ้า แล คำนับ ตาม ธรรมเนียม ไทย
เกิด พุดจา ได้ งาม ได้ ความ เสร็จ แล้ว ราชทูต ก็ ลา
กลับ มา โฮเทล ครั้น เวลา คำ เลอร์ดี กลาเรนดอน มี หนึ่ง
สือ มา แจ้ง แก่ ราชทูต ว่า เมื่อ เวลา บ่าย พระญาติ ของ
กวีน คน หนึ่ง เป็น เจ้า หญิง ชื่อ ดัชเชส ดินิมัส บังเกิด
โรค เป็น ประจัน ขึ้น ถึง แก่ กำม์ ใน ทน ไດ เดียว นี้
กวีน มี ความ เศร้า โศก นัก การ ที่ จะ เสด็จ ออก รับ
ราชทูต ใน วัน พุธ ยังไม่ ได้ ขอ เลื่อน ไป อีก สัก แปด วัน

๑ วัน ศุกร เดือน สิบสอง แรม สิบสอง ค่ำ มีศเคอร
 เฟล เชิญ พวก ราชทูต ไป ที่ โกโลเซียม เป็น ที่ สำแดง
 ให้ เห็น ว่า เย่า เรือน แม่ น้ำ แล ถนน ทัว ทัง เมือง
 ลอนดอน นั้น เป็น อย่างไร เมื่อ พวก ราชทูต ไป ถึง แล้ว
 เจ้า ของ ที่ จัง เชิญ ให้ เข้า นั่ง ใน ที่ แห่ หนึ่ง นั้น ได้
 ประมาณ สิบ หก คน แล้ว ทน จักร ที่ นั้น ก็ ลอย ขึ้น ไป
 สูง ประมาณ สิบ วา ครั้น ถึง ขึ้น บน จึง ให้ ออก เดิน ดู
 ตาม เผลียง รอบ โดย กลม แล เห็น เป็น ภูม ถาน เมือง
 ลอนดอน กว้าง ใหญ่ สุด สาย ตา มี ถนน แล ตึก บ้าน ร้าน
 ตลาด ลำ แม่ น้ำ เรือ ขึ้น ล่อง ใน เวลา กลาง ค่ำ จุก
 โคม สว่าง ไป ทัง ทาง บก ท่าง เรือ ฝ้าย อากาศ เบื้อง บน
 ก็ มี ดวง จันทร รัศมี สว่าง กระจ่าง แจ่ม เหมือน จริ่ง ถ้า ไม่
 มี คน บอก คน ที่ ดู ก็ จะ สำคัญ ว่า จริ่ง ด้วย แล ดู
 เหมือน พัว แล คื่น ที่ ได้ เห็น อยู่ กับ จักขุ ของ ตัว ไม่
 มี สำคัญ สิ่ง ไใด จะ ให้ รัว่า เปน ของ ทำ ด้วย ฝีมือ แล
 บัญชา มนุษย์ ครั้น ดู ทัว แล้ว ก็ เข้า ใน ที่ พร้อม กัน ใช้
 จักร กลับ คื่น ลง มา ตั้ง เก้า

๑ มีศเคอร เฟล จัง พา ไป ดู หนึ่ง (๕) นั้น วิเศษ นัก ทำ
 เปน บ้าน เมือง ข้าง ใต้ หนึ่ง ดู บ้าน เรือน บัอม ดู ผู้ คน
 ถนน แม่ น้ำ ภูเขา ต้นไม้ ใหญ่ โต เหมือน จริ่ง เมื่อ เปลี่ยน

ไป กรุง ลันตัน

๔๕

ตัว หนึ่ง ก็ ไม่ ทน เหน ว่า เปลี่ยน กัน อย่าง ไว คุ เป็น
นำ อัจฉรย นัก ราชทูต คุ อยู่ จน สี่ ท่ม เสศ หนึ่ง เลิก
ก็ พา กัน กลับ มา ะ

๑ ครั้น รุ่ง เข้า สาม โมง มิสเตอร์ เฟล พว ราช
ทูต ไป คุ วัง แก้ว ชื่อ กฤษเดล แปลเศ ไป จาก โฮเทล
ด้วย รถ เทียม ม้า ทาง สอง ชั่ว โมง เสศ ที่ นั้น ทำ
เป็น เรือน แก้ว สี ชัน ฝา แล หลังคา ล้วน แล้ว ไป ด้วย
แก้ว แต่ เสก กับ เครื่อง บน ทำ ด้วย เหล็ก สูง หก สิบ
หก ฟุต คือ สิบ ๖ กับ สิบ สาม นิ้ว กว้าง สี่ ร้อย
ห้า สิบ หก ฟุต คือ สาม เส้น สิบ สี่ ๖ ศอก กับ แปด นิ้ว
กึ่ง ยาว พัน แปด ร้อย สี่สิบ แปด ฟุต คือ สิบห้า เส้น
กับ เจ็ด ศอก สิบ นิ้ว ข้าง ใน ทำ เป็น ส่วน ปลุก ต้นไม้
ต่าง ๆ แล้ว ทำ เป็น รูป คน รูป สัตว์ ไว้ เป็น อัน มาก
แล มี เครื่อง กล ไฟ ต่าง ๆ ไว้ คุ เป็น ตัว อย่าง ราชทูต
เที่ยว คุ อยู่ จน เวลา เย็น มิสเตอร์ เฟล จึง ให้ จัด แจง
อาหาร เลี้ยง คุ สำเร็จ แล้ว ก็ กลับ มา ะ

๑ วัน อังคาร เดือน อ้าย ขึ้น คำ หนึ่ง มิสเตอร์ เฟล
พา ราชทูต ไป ที่ โปลิติกนิก ที่ นั้น มี รูป กวีน แล ปรีนช
บาลเบิด กับ ลูก เธอ ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง เก้า องค์ มี รูป
คน ชาติ อื่น ก็ หลาย ชาติ มี คน ดำ น้ำ อด เดิน ใน น้ำ

—(วันเสาร์ เดือน ๑๖ || ค ๑๓๓๓)

หาย ใจ ใน น้ำ ก็ ได้ แต่ ความ ชื่อนี้ ท่าน ผู้ พัง คง
สงสัย ว่า เป็น ความ เท็จ หา จริง ไม่ ต่อ เมื่อ โต ข้า
พเจ้า ผู้ จดหมาย เรื่อง ราว นี้ ได้ อธิบาย ให้ ท่าน แล้ว
จึง จะ เหน่ จริง ครั้น จะ กล่าว ไว้ ใน หนังสือ นี้ ก็ ยึด
ยาว นึก ราชทูต ของ ปลาดู ทัว แล้ว ก็ กลับ มา โสเคล
ว่า ด้วย ราชทูต นำ พระราช สาส์น ขึ้น ไป เฝ้า กวีน

๑ วัน พฤษหิศบดิ์ เดือน อ้าย ขึ้น สาม ค่ำ เวลา เข้า ห้า โมง
เสศ มีศเคอร เฟล กับตัน เทลเวอร์ริง สอง นาย มา เชิญ
ราชทูต ทั้งสาม หม่อม ราโชทัย จมื่น ราชามาตย นาย
พิจารณา สรรพกิจ ชุนจร เจน ทะเล ชุน ปรีชา ชาญ สมุท
แปด คน พร้อม กัน ราชทูต ก็ เชิญ พระราช สาส์น ขึ้น รถ
เทียม ม้า สาม รถ ไป จาก โสเคล ทาง ไม้หนึ่ง คือ สี่สิบ
ห้า เส้น ถึง ที่ รถ ไฟ เยนเนอวัล กัดศต เป็น นาย ทหาร ไทย
รักษา พระองค์ กับ ชุนนาง ฝ่าย ทหาร อีก สอง คน มา
คอย รับ อยู่ ที่ นั้น ด้วย จึง เชิญ พวก ราชทูต เข้า หยุด
พัก ใน ตึก เป็น ที่ ประทับ ของ กวีน สัก ครู่ หนึ่ง แล้ว
เชิญ ให้ ขึ้น รถ ไฟ ไป ทาง ยี่สิบ สาม ไม้ คือ พันสาม
สิบ ห้า เส้น ถึง ที่ พัก ใกล้ วัง วินดเซอ ราชทูต ลง จาก
รถ ไฟ หยุด พัก อยู่ ที่ นั้น ครู่ หนึ่ง แล้ว เชิญ พระราช
สาส์น ขึ้น รถ เทียม ม้า มี ทหาร อีก กระบี่ ชี่ ม้า นำ หน้า

ကိုးကွယ်သော နတ်ဘုရားတို့၏ နာမည်
ကိုးကွယ်သော နတ်ဘုရားတို့၏ နာမည်

* มลพฉนร' ๑๕๖ ๑๐๗๓๓ ๑๘๙๑ เจ้านักการ
มทพหรรณย'

* * * * * วิธีสอนนักเรียนที่สนใจพิเศษ

มหาวิทยาลัยศิลปากร
National Library

ไป กรุง ลันตัน

๔๗

คู่หนึ่ง คน ชี ม้า ชัก รถ ๆ ละ สอง คน เทียม ม้า สี่
ม้า ทุก รถ ไป ประมาณ ห้า นาที ถึง วัง วินตเซอ เป็น
วัง สำหรับ กวีน อยู่ใน ถาดู หนาว

๑ เมื่อ ราชทูต เข้า ไป ถึง ใน วัง มี ทหาร ขึ้น ปลาย
หอก ขึ้น คำนับ อยู่ สอง แถว ประมาณ สาม ร้อย คน
พวก บิพาทย์ ยี่สิบ สอง คน แล้ว เยนเนอรัล กัดด์ เชิญ
พวก ราชทูต ลง จาก รถ ขึ้น ไป พัก อยู่ ใน ห้อง แห่ง
หนึ่ง บน ตึก ที่ กวีน เสด็จ อยู่ ตึก นั้น ใหญ่ โต กว้าง
ขวาง มี ห้อง หลายสิบ ห้อง กัน ลด เลี้ยว ไป มา
เดิน ถึง กัน ได้ ตลอด เยนเนอรัล กัดด์ ชวน ราชทูต พุด
จา อยู่ จน บ่าย โมง หนึ่ง ได้ ยิน เสียง บิพาทย์ ประโคม
ขึ้น แล้ว มี ขุนนาง มา บอก ว่า กวีน เสด็จ ออก แล้ว
ให้ เชิญ ราชทูต เข้า เฝ้า เกิด เยนเนอรัล กัดด์ ก็ กำกับ
นำ ทูตา นูต ไป สู่ ห้อง ที่ เฝ้า เมื่อ ถึง ประตู มี ทหาร
แต่ง ตัว ได้ เลื้อย ปัก ทอง ถือ ขวาน ค้ำ ยาว ปลาย เป็น
ภฤช ขึ้น รักษาร อยู่ ทั้ง สอง ข้าง ประตู ราชทูต จึง เชิญ
พระ บรม ราช สำน แล พระ บวร ราช สำน รวม ลง พาน
เทียวกัน แล้ว เชิญ เดิน เข้า ไป ใน ที่ เฝ้า เมื่อ ถึง
ประตู ขึ้น ใน อุปรุต ตรียุต หม่อม ราโชทัย จมื่น ราชฯ มาตย์
นาย พิจารณ์ สรรพกิจ ขุน จรเจน ทเล ขุน ปรีชา ชาญสมุทร

เจ็ด คน พร้อม กัน ถวาย บังคม แล้ว คลาน ตาม เข้า ไป จน
ถึง ที่ เฝ้า ราชทูต จึ่ง เชิญ พาน พระ ราช สาส์น ขึ้น วาง
บน โต๊ะ ที่ ตั้ง อยู่ ตรง หน้า พระ ที่นั่ง ไทรม ห้าง ประ
มาณ แปด ศอก แล้ว คลาน ถอย ออก มา ถึง ที่ เฝ้า ไกล
กวัน ประมาณ สิบ ศอก พร้อม กัน ถวาย บังคม แล้ว
ราชทูต ก็ อ่าน คำ ทูล เบิก ตาม ภาษา ไทย ใจ ความ ว่า
คือ คน นั้น เป็น ที่ นั้น ๆ ได้ รับ พระ บรม ราช โองการ
แล พระ บวร ราช โองการ เชิญ พระ ราช สาส์น นำ
เครื่อง มงคล ราช บรณการ แต่ พระเจ้า กรุง สยาม
ทั้งสอง พระองค์ ออก มา จำเริญ ทาง พระ ราช ไมตรี ใน
พระเจ้า กรุง ลอนดอน ครั้น จบ มิสเตอร์ เฟลด์ จึ่ง อ่าน คำ
ที่ แปล ออก จาก ไทย เป็น ภาษา อังกฤษ ถวาย จน จบ
สิ้น ข้อ ความ แล้ว พวก ราชทูต พร้อม กัน ถวาย บังคม
อีก ครั้ง หนึ่ง ราชทูต จึ่ง คลาน ไป เชิญ พาน พระ ราช
สาส์น ซึ่ง ตั้ง ไว้ บน โต๊ะ เดิน เข้า ไป ถึง หน้า พระ ที่นั่ง
ไทรม แล้วคุก เข้า ชู พาน พระ ราช สาส์น ขึ้น ถวาย กวัน
ก็ รับ เอา ด้วย พระหัตถ์ วาง ไว้ ริม พระองค์ ราชทูต ก็
คลาน ถอย ออก มา พร้อม กัน ถวาย บังคม อีก ครั้ง หนึ่ง
กวัน จึ่ง ทรง อ่าน คำ ตอบ ใจ ความ ว่า เรา มี ความ ยิน
ดี ใน การ ที่ รับ ราชทูต ซึ่ง มา แต่ พระเจ้า กรุง สยาม ทั้ง

ไป กรุง ลันตัน

๕๘

สอง พระองค์ เรา หมายถึง ว่า พระองค์ จะเป็น ที่ ยั้ง ยืน
ด้วย เรา เทน ราชทูต นั้น เหมือน เป็น ของ สำคัญ แห่ง
ไมตรี ของ พระเจ้า กรุง สยาม ทั้ง สอง พระองค์ แล หมายถึง
ว่า พระองค์ ท่าน ทั้ง สอง จะ เป็น ญาติ สำนักรมิตว รักษา
อาณาจักร แล ราษฎร ให้ ดี ยิ่ง ขึ้น ไป จึง ได้ เปลี่ยน ทำ
หนังสือ สัญญา แก่ เรา เรา ก็ เอา ใจ ใส่ มาก ด้วย หมายถึง
ว่า หนังสือ สัญญา ที่ ทำ ใหม่ นี้ จะ ให้ เป็น ที่ มั่นคง ใน
ทาง พระ ราช ไมตรี แล มี คุณ ยิ่ง ขึ้น ไป ทั้ง สอง พระ
นคร แล ลูก คำ วาณิช ได้ คำ ข่าย ต่อ กัน ทั้ง สอง ฝ่าย
หนึ่ง เรา ยินดี นัก ด้วย รู้ว่า — พวก ขุนนาง ของ เรา ที่
ให้ ไป รับ ท่าน ทั้งปวง แล ได้ เอา ใจ ใส่ ใน พวก ราช
ทูต ให้ มี ความ สุข จน ตลอด ถึง เมือง อังกฤษ โดย
ความ ชอบ ธรรม

จะ

๑ ครั้น ทรง อ่าน จบ แล้ว ส่ง ให้ เลอวตกลาเรนคอนเอา
มา ประทาน ราชทูต แล้ว รับ ส่ง บอก ว่า กวีน มี
พระไทย ยินดี ที่ ได้ รับ เครื่อง ราช บรรณาการ แล
พระ ราช สำนักรมิตว ของ พระเจ้า กรุง สยาม ทั้ง สอง พระองค์
นั้น ชอบ พระไทย นัก ราชทูต ยัง ไม่ ทน ทูล ตอบ
ประการ ไต่ เลอวต กลาเรนคอน จึง บอก ว่า เวลา

นั้น เสด็จ ออก รับ แลก เมือง เป็น การ ยศ ซึ่ง จะ พุด จา
พิศพล สิ่ง ไค ชอ งค ไว้ ก่อน ยัง จะ ไปรด ให้ เฝ้า อีก
จึง ค่อย พิตพล ต่อ ภายหลัง วัน นั้น เชิญ กลับ ไป ก่อน
เกิด พวก ราชทูต พร้อม กัน ถวาย บังคม แล้ว คลาน
ถอย หลัง ออก มา จาก ที่ เฝ้า

๑ แล เมื่อ กวัน เสด็จ ออก รับ ราชทูต นั้น ทรง เครื่อง
ประทับ แล้ว ไป ด้วย เพ็ชร แต่ เพ็ชร ใหญ่ ที่ เลื่อง ภา
ทำ เป็น เครื่อง ห้อย พระศอ ริม พระกรรณ ซ้าย ขวา เลียบ
คอก ไม้ เพ็ชร มี ระบาย ห้อย ลง มา ถึง พระ อังชา ทรง
ฉลอง พระองค์ ดำ ด้วย เป็น การ เคร้า ไค ถึง ญาติ ที่
ถึง แก่ กำม เมื่อ เสด็จ ออก มี ขุนนาง ผู้ ใหญ่ แล
หญิง ที่ เป็น ผู้ ตี ย่น เฝ้า อยู่ ประมาณ สิบ คน แต่
ปรีณส ขาลเบิต ซึ่ง เป็น เจ้า ราช ดำมี แต่ง พระองค์
ทรง เครื่อง พร้อม อย่าง นาย ทหาร ทรง กางเกง แดง
ทรง เสื้อ สักลาด ดำ ชิค พระแสง กระบี่ ย่น อยู่ ริม พระ ที่
นั่ง ไทวน ข้าง ซ้าย เครื่อง ราช บรรณา การ นั้น เจ้า
พนักงาน จัด แง มา ตง เวียง ถวาย พร้อม ทุก สิ่ง

๑ เมื่อ พวก ราชทูต ออก จาก ที่ เฝ้า แล้ว เจ้า พนักงาน
พา ไป ให้ กิน ไต่ ที่ ห้อง สำหรับ เลี้ยง ขุนนาง ไต่
ให้ เลี้ยง ประมาณ ยาว เจ็ด วา กว้าง สี่ ศอก เครื่อง ที่ ใช้

ไป กรุง لندن

๕๑

บน โต๊ะ เป็น เครื่อง ทอง บ้าง เงิน บ้าง ขุนนาง อังกฤษ ที่
กิน โต๊ะ ด้วย ราชทูต ยี่สิบ เจ็ด คน

๑ ครั้น กิน โต๊ะ แล้ว เจ้า พนักงาน จึง พา ราชทูต ไป ดู
เครื่อง ข้าวสุก ใหญ่ น้อย ต่าง ต่าง ที่ จัด แจก เรียบ เรียง
ไว้ ตาม ผนัง แล้ว กลับ มา พัก อยู่ใน ห้อง ที่ พัก เดิม
เยนเนอร์ล ก็คิด จึงให้ พวก มะโหรี มา ทำให้ ราชทูต พัก อยู่
ประมาณ สิบ นาที ถึง เวลา บ่าย สาม โมง ราชทูต ก็ พา
กัน ขึ้น รถ ไฟ กลับ มา กลาริชโฮเตล

๑ วัน ศุกร์ เดือน อ้าย ขึ้น สี่ ค่ำ ราชทูต ไป หา เลอร์ดี
กลาเรนดอน ถาม ไถ่ การ ซึ่ง จะ ไป เยี่ยม เยียน ใคร บ้าง
เลอร์ดี กลาเรนดอน ว่า ควร จะ ไป หา แต่ เจ้า น้ำ ของ
ก๊วน ซึ่ง เป็น มารดา คุณ แกมบริช ขุนนาง นอก จาก นั้น
ถ้า มา เยี่ยม ท่าน ก่อน ท่าน จึง ไป เยี่ยม ตอบ บ้าง จึง จะ
ควร ด้วย ราชทูต เป็น ใหญ่ ได้ เชิญ พระราช สำนั และ
ถือ รับ สั่ง มา ด้วย วัน เสาร์ เดือน อ้าย ขึ้น ห้า ค่ำ พวก
ราชทูต พา กัน ไป หา ดัชเชส แกมบริช น้ำ ของ ก๊วน กับ
คุณ แกมบริช พุดจา ไถ่ ถาม กัน ตาม ธรรมเนียม แล้ว ก็ ลา
กลับ มา

ตอน ที่ ๖

ว่า ด้วย พระนาง เจ้า เชิญ ราชทูต ไป เลี้ยง โต๊ะ

๑ วันจันทร์ เดือนอ้ายขึ้นเจ็ดค่ำ เลอร์ดีแซลบันให้หนังสือ

มาว่า สมเด็จ พระนางเจ้ารับสั่ง ว่า จะเลี้ยง โต๊ะ แล้ว จะเสวย
 ร่วม โต๊ะ เดียว กัน ด้วย ให้ เชิญ ราชทูต ทั้ง สาม หม่อม
 ราชเทย ไป กิน โต๊ะ ที่ วัง วินคเชอ ณวัน พุธ เวลา สอง
 ทุ่ม ครั้น ถึง วัน พุธ เดือน อ้าย ขึ้น เก้า ค่ำ บ่าย ห้า โมง -
 เจ้า พนักงาน จัด รถ เข็ม ม้า สาม รถ - มา รับ ราชทูต ไป
 ถึง ที่ รถ ไฟ ก็ ขึ้น รถ ไฟ ไป ตาม ทาง ยี่สิบ สาม ไมล์
 คือ พัน ตามสิบ ห้า เส้น ถึง ที่ พัก เจ้า พนักงาน จึง เชิญ
 ขึ้น รถ ม้า ต่อ ไป เวลา ย่ำ ค่ำ กับ สามสิบ หก นาที ถึง
 วัง วินคเชอ มีศเทอ เฟลล จึง เชิญ พวก ราชทูต ไป อยู่ ห้อง ที่
 พัก ครั้น เวลา เกือบ สอง ทุ่ม จึง นำ ราชทูต ทั้ง สาม
 หม่อม ราชเทย ขุนจร เจน ทเล ล้าม ไป คอย อยู่ ใน ห้อง
 แห่ง หนึ่ง เป็น ทาง ที่ กวีน จะ เสด็จ มีศเทอ เฟลล จึง บอก
 พวก ราชทูต ว่า ถ้า กวีน เสด็จ มา ถึง นี้ แล้ว ก็ จะ ก้ม
 พระเศียร ลง ให้ พวก ราชทูต ก้ม ลง รับ ทุก ๆ คน ถึง
 เวลา สอง ทุ่ม กวีน กับ ปรินต์ อาลเบิต เจ้า หญิง ลูก เธอ
 ขวศ ใหญ่ ชื่อ ปรินส เค็ค รอยัล เจ้า ชาย ลูก เธอ ที่ สอง
 ชื่อ ปรินส เวลส แล เจ้า ซึ่ง จะ มา เป็น บุตร เขย ชื่อ ปรินส
 เฟรดดริก วิลเลียม กับ ดัชเชส เก็นตมารตา ของ กวีน อีก
 พระญาติ พระวงษ์ ประมาณ - เก้า คน สิบ คน ตาม เสด็จ ด้วย
 ครั้น ถึง ห้อง ที่ พวก ราชทูต ยืน อยู่ กวีน ก็ ก้ม พระเศียร

ไป กรุง ลันตัน

๕๓

ลง พวก ราชทูต แล ชุนนาง อังกฤษ ก็ ก้ม ลง ตาม ทุก คน
กวัน จึง เสด็จ เลย ไป ที่ ห้อง เลี้ยง โต๊ะ ราชทูต กับ ชุนนาง
ทั้งปวง ก็ ตาม เสด็จ ไป กวัน จึง เสด็จ นั่ง ลง ที่ เก้าอี้
กลาง ตรง กับ พระยา มนตรี สุริยวงษ์ ราชทูต ต่อ ไป ข้าง
ซ้าย เลอรัต กลาเรนดอน นั่ง ตรง กับ ปรินส เฟรดดริก วิลเลียม
ถัด ไป เจ้า หมื่น สรรเพช ภาคดี อุปทูต นั่ง ตรง กับ บรินส
เค็ค รอยล์ ฝ่าย ขวา หมื่น มณฑัยร พิทักษ์ ศรีทูต นั่ง
ตรง กับ ปรินส อาลเบ็ค ต่อ มา หม่อม ราโชทัย นั่ง ตรง
กับ ดัชเชส เก็นค มารดา ของ กวัน แต่ ชุน จรเจน ทเล
เลอรัต กลาเรนดอน ให้ นั่ง อยู่ ข้าง หลัง คอย เปน ล่าม
เมื่อ กิน โต๊ะ อยู่ นั้น กวัน หา ได้ ตรัส ประการ ไค
ด้วย ราชทูต ไม่ จน เสร็จ แล้ว ก็ เสด็จ จาก เก้าอี้ กลับ
ไป พวก ราชทูต แล ชุนนาง อังกฤษ ต้อง ยืน ขึ้น ก้ม ศีรษะ
คำนับ ทุก คน

๖๖

๑ กวัน จึง เสด็จ ไป ประทับ อยู่ ห้อง แห่ง หนึ่ง แล้ว
รับ สั่ง ให้ ชุนนาง — มา เชิญ ราชทูต ไป เฝ้า ใน ที่ นั้น
เมื่อ พวก ราชทูต ไป ถึง จึง พว้อม กัน ก้ม ศีรษะ ลง คำ
นับ กวัน ก็ เสด็จ มา ยืน ตรง หน้า ราชทูต ตรัส ถาม
ว่า ท่าน มา ตาม ทาง มี ความ สบาย อยู่ ฤๅ ราชทูต
ทูล ว่า มี ความ สุข สบาย มาก กวัน จึง รับสั่ง ว่า เรา

ได้ ยิน คำ ว่า สบาย นั้น เรา มี ความ ยินดี นั้ แล้ว
 เสด็จ ไป ยืน ทรง หน้า อุปทูต ตรัสถาม ว่า พระเจ้า
 อยู่ หั้ว ที่ หนึ่ง ใน กรุง สยาม ทรง สบาย อยู่ ฤๅ อุปทูต
 ทูล ว่า ทรง สบาย อยู่ แล้ว ตรัสถาม ว่า ท่าน ไม่
 ใช้ เชื้อ พระวงษ์ เปน แต่ ได้ ทรง เติง มา ฤๅ อุปทูต ก็
 รับ สั่ง แล้ว เสด็จ ไป ยืน ทรง หน้า ตรัสถาม ตรัสถาม
 ว่า พระเจ้า อยู่ หั้ว ที่ สอง ใน กรุง สยาม ทรง สบาย
 อยู่ ฤๅ ตรัสถาม ทูล ว่า ทรง สบาย อยู่ แล้ว เสด็จ ไป
 ยืน ทรง หน้า หม่อม ราโชทัย ตรัสถาม ว่า ท่าน พด
 อังกฤศ ได้ ฤๅ หม่อม ราโชทัย ทูล ว่า พด ได้ เล็ก น้อย
 แล้ว รับ สั่ง ถาม ว่า ท่าน เรียน ใน เมือง ไทย ฤๅ
 ไป เรียน ที่ อื่น หม่อม ราโชทัย ทูล ว่า เรียน ใน เมือง
 ไทย แล้ว ฉนั้น พระภักตร ไป รับ สั่ง ด้วย มิสเตอร์ เฟลด์
 แด กับตัน เกดเวอร์ริง แล้ว ก็ เสด็จ กลับ ไป ปรินซ์
 อาดเบิต จึง เสด็จ มา จับ มือ ราชทูต ทั้งสาม กับ หม่อม
 ราโชทัย แล้ว ตรัส ไถ่ถาม ถึง ทุกข ศุข เสร็จ แล้ว
 ก็ เสด็จ กลับ ไป ลูก เรอ เจ้า หญิง ใหญ่ เจ้า ชาย รอง
 เจ้า หญิง ที่ สาม จึง เข้า มา พดจา แล้ว ก็ หลีก ออก
 ไป เจ้า เฟรดริก วิดเลียม จึง เข้า มา พด ต่อ ภายหลัง

ไป กรุง ลันตัน

๖๖

๑ ครั้นเสร็จ แล้ว ก็วัน จึง เสด็จ ไป อยู่ใน ห้อง อีก
แห่ง หนึ่ง รับ ตั้ง ให้ หา ราชทูต ทั้งสาม หม่อม ราโช
ทัย ไป เฝ้า ก็วัน โปรด ให้ นั่ง บน เก้าอี้ พระราช ทาน
น้ำ ชา กาแฟ ให้ นั่ง กิน ร่วม โต๊ะ เคี้ยว กัน พุดจา ถาม
ไต่ กัน ไป มา ตาม ธรรมเนียม แล้ว รับ ตั้ง ให้ มี มะ
โหรี อังกฤษ ให้ ทา นทศ พัง

๖๖

๑ ถึง เวลา ห้า โมง ก็วัน เสด็จ ขึ้น ราชทูต ก็ พา กัน
กลับ มา ห้อง ที่ พักนอน ค้าง อยู่ ที่ วัง วินด์เซอร์ คืน หนึ่ง
รุ่ง ขึ้น เข้า สาม โมง บรินซ์ อาดเม็ต จึง พา เจ้า ลูก เธอ
เก่า องค์ มา รับ ของ ซึ่ง พระราช ทาน ออกไป แต่ กรุง
เทพ ๖ แต่ ก็วัน หา ได้ เสด็จ มา ด้วย ไม่ บรินซ์ อาด
เม็ต กับ เจ้า ราชบุตร รับ ของ แด่ ครดี ด้วย ราชทูต
แล้ว ก็ ลา กลับ ไป เวลา เข้า ดี โมง เสด็จ พวก ราชทูต
กิน อาหาร เสร็จ แล้ว ก็ กลับ มา จาก วัง วินด์เซอร์ ถึง
ไฮเดต ที่ พัก ใน เมือง ลันตัน

๖๖

๑ วัน จันทร์ เดือน อ้าย ขึ้น สิบ คำ พวก ราชทูต ไป
ดู โรง หมอ ใหญ่ ชื่อ กัดเดช ออฟ ซาเยนซ์ ที่ ใน โรง
หมอ ประมาณ สิบ ๖ กว้าง สอง เส้น ทำ เป็น
สี่ ชั้น มี กระดูก คน ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง แด่ เด็ก แด่ กระ
ดูก คน โบราณ สูง แปร คอก กระดูก สัตว์ ต่าง ๆ ก็ มี

มาก กระตุก เหล่า นั้น เอา มา รำคืบ แล้ว ผูก ด้วย
 ลวด ให้ เป็น รูป ยืน อยู่ บาง ที่ เอา รูป ทารก ที่
 คดออก จาก ศอรรค์ มารดา แล้ว ก็ ตาย รูป ร้าง วิปลาด
 ผิด กับ มนุษย์ ธรรมดา ไม่ เคย มี หมอ เห็น ว่า ทารก
 นั้น สิ้น ชีวิตร แล้ว จึง เอา มา ใส่ ใน ขวด แซ เหล่า ไว้
 บาง ที่ ก็ เอา สัตว์ ที่ ปลาด มา แซ บาง ที่ เป็น ของ ที่
 เกิด ใน ตัว มนุษย์ บ้าง แต่ ขวด ที่ แซ ของ เหล่า นั้น
 เหลือ ที่ จะ ประมาณ มาก นานัก ดู ใน โรง หมอ แล้ว
 จึง ไป ดู ที่ ทำ เงิน

๑. ที่ก ที่ ทำ เงิน ชื่อ รอยด มินต์ ใน นั้น ใช้ เครื่อง
 กล ไฟ ทำ เร็ว ยิ่ง กว่า คน ทำ ด้วย มือ หลาย เท่า การ
 ที่ ทำ ครั้น จะ พรวณา ก็ จะ มาก นานัก ยาว นัก

๑. ดู ที่ ทำ เงิน แล้ว จึง ไป ดู ที่ แห่ง หนึ่ง ชื่อ เตอ
 เวอ เป็น ตึก ใหญ่ มี รูป ทหาร ซี่ ม้า ได้ เกราะ เหล็ก
 ถือ อารูร ต่าง ๆ มี เครื่อง สำหรับ ฆ่า คน อย่าง เก่า
 แต่ โบราณ แด เครื่อง สำหรับ พันธนา การ จำ ของ มี
 ห้อง ที่ ชัง เจ้า นาย ซึ่ง ทำ ความ ผิด แล้ว เจ้า พนักงาน
 นำ ขึ้น ไป ดู ขึ้น บน ที่ ใต้ เกราะ สมนุติ ว่า มงกุฏ ของ
 กวีน กับ เครื่อง ทรง อีก หลาย อย่าง แด เพชร เม็ด

* ดิเรก สอนวิเทศ

* * ค. นิตยภัต

ใหญ่ ประมาณ เท่า ฟอง นก พิวาบ ครั้น ดู ทัว แล้ว ก็
กลับ มา โยเดต

๑ วัน อังคาร เดือน อ้าย ขึ้น สิบ ห้า ค่ำ เจ้า พนักงาน
นำ ราชทูต ไป ดู วัง ชื่อ บักกิ่งฮ่า เปน ที่ กว้าง แลโต
อยู่ เมื่อ ฤๅ ร้อน ทำ เปน ตึก หลัง เดียว ประมาณ
ยาว สาม เส้น กว้าง สอง เส้น สูง สิบ วา ทำ เปน ตึก
ชั้น มี รั้ว เหล็ก ล้อม รอบ เมื่อ ไป ถึง วัง มี ผู้ หญิง
คนหนึ่ง ออก มา นำ พวก ราชทูต ดู เทียน ทุก ห้อง
เว้น แต่ ห้อง ที่ บันทม ห้อง เดียว ใน ที่ นั้น มี ห้อง มาก
กว่า ร้อย ห้อง ชื่อ ต่าง ๆ กัน ทั้ง ตึก ชั้น กั้น เปน ห้อง
ใหญ่ ห้อง เล็ก ตก เดียว — ส่วนนี้ งาม ด้วย ลวดลาย
ระบาย เขียน แด่ ลาย บัน แล้ว เอา สีนดา อ่อน มา ทำ
เปน รูป มนุษย์—แต่ รูป ลัทธิ ต่าง ๆ วาด ตั้ง ไว้ เปน อัน
มาก เครื่อง แต่ง ห้อง ก็ ต่าง กัน พื้น ทำ ด้วย ไม้ ลาย
บ้าง ปู พรม บ้าง ฝา ปิด กระดาษ ทำ เปน ลาย สีนดา
บ้าง ลาย ทอง บ้าง แก้ว แด่ โต๊ะ เครื่อง ใช้ ก็ ต่าง
กัน ทุก ห้อง ห้อง ที่ เรียก ว่า แพร เขียว เบาะ หมอน
ก็ ถ้วน ไป ด้วย แพร เขียว ที่ เรียก ห้อง แพร เหลือง
ก็ ถ้วน แต่ แพร เหลือง สั้น ทง นั้น ที่ เรียก แพร อัน ไค
เบาะ แด่ หมอน ก็ ทำ ด้วย แพร อัน นั้น มี เครื่อง ใช้

ประจำ อยู่ ทุก ห้อง ถ้า เด็ดๆ อยู่ ห้อง ไหน ก็ ใช้ ของ
ห้อง นั้น ไม่ ได้ เขา ของ ห้อง นี้ ไป ใช้ ห้อง ไหน ของ
ทั้งปวง ล้วน ต่าง ๆ หลาย อย่าง หลาย ชนิด ดุด ที่ จะ
พรรณา ให้ ถ้วน ถึ ราชทูต ดุ รอบ แล้ว ก็ กัดบ มา โสเทต
ว่า ด้วย ที่ ว่า ราชการ ชื่อ ปาเลียมেন্ট แล เมือง

เบอมิงฮัม เมือง แมนเชสเตอร์ เมือง ลิเวอร์พูล แล เมือง ซิฟฟิลด์

๑ วัน พฤษหิบดี เดือน อ้าย แรม สอง ค่ำ เวลา เช้า ห้า
โมง มีศเทอ เฟล ให้ จัด รถ มา รับ พวก ราชทูต ไป
เฝ้า ถ้วน ที่ ปาเลียมেন্ট ที่ นั้น เป็น ตึก ใหญ่ โต กว้าง
ขวาง ก่อ ด้วย สินลา สูง ประมาณ สามสิบ วา เศษ มี
ยอด แหลม สำหรับ ประชุม ชุมนาง ครั้น ไป ถึง แล้ว เจ้า
พนักงาน จัด แจง ให้ นั่ง อยู่ ตาม ที่ อัน ควร จน เวลา
บ่าย สอง โมง ถ้วน จึง เสด็จ มา เป็น กระบวน แท้ อย่าง
หลวง มี รถ เจ้า เข็ม ม้า รถ ละ สาม คู่ ห้า รถ นำ
มา ก่อน ถัด มา ถึง ทหาร แต่ง ตัว ใส่ เกราะ เงิน ชู
ม้า ตะพาย ปืน สอง แกว แกว ละ ยี่สิบ ห้า คน รวม
สอง แกว ห้าสิบ คน ต่อ มา ทหาร ใส่ เกราะ เหล็ก ชู
ม้า ถือ คาบ สอง แกว หกสิบ คน ทหาร แต่ง ตัว อย่าง
สกอตตันต ถือ หวาย เทด ช่น เงิน สอง แกว หกสิบ
คน ถือ กระบอง หุ้ม เงิน สอง แกว หกสิบ คน ถือ

શ્રી ૧૦૮ શ્રી સત્ગુરુ સેવા

ไป กรุง ลันคัน

๕๘

ขวาน ปลาย เปน กฤษ สอง แถว สี่สิบ คน แล้ว ถึง รด
กวัน ทรง สลัก เปน ลวด ลาย ปัด ทอง เทียม ม้า สี่
คู่ บน หลังคา รถ ทำ เปน อย่าง ตรา สำหรับ เมือง บน
ท้าย รถ มี ทหาร ชัด กระบี่ ยืน อยู่ สี่ คน ต่อ ไป หลัง
รถ มี ม้า แต่ง เครื่อง ที่ พระ ราชทาน — ออก ไป แต่ กรุง
เทพ ๑ ม้า หั้น แล้ว ทหาร แต่ง ตัว ใส่ เกราะ ตะพาย ปืน
ถือ ดาบ ซี่ ม้า ดำ สี่ แถว ร้อย ม้า เมื่อ กวัน เสด็จ ถึง
ที่ ปาเลี่ยมเนต มี ทหาร แต่ง ตัว อย่าง สกอตแลนด์ ถือ
ขวาน ปลาย เปน กฤษ ยืน คอย รับ เสด็จ สอง แถว ยี่สิบ
คน ถือ ปืน ปลาย หอก สอง แถว หกสิบ คน ชุนนาง
เดิน นำ เสด็จ สอง แถว สามสิบ คน ชุนนาง เชิญ พระ
มาลา กำมะหยี่ คน หั้น เชิญ เกราะ ประดับ เพชร คน
หั้น เดิน นำ เสด็จ ไป ก่อน เมื่อ กวัน เสด็จ ลง จาก
รถ เจ้า ซึ่ง เปน สามี่ ชื่อ ปรินส อาลเบิต จึง รับ พระกร
ข้าง ซ้าย เดิน ไป ด้วย กัน เจ้า เฟรดตริก วิลเลียม ก็
ตาม เสด็จ ด้วย เมื่อ กวัน เสด็จ ดำเนิน ไป นั้น มี กำ
มะหยี่ แต่ง ประมาณ ยาว สิบ ศอก กว้าง สอง ศอก ริม ปัก
ทอง ผูก กับ บน พระองค์ แล้ว มี ผู้ หญิง ถือ ชาย กำมะ
หยี่ นั้น คู่ หั้น ถัด ออก ไป ชุนนาง ถือ อีก สอง คู่
แล้ว มี ทหาร ถือ กระบอง หุ้ม เงิน อีก คู่ ก่อน กวัน ยัง

ไม่เสด็จเข้าไปนั้น เจ้าหญิง ลูกเธอ องค์ใหญ่ กับ
เจ้าหญิง น้องๆ แกมบริช เดินเข้าไปก่อน ไปนั่ง
อยู่บนที่แห่งหนึ่ง ตรงหน้าพระที่นั่ง ไทรน แล้ว
ก็ขึ้นเสด็จไปขึ้นบนพระที่นั่ง ไทรน ปรีณส อาล
เบต จึงนั่งลงบนที่ข้างซ้าย แต่ลดต่ำลงกว่าพระ
ที่นั่งของกวัน น้อยหนึ่ง เจ้าชาย ลูกเธอ ที่สอง ชื่อ
ปรีณส เวลส นั่งบนที่ข้างขวา สูงเท่า กับ บิดา มีขุน
นาง คนหนึ่ง เชิญ พระแสง ดาบ ยาว อีก คนหนึ่ง เชิญ
เกราะ คุ้มกัน เพชร สำหรับ กระษัตริย์ ขึ้นอยู่ริมพระที่
นั่งข้างขวา ฝ่ายซ้าย มี ขุนนาง ยืนถือ แฉ่ หวาย เทด
อีกสี่คน

๑ กวัน นั้น ทรง ถอด รองเท้า ขาว กระजि ที่ ใส่
พระเศียร สร้อย ระบาย ใส่ พระสอ กำไล ใส่ พระกร
แล ขรรคมงคล ถัด คุ้มกัน เพชร สั้น ทั้ง นั้น เมื่อเสด็จขึ้น
บนพระที่นั่ง ไทรน แล้ว จึง ทรง อ่าน หนังสือ ประมาณ
หก นาที ทรง อ่าน แล้ว ก็เสด็จลง จาก พระที่นั่ง
จะ กลับ คืน ไปวัง บักกิงฮัม เยนเนอรัล กัดิต จึง พา พวก
ราชทูต ไปดู กระบวน แท้ — เสด็จ อยู่ ที่ นำ ห้อง แห่ง
หนึ่ง เมื่อ รถ ทรง มา ถึง ที่ นั้น พวก ราชทูต พร้อม
กัน ถอด หมวก ก้ม ศีรษะ ลง คำนับ กวัน แล ปรีณส อาล

* กองบรรณาธิการ
ในหนังสือนี้ มีผู้เขียนหลายท่าน

ไป กรุง ลันตัน

๒๑

เบ็ด ก็ ก้ม พระเคียว ลง รับ แล้ว เส็จ เลย ไป ราช
ทูต ก็ ขึ้น รถ กลับ มา ที่ อยู่ ฑะ

๑ วัน จันทร เดือน อ้าย แรม หก ค่ำ เวลา บ่าย สาม
โมง ราชทูต ไป หา เลอรด กลาเรนดอน แล้ว บอก
ว่า จะ ลา ไป เทียว ดุ ที่ ทาง ที่ ทำ สิ่ง ของ ประหลาด ที่
เมือง เบอ มิงฮ่า เมือง แมนเชสเคอ แล เมือง ลิเวอปล
เลอรด กลาเรนดอน จึง ตอบ ว่า ท่าน จะ ไป ดู การ ทง
ปวง นั้น ชอบ แล้ว เชิญ ไป เกิด ฑะ

๑ วัน อังคาร เดือน อ้าย แรม เจ็ด ค่ำ เวลาเที่ยง ราช
ทูต อุปทูต หม่อม ราชโขนัย จมื่น ราชามาตย นาย
พิจวรรณ สรรพกิจ ทำ นาย กับ ล่าม เสมียน คน ใช้ รวม
สิบ คน แต่ จมื่น มณ เฑียร พิทักษ์ ตริทูต บัวย อยู่ หา
ได้ ไป ไม่ พวก ราชทูต ขึ้น รถ ไฟ ไป เมือง เบอมิงฮ่า
ก่อน ตาม ทาง ที่ ไป จาก เมือง ลอนดอน นั้น มี นา เข้า
โพช เข้า สาลี นา หญ้า ไร่ ผัก แด เป็น สวน บ้าง บ้าน
บ้าง หน ทาง ที่ รถ ไฟ ไป บาง ที่ ต้อง เข้า ใน ภู
เขา เจาะ เป็น อุโมง ยาว ร้อย เส้น บ้าง สอง ร้อย เส้น
บ้าง บาง แห่ง หก สิบ เส้น บ้าง เจ็ด สิบ เส้น บ้าง
ใน อุโมง นั้น มีด ไม่ เหน สิ่ง ไต เลย บาง แห่ง ทำ เป็น
สะพาน ข้าม แล้ว มี คลอง น้ำ ไหล เรือ เดิน ได้ บน ตะ

พาน ไต้ ตะพาน เปน ทาง คน เดิน บาง แห่ง บน ตะ
 พาน ก็ มี คลอง ไต้ ตะพาน ก็ มี คลอง เปน คลอง เรือ
 เดิน ได้ ทั้ง สอง ชัน ตั้ง แต่ เมือง สอนดอน ถึง เมือง
 เบอริงฮัม ทาง ร้อย สิบสอง ไมล์ คือ ห้า พัน สี่ สิบ
 เส้น เมื่อ ไป ถึง เมือง แล้ว เจ้า เมือง จึง มา ทา ราช
 ทูต เชิญ ไป ให้ พัก อยู่ ที่ โฮเทล โฮเทล นั้น ชื่อ กวินส์
 โฮเทล รุ่ง ชื่น เจ้า เมือง จึง จัด รถ สาม รถ มา รับ ราช
 ทูต แล จ้า หลวง ไป ดู ที่ ทำ เครื่อง ทอง เหลือง ที่
 ทำ เบี้ย ทอง แดง ที่ ทำ แก้ว ทำ กระຈก ที่ ทำ เครื่อง
 เหล็ก ที่ ทำ ถาด กระตาด หีบ กระตาด ของ ต่าง ๆ ทำ
 ด้วย กระตาด แล้ว ทา น้ำ มัน เขียน ลาย ทอง ราชทูต
 พัก อยู่ ใน เมือง เบอริงฮัม สี่ วัน

๑ วันอาทิตย์เดือน อ้าย แรม สิบสอง ค่ำ เวลาเที่ยงแล้ว จึง
 พร้อม กัน ขึ้น รถ ไฟ ไป ถึง เมือง แมนเชสเตอร์ ทาง
 ร้อย สิบ ไมล์ คือ สี่ พัน เก้า ร้อย ห้า สิบ เส้น เจ้า
 เมือง ก็ มา คอย รับ เชิญ ให้ ทูตา นุท ไป พัก อยู่ ที่
 โฮเทล กวิน เหมือน อย่าง เมือง เบอริงฮัม ราชทูต อยู่
 พัก เจ็ด วัน ได้ ไป เทียว ดู หลาย ตำบล คือ ที่ ทำ
 ผ้า ที่ ขด ผ่า ที่ ทำ ปืน ที่ ทำ ของ อื่น อีก หลาย
 อย่าง

๖๒ ในหนังสือฉบับนี้บันทึกว่า...
วันที่ ๑๕ เดือน ๕ ค่ำ ปีขย ๒๓

[illegible]

๖. อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

๑ นาย เยาวล อ่ำแดง ราษฎรบ้าน...

๒๖. นาย รุ่ง : ทำเรื่องอะไร

๗ หน้า เอลิอานอร์ เอลิอานอร์ ทำด้วยเงิน

๗.๕๕ นายนิคม คอกลีล รองนายก อบจ. ต....

นางสาวนฤมล อภิสิทธิ์

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

me NWVH

หนังสือพิมพ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อ
จัดพิมพ์ขึ้น ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า
๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๑. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๒. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๓. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๔. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๕. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๖. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๗. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๘. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๙. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๑๐. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

๑๑. ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า ๑๐๐ หน้า

৬৮

๑ ถนน อากิตย เดือน ยี่ ขึ้น ห้า ค่ำ เวลา เข้า สอง โมง ครึ่ง จึ่ง ขึ้น รถ ไฟ ออก จาก เมือง แหมนเซตเตอ ไป ถึง เมือง ลิเวอปูล ทาง สี่สิบ ไมล์ คือ พัน แปด ร้อย เล้น เจ้า เมือง ก็ มา คอย รับ เหมือน เมือง ที่ ว่า มา แล้ว นั้น แต่ ท่าน ผู้ อาน ผู้ ฟัง จะ สง สัย ว่า เหตุ ไດ เจ้า เมือง จิง รั จะ ไต่ มา คอย รับ ข้าพเจ้า จะ บอก ให้ ท่าน ทราบ ด้วย เมื่อ ราชทูต จะ ออก จาก เมือง นี้ ไป เมือง โน้น ฝ่าย เจ้า เมือง ข้าง นี้ บอก ไฟ ฟ้า ที่ อังกฤษ เรียก ว่า เทลคราฟ ไป ถึง เมือง ข้าง โน้น ว่า ราชทูต จะ ไป เวลา นั้น แล จะ ถึง เวลา นั้น เพราะ ฉะนั้น เจ้า เมือง ข้าง โน้น รั จิง ไต่ มา คอย รับ

๑ เมื่อ ราชทูต ไป ถึง เมือง แล้ว รุ่ง ขึ้น วัน หนึ่ง เจ้า เมือง จิต รด มา รับ สาม รด พา ไป ต อุ สำหรับ ตัวลิว กำนัน อู นั้น บาง ที่ มี หลังกา บาง ที่ ก็ ไม่ มี หลังกา ทำ ด้วย แก้ว เพราะ จะ ให้ สว่าง เสา แล ชื่อ เครื่อง ทัง ปวง ทำ ด้วย เหล็ก พื้น ล่าง ข้าง อู ก่อ ด้วย สินลา เมื่อ กำนัน เข้า ใน อู แล้ว จิง ปิด ประตู เสีย สิบ น้ำ ออก จน หมด ใน อู ก็ แท้ง ตี คน เดิน ยืน นั้น ทำ การ ได้ ที่ เมือง ลิเวอปูล มี อู มาก เรียง ๆ กัน ไป ตาม ลำ แม่ น้ำ กำนัน เข้า อู ไว้ คุก เสา กระโถง สะ

พัว้ว ตั้ง ต้น หมายก จะ นับ จะ ประมาณ มี ได้ ฑะ

๑ เวลา คำ เจ้า พักงาน นำ ไป ดะคอน ละคอน
เมือง นั้น เล่น ม้า คล้าย ละคอน ใน เมือง ลอนดอน แต่
ม้า ดี กว่า ม้า ที่ เมือง ลอนดอน ใช้ ให้ ยิง ปืน ก็ ได้
แล้ว ให้ ว่า เท้า ให้ กิน โด๊ะ ให้ ก้ม คีตะ หมอบ ลง
รับ คำนับ ราชทูต แล คน อื่น ๆ ม้า ก็ ทำ ตาม เจ้า
ของ เหน ม้า เหม็น จึง เอา ผ้า เช็ด หน้า ม้วน ให้ เล็ก
ทิ้ง ไป แล้ว ใช้ ให้ ม้า ไป เทียว หา ม้า ก็ เทียว คม
เอา กลิ่น หา ผ้า ได้ คาย เอา กลับ มา ให้ เจ้า ของ ทำ
เป็น ไม่ เหน แกล้ง เดิน หัน เสีย ม้า ก็ เดิน ตาม ไป จน
เจ้า ของ รับ เอา แต่ ทำ ตั้ง นั้น ถึง สอง ครั้ง สาม ครั้ง
ม้า ก็ หา ผ้า ได้ ทุก ที่ แล้ว บอก ม้า ว่า เรา จะ เอา ผ้า
นี้ โยน ขึ้น ไป จง คอย รับ เอา อย่า ให้ ตก ถึง พื้น ได้
แล้ว ม้วน ผ้า โยน ขึ้น ไป ม้า ก็ เอา ปาก รับ เอา ไม่ ตก
เลย บาง ที่ เล่น หก คะเมน ได้ ลวด ต่าง ๆ จะ ว่า
พรวณ เรื่อง ละคอน ให้ สัน เหน ยึด ยาว นึก ว่า แต่ ภา
เป็น สังเขป ยัง วิเศษ มาก อยู่ พวก ราชทูต พัก อยู่
ใน เมือง ทิเวอปล สี่ วัน ฑะ

๑ ฅวัน พฤทศบดี เดือน ยี่ ขึ้น เก้า คำ เวลา เข้า ห้า
โมง ครึ่ง พร้อม กัน ไป ขึ้น รถ ไฟ กลับ มา เมือง แมน

[illegible]

ชื่อ ดุสิต นิล

* ชื่อ นิล , ชื่อ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล
นาม นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล
ชื่อ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล
นาม นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๑ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๒ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๓ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๔ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๕ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๖ นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล นิล

๗ นิล

ไป กรุง لندن

๒๕

เชสเคอ รุ่ง ขึ้น เป็น วัน กรุศ ข้าง อังกฤษ ชาว บ้าน
ชาว เมือง เลิก การ ไม่ ได้ คำ ขาย แล้ว เอา กิ่งไม้
คอก มา บัก ใน เรือน ทุก บ้าน ทุก เมือง เวลา คำ เลี้ยง
ไต่ระ ชวน มิตรสหาย ญาติกา มา กิน แล้ว ร้อง เล่น เต้น รำ
เป็น การ สนุกนี้ ต่าง ๆ ะ

๑ วัน อาทิตย เดือน ยี่ ขึ้น สิบสอง คำ บ่าย ห้า โมง
ราชทูต ขึ้น รถ ไฟ ออก จาก เมือง แมนเชสเคอ ไป ทาง
ห้า สิบ ห้า ไมล์ คือ สอง พัน สี่ ร้อย เจ็ด สิบ ห้า เส้น
ถึง เมือง ชิฟลัด เมือง นั้น ทำ เครื่อง มือ ต่าง ๆ ที่ ทำ
ด้วย เหล็ก ราชทูต พัก อยู่ สอง วัน เทียว ดู การ งาน
เสร็จ แล้ว ณวัน อังคาร เดือน ยี่ ขึ้น สิบ สี่ คำ บ่าย
โมง ครึ่ง ออก จาก เมือง ชิฟลัด ขึ้น รถ ไฟ มา เมือง
เบอริงแฮม ทาง หก สิบ ไมล์ คือ สอง พัน เจ็ด ร้อย เส้น อยู่
ใน เมือง นั้น สอง วัน ณวัน พฤหัสบดี เดือน ยี่ แรม
คำ หก บ่าย ห้า โมง ครึ่ง ออก จาก เมือง เบอริงแฮม กลับ มา
เวลา สี่ หก ครึ่ง ถึง โฮเทล ใน เมือง ลอนดอน เมื่อ พวก
ราชทูต ไป พัก อยู่ ที่ เมือง ไต ๆ เจ้า เมือง ก็ เอา ใจ
ใส่ ให้ เลี้ยง ดู เป็น สุข ทุก แห่ง ทุก ตำบล ะ

๑ วัน อังคาร เดือน ยี่ แรม หก ค่ำ หนาว ปวด ลง
ถึง ที่ ยี่สิบแปด น้ำ แสง ๖

๑ วัน พฤหัสบดี เดือน ยี่ แรม สิบ ห้า ค่ำ มีศเตอ กริศติ
เป็น บุตร เสรี อยู่ ใน เมือง ตอนดอน มา เขิญ พวก
ราชทูต ไป ดู รำ เท้า ที่ บ้าน ๖

๑ วัน เสาร์ เดือน สาม ขึ้น สอง ค่ำ กวีน รับ สั่ง ให้
มา เขิญ พวก ราชทูต ทั้ง หก คน ไป ที่ ตึก สำหรับ ชัก รูป
ถวาย ราชทูต ทั้ง สาม จมื่น ราชฯ มาตย นาย
พิจารณา สรรพ กิจ ห้า คน พร้อม กัน ขึ้น รถ ไป ที่ ตึก
นั้น แต่ หม่อม ราชโศภิต จับ ใช้ อยู่ ไป หา ได้ ไม่
นย ช่าง ได้ ชัก รูป ถวาย แต่ ห้า รูป ๖

๑ รา ด้วย เฝ้า กวีน ที่ วัง ชื่อ บั๊กกิ่งอำ ดู ~~อัน~~ รำเท้า
แล การ ซ้อม ทหาร แล การ อาวาท เจ้า ลูก เธอ หญิง ใหญ่

๑ วัน จันทร เดือน สาม ขึ้น สี่ ค่ำ เวลา ยาม หนึ่ง
กวีน รับ สั่ง ให้ เขิญ ราชทูต ทั้ง สาม หม่อม ราชโศภิต
ไป ดู รำ เท้า ที่ วัง บั๊กกิ่งอำ * * * ขณะ นั้น หม่อม ราชโศภิต
กำลัง บ่วย อยู่ ยัง ไป ไม่ได้ เวลา สองทุ่มเศษ ราช
ทูต ทั้ง สาม กับ ขุนจร เจน เทล ดำม มีศเตอ เพลด
พร้อม กัน ไป ที่ วัง บั๊กกิ่งอำ เจ้า พนักงาน นำ ไป พัก
อยู่ ใน ห้อง ต่อ กัน กับ ห้อง ที่ รำ เท้า ประมาณ ยี่สิบ

* ทั่วยุทธที่ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ
ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ
ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ
ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ
ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ
ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ

* * ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ ทั่วยุทธ

ไป กรุง ลันตัน

๒๗

นาที่ กวัน จั่ง เสด็จ มา ทรง ประคอง ห้อง ที่ ราชทูต อยู่
ราชทูต กับ ขุนนาง อังกฤษ ยืน ชัน พร้อม กัน เริ่ม ค่ะ
ลง คำนี้ กวัน ก็ ก้ม รับ แล้ว เสด็จ เลย ไป ประมาณ
อีก สิบ นาที ปรินส อาลเบิต จั่ง ออก มา ที่ ราชทูต ทั้ง
สาม พุดจา ได้ งาม ทัก ทาย แล้ว ก็ กลับ ไป เจ้า
ชาย ลูก เธอ ปรินส เวลส จั่ง งาม ราชทูต ว่า ท่าน
มา อยู่ ใน เมือง ลอนดอน นี้ สนุกนี้ สบาย อยู่ ฤ ราช
ทูต ตอบ ว่า สบาย อยู่ ปรินส เวลส จั่ง งาม ว่า ได้
ไป ดู ละคอน แล ของ ต่าง ๆ ทัว แล้ว ฤ ราชทูต ว่า
ไป ดู ยัง ไม่ ทัว ปรินส เวลส จั่ง งาม ว่า เมื่อ ไ
ท่าน จะ กลับ ไป เมือง ไทย ราชทูต ตอบ ว่า อีก สาม
ขวบ อาทิตย สี่ ขวบ อาทิตย ปรินส เวลส ว่า ท่าน จะ ไป
แะ เมือง ฝรั่ง เสศ ด้วย ฤ ราชทูต ว่า อยาก จะ ไคร
แะ แล้ว ปรินส เวลส ก็ กลับ ไป ใน ห้อง ที่ รา แท้ เจ้า
พนักงาน จั่ง เชิญ ราชทูต ทั้ง สาม ไป กิน น้ำชา แล ขนม
ใน ห้อง ที่ สำหรับ เลี้ยง ครั้น กิน แล้ว ราชทูต จั่ง พา กัน
มา ดู รา แท้ อยู่ ครู่ หนึ่ง กวัน ก็ เสด็จ ชัน แล้ว รับ
สั่ง ให้ ขุนนาง มา เชิญ ราชทูต ทั้ง สาม ไป เฝ้า ที่ ข้าง
ใน จั่ง ตรัส งาม ว่า สบาย อยู่ ฤ ราชทูต ทูล ตอบ
ว่า สบาย อยู่ จั่ง รับ สั่ง ว่า บ่วย ทาย แล้ว ฤ ราช

ทูต ทูล ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้ บ่วย บ่วย แต่ ตรั ทต เคี้ยว
นี้ หาย แล้ว กวัน ธิ์ สั ง เทำ นั น แล้ว เส่ดจ ัซน ราช
ทูต ก็ กลับ มา โฮเตล

๑ วัน พนม เดือน ดำม ัซน หก ค่ำ เวดา ดี ทุ่ม กวัน
ให้ เชิญ ราชทูต ัซน ดำม หม่อม ราโชทัย จมื่น ราชามาตย์
นายพิจารณ์ ัศวรพ์ กิจ ไป ดู รำ เทำ อี ก ครั ง หนึ่ ถึง
เวดา พวก ราชทูต พร้อ ม กัน ัซน รถ ไป ที่ วัง บั ก กิง ยำ
แล้ว ไป ัซน อยู่ บน ที่ แห่ ง หนึ่ ไก่ด จาก ที่ รำ เทำ
ประมาณ สิบ วา เยนเนอรัด กัศั ต์ จั ง ถาม ราชทูต ว่า
ท่าน ดู รำ เทำ ชอบ ใจ อยู่ ฤา ราชทูต ตอบ ว่า ชอบ
ใจ แต่ ดู หา ถนั ด ไม่ เยนเนอรัด กัศั ต์ จั ง นำ พวก ราช
ทูต เข้า ไป ดู ใน ที่ ไก่ด เยน ที่ ดำหรั บ กวัน หยุ ด พัก
พวก ราชทูต ยั น ดู กวัน ทรง รำ เทำ กับ เจ้า ัซน ของ
บรินด์ อาลเบ็ค บาง ที่ ก็ เป่ดี่ยน ทรง รำ กับ บิดา ของ
บรินด์ เฟรตตริก วิลเลียม * ที่ จะ มา เปน เชย ราชทูต
ดู อยู่ ประมาณ ครั ง ทุ่ม แล้ว พา กัน กลับ ออก มา ัซน
อยู่ ห้อ ง นอก ครั น กวัน รำ เทำ ดั น เพดง แล้ว ก็ พา พระ
ญาติ พระวงษ ออก ไป เส่ดว ที่ ห้อ ง นอก ดำหรั บ เดียง ัซน

๑ พวก ราชทูต จั ง พา กัน ไป—คอย เฝ้า อยู่ ที่ ประค
เมื่อ กวัน จะ เส่ดจ กลับ ครั น กวัน เส่ดว แล้ว เส่ดจ ออก

* ชื่อ หักยอกนรก 1 ก. 1 ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐
๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐
๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐

มา นอก ราชทูต ก้ม คีตะ คำนับ พร้อม กัน กวั้น ก็
 ก้ม พระเคียร ดง วัป แล้ว เสด็จฯ โดย ไป ที่ ห้อง รำ เท้า
 ราชทูต จึ่ง พา กัน มา นั่ง อยู่ บน ที่ ตาม เดิม อยู่ ประ
 มาณ ลับ นาที้ เจ้า พนักงาน จึ่ง มา เชิญ พวก ราชทูต
 ไป กิน ไต่ ครั้น แล้ว ก็ กลับ มา นั่ง ดู อยู่ อีก ประ
 มาณ ครึ่ง ชั่วโมง กวั้น จึ่ง เสด็จฯ ขึ้น ราชทูต ก็ กลับ
 มา ไช้เตล

๑ รุ่ง ขึ้น เป็น วัน กำหนด ซ้อม ทหาร ที่ ด่านม ชื่อ
 วุฒวิธ คำมอณ มีศเตอร์ เฟด จึ่ง พา พวก ราชทูต ไป
 ดู ที่ ด่านม นั้น ยาว ประมาณ ดี ร้อย เล้น กว้าง ประ
 มาณ สาม ร้อย เล้น มี ทหาร ปืน ใหญ่ ปืน น้อย ทหาร
 ม้า สาม พวก ม้า ขาว หมู ๑ ม้า ดำ หมู ๑ ม้า แดง หมู
 หนึ่ง พวก ทหาร เดิน เท้า แต่ง ตัว ต่าง ๆ ตาม หมวด
 ตาม กอง เป็น หลาย พวก มี พิณพาทย์ ทุก ๆ หมวด
 พวก ทหาร ม้า ก็ มี แตร มี กลอง ทุก หมวด เมื่อ เดิน
 กระบวน ด เป็น ระเบียบ เรียบ ร้อย งาม สง่า ทหาร ม้า
 เดิน ~~ระบับ~~ เสด็จฯ กัน ไม่ได้ ดัก ลัน เมื่อ หื้อ ก็ หื้อ
 เสด็จฯ กัน ไป ไม่ มี ม้า ตัว โต ขึ้น นำ ลำ หลัง เมื่อ ทำ
 ที่ จะ เข้า รบ ก็ ดู เกล่า คดอง ว่อง ไว รวด เร็ว แขง
 แรง นึก ทำ เป็ลี่ยน แปลง ทำ ทาง ต่าง ๆ เป็น หลาย

อย่าง หลาย กระบวน ดู อยู่ จน เล็ก แล้ว ราชทูต ก็ พา
กัน กลับ มา ไซ้เตด ฑะ

๑ วัน จันทร์ เดือน ส้ม ๕๓ ค่ำ เดือน ๖ ปี
ให้ เชิญ ราชทูต ทั้ง ส้ม หม่อม ราชโอรส ไป ดู แต่ง งาน
อาวาท เจ้า ลูก เธอ หนึ่ง ใหญ่ กับ เจ้า เฟรดดริก วิด
เดียม ที่ วัด ชื่อ ซาเปต์ รอยด์ ถึง เวลา ๕ โมง เข้า
ราชทูต ทั้ง ส้ม หม่อม ราชโอรส พร้อม กัน ขึ้น รถ ไป
คอย อยู่ ที่ วัด ประมาณ ยี่สิบ นาที เจ้า หญิง มารดา
เจ้า เฟรดดริก วิดเดียม มา ถึง เข้า ไป ใน โบล เวลา ห้า
โมง เข้า ก็นั่ง จึ่ง เสด็จ มา อีก ประมาณ ห้า นาที เจ้า
เฟรดดริก วิดเดียม จึ่ง ตาม มา อีก ครู่ หนึ่ง ปรินส์ อาด
เบิด จึ่ง พา เจ้า ลูก เธอ หนึ่ง ใหญ่ มา เจ้า หญิง นั้น
ทรง แต่ง องค์ ล้วน เครื่องเพชร แต่ เลือ ทรง เปน เลือ
ขาว แล้ว มี ชาย ออก ไป ข้าง หลัง ยาว ประมาณ สิบ
ศอก มี หญิง ล้วน รูป งาน งาม งาม รื่น ราว คราว เดียว
แต่ง ตัว เหมือน กัน ถือ ชาย ผ้า นั้น ดี คู่ แต่ เจ้า เฟรด
ดริก วิดเดียม แต่ง อย่าง นาย ทหาร ฑะ

๑ ที่ นี้ ข้าพเจ้า จะ แจ้ง ความ ไว้ - แต่ ย่อ ๆ ภาว เปน
ดังเขป ว่า เมื่อ แต่ง งาน เจ้า สอง องค์ นั้น ทำ อย่างไร
บ้าง ครั้น ถึง พร้อม กัน แล้ว เจ้า สอง องค์ จึ่ง พา กัน

* မြန်မာ့ဝိသေသနာတန်း ကျောင်း
ကျောင်းသားများ အတွက်

ไป กรุง ลันตัน

๗๓

เข้า ไป กุ๊ก เข้า ชบ หน้า ลง ไหว้ พระ ฝ่าย มินิคเตอร์ ซึ่ง
สมมติว่า เป็น พระครู ผู้ ใหญ่ นั้น จึง ประกาศ ว่า ถ้า
ใคร รู้ ความ ประการ ไດ ที่ ไม่ — ควร จะ ให้ เจ้า ทั้งสอง
นี้ เป็น ตำมี ภรรยา กัน ก็ ให้ ผู้ นั้น ว่า กล่าว ขึ้น ใน
ขณะ นี้ ถ้า ไม่ ว่า แล้ว ก็ ให้ นิ่ง เลี้ยว ที่ เดียว เกิด อย่า
ว่า อะไร เลย ครั้น ไม่ มี ใคร ว่า กล่าว สิ่ง ไດ แล้ว พระ
ครู จึง ถาม เจ้า ทั้งสอง องค์ ว่า ถ้า ใคร ได้ ทำ ความ
ใน ข้อ ที่ ห้าม ก็ ต้อง ให้ การ ตาม ศักดิ์ ตาม จริง
ใน เวลา นี้ อย่า บิด ไว้ จะ ต้อง ให้ การ เมื่อ วัน
พระเจ้า พิภพสา โทษ เจ้า ทั้งสอง องค์ นิ่ง อยู่ แล้ว
พระครู ผู้ ใหญ่ จึง ถาม เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม ว่า ท่าน
จะ รับ เจ้า หญิง นี้ เป็น ภรรยา แล้ว จะ อยู่ ด้วย กัน
ตาม บัญญัติ ของ พระเจ้า จะ รักษา กัน จะ ร่วม ทุกข ร่วม
สุข กัน แต่ ไม่ สมัค ดังวาค ด้วย หญิง อื่น ต่อ ไป
จน ลัน ชีวิต จาก กัน ฤ ๆ เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม ก็
รับ คำ แล้ว พระครู นั้น จึง ถาม เจ้า หญิง รอยด์ ว่า
ท่าน จะ รับ เจ้า ชาย นี้ เป็น ตำมี แล้ว จะ อยู่ ด้วย กัน
ตาม บัญญัติ ของ พระเจ้า จะ รักษา กัน จะ พัง คำ แต่
ประณิบัต กัน ให้ เป็น เกรียติ ยศ จะ ร่วม สุข ร่วม ทุก
กัน ไม่ ไป สมัค ดังวาค ด้วย ชาย อื่น ต่อ ไป จน

กราบ เท้า ถิ่น ชีวิต จาก กัน ฤๅ เจ้า หญิง รอยด ก็
 รับ คำ แล้ว พระครู จึง ถาม ว่า ใคร จะ ยก ให้ เจ้า
 หญิง นี้ แต่ง งาร กับ เจ้า ชาย เจ้า อาตมิก ผู้ บิดา
 ของ เจ้า หญิง รอยด ก็ ภา เจ้า หญิง ไป มอบ ให้ แก่
 พระครู ผู้ ใหญ่ ฝ่าย พระครู จึง รับ มือ เจ้า หญิง นั้น
 มา จาก บิดา แล้ว จับ มือ ขวา ของ เจ้า เฟรดดริก
 วิดเลียม ให้ มา จับ มือ ขวา ของ เจ้า หญิง รอยด
 แล้ว พระครู จึง อ่าน คำ ศัญญา ให้ เจ้า เฟรดดริก วิด
 เลียม ว่า ตาม ๑
 ๑ ใจ ความ ว่า ข้าพเจ้า ชื่อ ปรินด์ เฟรดดริก วิดเลียม
 จะ ขอ รับ ปรินด์ รอยด เป็น ภรรยา ได้ แต่ง การ อาวาท
 มงคล ตั้ง แต่ วัน นี้ ไป จะ ดี จะ ชั่ว จะ มี จะ จน จะ ทุกข
 จะ สุข ด้วย กัน จะ รัก กัน จน วัน ตาย ตาม โอวาท
 ของ พระเจ้า แล้ว เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม ก็ วาง มือ เจ้า
 หญิง รอยด พระครู จึง ให้ เจ้า หญิง รอยด เอา มือ ขวา
 จับ มือ ขวา ของ เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม ไว้ บ้าง พระครู
 จึง อ่าน คำ ศัญญา นั้น ให้ เจ้า หญิง นั้น ว่า ตาม ความ
 ที่ ว่า ก็ คล้าย กัน กับ ความ ก่อน ที่ เจ้า เฟรดดริก วิด
 เลียม ว่า แต่ ผิด กัน เล็ก น้อย ที่ ว่า จะ พัง ถ้อย คำ
 แต่ ปณิบัติ ตาม แล้ว เจ้า ศอง องค์ ก็ วาง มือ ออก

ไป กรุง ลันตัน

๗๒๓

จาก กัน เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม จึง เอา แหวน ที่ เรียก
ว่า แหวน กล่าว วาง ลง บน หลัง ส้มด ให้ แก่ พระครู
พระครู ก็ หยิบ เอา แหวน นั้น กลับ คืน ให้ แก่ เฟรดดริก
วิดเลียม เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม รับ แหวน นั้น มา แล้ว
จึง สรวม ได้ -- ใน นิ้ว นาง มือ ข้าง ซ้าย ของ เจ้า หญิง
รอยด แล้ว เจ้า เฟรดดริก วิดเลียม -- ก็ จับ แหวน ถือ ไว้
จึง กล่าว คำ ว่า เรา จะ รับ ท่าน เป็น ภรรยา ของ เรา
ด้วย แหวน วง นี้ เรา คำนับ ท่าน ด้วย กาย ของ เรา
แถม ทรัพย์สิน สัมบัติ ของ เรา ที่ มี อยู่ใน โลกนี้ นี้ แล้ว
ก็ วาง มือ ออก จาก แหวน คุณ เข้า ลง ทั้งสอง องค์
พระครู กับ พวก ลีศย์ ก็ สวด ขึ้น พร้อม กัน เมื่อ สวด
จบ ลง แล้ว จึง ให้ เจ้า สอง องค์ จับ มือ กัน ไว้ แล้ว
พระครู จึง ว่า พระเจ้า ได้ โปรด ให้ เจ้า ทั้งสอง นี้ เป็น
สามี ภรรยา กัน แล้ว ตั้ง แต่ นี ไป อย่า ให้ ผู้ใด
ผู้หนึ่ง ทำ ให้ พริต พราก จาก กัน เลย จน กราบ เท้า
สิ้น ชีวิตร จาก กัน แล้ว พระครู ก็ อวย พร ให้ แต่
บันดา พวก ลีศย์ ทั้งปวง ก็ ร้อง เพื่อง อวย พร ขึ้น พร้อม
กัน แล้ว ประโคม มะโหรี เป่าพาทย์ เคียง ดนนั้น กึก ก้อง
ไป ทั้ง โบสถ เมื่อ สวด จบ การ เสร็จ กัน นั้น เวลา
บ่าย โมง หนึ่ง กว้น จึง เสร็จ กลับ ไป วัง บักกิ่งฆ่า พร้อม

ด้วย พระวงษา นวษ ทั้งสอง ฝ่าย ใน เวลา ทำ การ
 อาวาท ที่ ใน โบสถ์ นั้น ผู้ ซึ่ง เข้า ไป ทั้ง ชาย หญิง ประ
 มาณ สอง ร้อย คน เข้า ไป ได้ แต่ พระญาติ พระวงษ
 กับ เจ้า พนักงาน แด พวก มะโหรี อีก ชุนนาง ผู้ ใหญ่
 ทั้ง ภรรยา แต่ ล้วน คน ที่ โปรด ปราน มาก จึง ได้ เข้า
 ไป มีสเตอร์ เฟลด์ บอก ทาซทูต ว่า ชุนนาง แด เสวฐี
 ปรากฏา จะ ใศว่ เหน การ นี้ มาก นัก แต่ ว่า ถึง จะ เสีย
 เงิน คน หนึ่ง ดัง สอง พัน ปอน คิด เปน เงิน บาท สอง
 ร้อย ซึ่ง ก็ เข้า มา ไม่ได้ ใน คำ วนั้น นั้น กวีน ให้ เชิญ
 ราชทูต ทั้งสาม หม่อม ราโชทัย จหมื่น ราชมาตย์
 นาย พิจารณ์ สรรพ์ กิจ ไป พัง มะโหรี ดำรับ ใหญ่ ที่
 วัง บักกิ่งฮ้า มี ชาย พวก หนึ่ง หญิง พวก หนึ่ง ร้อง ขับ
 กล่อม ตาม ภาษา อังกฤษ กวีน แด บรินด์ ฮาร์ดเบิด กับ
 เจ้า ลูก เธอ ชาย หญิง บรินด์ เฟรดดริก วิดเลี่ยม พระ
 วงษานวษ ของ กวีน แด ชุนนาง ฝ่าย ใน ฝ่าย นำ ไป
 ประชุม กัน หลาย ร้อย คน ถึง เวลา ลี้ ท่ม กวีน โปรด
 ให้ พวก ราชทูต ไป กิน น้ำชา กาแฟ ขนม ผลไม้ เจ้า
 พนักงาน ก็ นำ ไป ที่ ห้อง เฝ้าย ครั้น กิน เสร็จ จึง กลับ
 มา นั่ง พัง อยู่ ตาม ที่ จน สอง ยาม เสด็จ กวีน เสด็จ ขึ้น
 ราชทูต ก็ กลับ มา โฮเตล

ไป กรุง ลันตัน

๗๕

ว่า ด้วย กวีน ให้ เจ้า หญิง ลูก เธอ ปรีณศเคศ
กับ ปรีณศ เฟรดดริก วิดเดียม ลา ไป เมือง บรูเซีย แด

ราชทูต ไป ดู คุณ แด คลัง แด แม่ น้ำ เทมส์

๑๐ วัน เสด็จ เดือน สามี แรม คำ หนึ่ง กวีน ให้ เชิญ
พวก ราชทูต ไป ที่ วัง ชื่อ เซนต์เยมส์ เป็น ราชวัง เก่า
เดียว นี้ กวีน ไม่ได้ เสด็จ อยู่ โปรด ให้ คุณ แกมบริช
อยู่ วัง นั้น กวีน จะ ให้ เจ้า หญิง ลูก เธอ ปรีณศเคศ
รอยด์ กับ ปรีณศ เฟรดดริก วิดเดียม ซึ่ง เป็น สามี ลา
ไป อยู่ ด้วย กัน ที่ เมือง บรูเซีย คือ เมือง ของ เจ้า เฟรด
ดริก วิดเดียม * ถึง เวลา บ่าย โมง ๔ มีเคเตอร์ พา
กับตัน เกดเวอร์ริง ก็ พา พวก ราชทูต ขึ้น รถ ไป ถึง วัง
เจ้า พนักงาน จึง ให้ ราชทูต คอย อยู่ ที่ ห้อง ใหญ่ กับ
ด้วย พวก ขุนนาง อังกฤษ ทั้ง ภรรยา พร้อม กัน จน บ่าย
สอง โมง กวีน เสด็จ ออก เจ้า พนักงาน เปิด ประตู
พวก เลอร์ดี แด พวก ขุนนาง กับ พวก ราชทูต ก็ เดิน
ตาม กัน เข้า ไป เป็น แถว กวีน เสด็จ ยืน อยู่ ตรง หน้า
พระ ที่นั่ง โหรน ถัด ไป ข้าง ซ้าย ปรีณศ อาดเบ็ค ต่อ
ไป ปรีณศเคศ รอยด์ แล้ว ปรีณศ เฟรดดริก วิดเดียม แด
คัสเซล์ เกนส์ มาร์ดา กวีน ยืน เรียง กัน ไป แต่ พวก

พระญาติวงศ์ นอก นั้น ขึ้น เรียง กัน อยู่ ข้าง หลัง กวั้น
 อีก แถว หนึ่ง ประมาณ ยี่สิบ เอ็ด ยี่สิบ สอง คน เมื่อ
 ขุนนาง เดิน เข้า ไป ใกล้ ที่ กวั้น ทรง ขึ้น อยู่ นั้น ขุนนาง
 ผู้ เข้า ไป จึง ส่ง ท้าด คือ กระดาษ ที่ เขียน ชื่อ ตำแหน่ง
 ของ ตัว ให้ กับ ขุนนาง ผู้ หนึ่ง ซึ่ง ขึ้น อยู่
 ริม กวั้น อ่าน ถวาย ว่า คน นั้น เป็น ขุนนาง ตำแหน่ง
 นั้น แล้ว จึง เดิน เข้า ไป ทรง กวั้น กับ ศัสตรา คำนับ
 กวั้น ก็ กับ พระเศียร ย่อ พระองค์ ลง รับ แล้ว ต่อ ไป
 บรินด์ อาตเบต แด เจ้า ซึ่ง ขึ้น เรียง กัน อยู่ ทุก ๆ องค์
 แล้วก็เลย มา ออก ประตู ข้าง หนึ่ง ไป คอย อยู่ ห้าง นอก
 แต่ พวก ราชทูต กวั้น โปรด ให้ ดู อยู่ ข้าง ใน จน สำเร็จ
 พวก ขุนนาง กับ ภรรยา ซึ่ง เข้า ไป นั้น ประมาณ พัน คน
 กวั้น เสด็จ มา ขึ้น รับ คำนับ บรินด์ อาตเบต บรินด์
 รอยัล บรินด์ เฟรดริก วิลเลียม ดัชเชส เกนด แด
 พระวงษา นวงษ แต่ เวตา บ่าย โมง หนึ่ง จน ถึง บ่าย ด้
 โมง เศษ จึง เสด็จ ขึ้น ภาะ

๑ วัน อังคาร เดือน สัม แรม ด้ คำ --- เวตา ใน เทียง
 บรินด์ เฟรดริก วิลเลียม พา บรินด์ รอยัล กลับ ไป
 เมือง ปูเรย์ ทาง ที่ เจ้า ทั้งสอง จะ ไป ลง เรือ นั้น แต่
 บันดา ราษฎร ทุก บ้าน ทุก เรือน จัด แจง ตก แต่ง บัก

๖๓ ๑๑๘๖ ปีเศษ มี ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ทำสัญญา
ให้ทำบัตรคนจน ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~
๑๕๖ ๑๑๘๖ ปีเศษ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~

๖๔ ที่ว่า คำนวณ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~
ชื่อนามสกุล

* เลขหน้า ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~ ^{เลขหน้า} ~~เลขหน้า~~

ดอก ไม้ กิ่ง ไม้ ยก ชง ทั้งสอง ฟาก ถนน จน ตลอด
ถึง ท่า ที่ จะ ลง เรือ แต่ พวก ราชทูต หา ได้ ไป ดู ไม่
ด้วย มี ชูระ ไป เยี่ยม ญาติ ชาร์ปักษ เอกแควร์ ใน วัน
นั้น น้ำ ค้าง แขง ตก ยัง ค่ำ ที่ บน ถนน หนา ประมาณ
ห้า นิ้ว หก นิ้ว แด ดู ชาว ล้อด เหมือน นา เหลือ ะ

๑ วัน จันทร์ เดือน ส้ม แรม สิบ ค่ำ เวลา เข้า สอง
โมง ราชทูต ไป ดู คน โทะ ถึง ดัน ชิวิตร เขา ผูก
ศอ แววน ที่ น้ำ คุก คน นั้น เปน โทะ เพราะ ยิง คน
ตาย ะ

๑ วัน ศุกร เดือน ส้ม แรม สิบ ดี ค่ำ มิคเตอร์ เฟด
พา พวก ราชทูต ไป ดู คลัง เงิน คลัง ทอง ที่ คลัง นั้น
ทำ แน่น หนา ก่อ ด้วย ดินตา แผ่น ใหญ่ ๆ มี ผู้ รักษา
กวด ชัน มั่น คง ทอง แด เงิน ซึ่ง ไว้ ใน คลัง ทำ เปน
ลิ้ม ๆ ประมาณ ยาว ศอก คืบ น้ำ ใหญ่ สอง นิ้ว น้ำ น้อย
นิ้ว กิ่ง วาง ลำดับ ช้อน กัน ขึ้น ไป เหมือน กอง อิฐ เปน
หลาย กอง ะ

๑ วัน เสาร์ เดือน ดี ขึ้น ค่ำ หนึ่ง พวก ราชทูต ไป หา
เตอร์ด ปาตมิดคอน ^{*} ซึ่ง เปน ที่ ผู้ ดำเริ่ง ราชการ ทั้ง เมือง
แเดเลอรด กตาเรนดอน เปน ผู้ ดำเริ่ง ราชการ ฝ่าย กวนท่า

บอกว่า จะ ขอ ถา กลับ คืน เข้า มา กรุง เทพ ๖ ถอรต
 กดาเรนดอน ก็ รับ คำ ว่า แล้ว จะ กำหนด วัน ให้ ๖
 ๑ วัน พนม เดือน สี่ ขึ้น ห้า ค่ำ มีศเคอรเฟด พา พวก
 ราชทูต ไป ลง เรือ กลไฟเขียว ดู ตาม ลำ แม่น้ำ เทมส์ แม่
 น้ำนี้ อยู่ ใน กลาง เมือง ลอนดอน เหมือน อย่าง แม่น้ำ
 เจ้า พระยา ที่ อยู่ ใน กรุง เทพ ๖ นี้ แม่น้ำ นี้ มี ตะพาน
 ข้าม แบริ่ง บาง ตะพาน ทำ ด้วย เหล็ก บาง ตะพาน
 ก่อ ด้วย ดินดา ใน จังหวัด ที่ ทำ ตะพาน เมื่อ น้ำ ขึ้น
 ฤก ดิบเอด ศอก ลง ฤก เจ็ด ศอก เศษ พัน ตะพาน
 ลง ไป น้ำ ฤก มาก กำปั่น ใหญ่ เข้า ออก ได้ แม่น้ำ นี้
 บาง แห่ง กว้าง บาง แห่ง แคบ กับ แม่น้ำ ใน กรุง เทพ ๖
 บาง แห่ง ก็ แคบ กว่า ตาม ริม คลอง ทั้งสอง ฟาก ลง
 เชื้อน เหล็ก บ้าง เชื้อน ดินดา บ้าง เชื้อน ไม้ บ้าง
 มี ตึก แล ่อ ตลอด ไป ตาม ลำ น้ำ แต่ กำปั่น ที่ อยู่ ใน ่อ
 แลกำปั่นชน ล่อง ไป มา ทั้ง ใหญ่ ทั้ง เล็ก เป็น เรือ กล
 ไฟ บ้าง เรือ ใบ บ้าง มากกว่า หมื่น ลำ ราชทูต ดู ลง
 ไป ตาม ลำ แม่น้ำ ทาง ประมาณ หก ร้อย เส้น แล้ว จึง
 กลับ ขึ้น มา แวะ ดู กำปั่น เหล็ก ลำ ใหญ่ ที่ ต่อ ใหม่
 เจ้า ของ เรือ เหน พวก ราชทูต ขึ้น ไป บน กำปั่น ก็ มี
 ความ ยินดี มา คั่น รับ นำ ไป เทียว ดู บอก กล่าว ๕

ไป กรุง ลันตัน

๗๘

มัจ จน ตลอด ลำ แล้ว ราชทูต ก็ ลง เรือ กดไฟ กดดับ
มา โยเคด

ว่า ด้วย กวีน ตง ซุนนาง

แต่ ราชทูต เข้า ฝ่า กวีน ทูล ลา

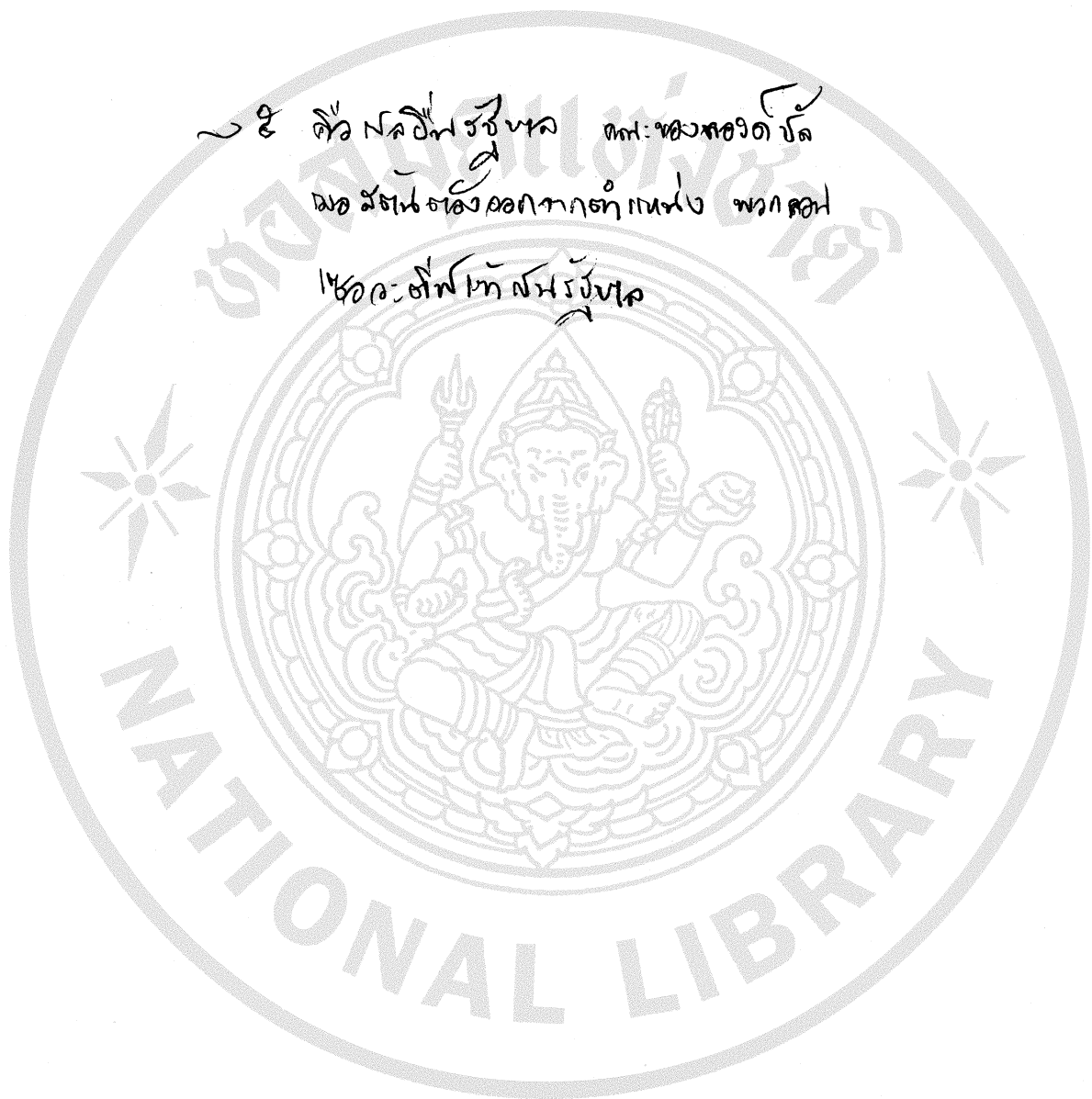
แต่ บริติช มิวเซียม

๑ รุ่ง ขึ้น วัน พุทธศักราช เดือน สี่ ขึ้น หก ค่ำ กวีน รับ
ตั้ง ให้ เยนเนอริส กักต มา เชิญ พวก ราชทูต ไป ฝ่า ที่ วัง
เซนต์ เยมส์ เป็น วัน กำหนด พวก ซุนนาง เข้า ฝ่า แล้ว
จะ ไปรด ตั้ง ซุนนาง ด้วย เวลา บ่าย สอง โมงเศษ พวก
ราชทูต ก็ ขึ้น รถ ไป คอย อยู่ ที่ วัง ถึง เวลา บ่าย สาม
โมง กวีน เสด็จ มา ให้ เปิด ประตู ซุนนาง ก็ เข้า ไป
คำนับ ทุก คน แต่ ซุนนาง ซึ่ง จะ รับ เป็น ที่ เซอร์ นั้น เข้า
ไป นั่ง คุณ เข้า ลง อยู่ ตรง พระพักตร์ กวีน จึง เอา พระ
แสง คาบ วาง ลง บน บ่า ซ้าย แล้ว ยก มา วาง ลง บน
บ่า ขวา แล้ว ยืน พระหัตถ์ ออก มา ซุนนาง คน นั้น
จึง เอา มือ ของ ตัว รอง ลง ใต้ ฝ่า พระหัตถ์ เอา ปาก
จูบ ธรรมรงค์ ที่ หนึ่ง แล้ว ลูก ขึ้น เดิน ถอย หลัง ออก
ไป ไกล ประมาณ สาม วา แล้ว จึง กดดับ หน้า เดิน ออก
ไป แต่ ฝ่าย ซุนนาง หวัง เมือง เข้า ไป ถึง ก็ คุณ เข้า ลง
ข้าง หนึ่ง ส่ง หนังสือ ถวาย กวีน ทรง รับ เอา แล้ว ยืน

พระหัตถ์ ให้ ทำ เหมือน เช่น ว่า มา แล้ว ทุก ๆ คน จน
 บ่าย สี่ โมงเศษ กวีน จึง เสด็จ ขึ้น เถอร์ดี กดาเรนคอน
 จึง บอก ราชทูต ว่า กวีน กำหนด ให้ พวก ราชทูต เข้า
 เฝ้า ทูล ลา ใน วัน พรุ่ง นี้

๑ วัน ศุกร เดือน สี่ ขึ้น เจ็ด ค่ำ เวลา บ่าย สาม โมง
 ราชทูต ทั้งสาม หม่อม ราโชทัย จมื่น ราชามาตย์
 นาย พิจารณ์ ด้รพ กิจ ขุน ปรีชา ชาญ สมุท ดำม เจ็ด
 คน พร้อม กัน ขึ้น รถ ไป เฝ้า ที่ วัง บักกิ่งฮ่า กวีน โปรด
 ให้ พวก ราชทูต เข้า ไป เฝ้า ใน ห้อง เรียก ว่า ห้อง จิน
 ห้อง นั้น ตก แต่ง ถ้วน แต่ ของ จิน เปน เครื่อง ประดับ
 ประดา แด เครื่อง ไข โต๊ะ เก้าอี้ เปน ของ จิน ทั้งสิ้น กวีน
 กับ บริณส์ อาตเบต ยืน เคียง กัน อยู่ ครั้น พวก ราชทูต
 คำนับ พร้อม กัน แล้ว กวีน จึง ตรัส เรียก หม่อม ราโช
 ทาย เข้า ไป แล้ว ตรัส ว่า พวก ราชทูต มา อยู่ ใน เมือง
 ดอนคอน เรา ได้ ยิน ว่า มี ความ สุข อยู่ แต่ เสีย ดาย
 นัก ที่ ต้อง มา ถูก ระบุ หนาว ราชทูต ให้ ทูล ว่า ความ
 หนาว นั้น ไม่ ดู เปน ไร นัก ด้วย มา อยู่ หนาว ก็ เคย ไป
 กวีน จึง รับ สั่ง ว่า เรา ปราบนา ให้ พวก ท่าน ทั้งปวง
 ไป จง ตี มี ความ สุข ตลอด ถึง บ้าน ถึง เมือง เกิด เมื่อ
 ท่าน ทั้งปวง ไป ถึง แล้ว จง กราบ ทูล พระเจ้า กรุง ลยาม

๖ ๕ ชื่อ นิลวีฬะ รัชกาล ๑๓: ของหลวงปู่
และ ๖ ๓๓ ชื่อ ออกมาจากทำเนียบ พวก
๑๕๐๐: ๑๖๖๖ ๑๖๖๗

ไป กรุง ลันคัน

๘๑

ด้วย ว่า เรา ขอ ให้ ทรง พระชน มายุศม์ ยืน ยาว อยู่
ใน ราช สัมบัติ ทั้งสอง พระองค์ อนึ่ง กิจการ อัน ไค
ที่ ท่าน ได้ เหน ได้ ยิน จง กราบ ทูล ถวาย ชี้แจง ให้ ทรง
ทราบ ด้วย หม่อม ราชเทย ก็ บอก ราชทูต ตาม
รับ สั่ง แล้ว จึง ทูล ว่า ถ้า พวก ข้าพเจ้า ได้ กลับ ไป
ถึง กรุง เทพ ฯ แล้ว จะ กราบ ทูล ให้ ถิ่น ถ้วน ว่า พระ
องค์ ทรง พระ เมตตา โปรด ปราน รับ ร้อง ให้ มี ความ
สุข สบาย อย่างไร แด่ การ อัน ไค ที่ พวก ข้าพเจ้า ได้
เหน ได้ ยิน ก็ จะ กราบ ทูล ให้ เสร็จ ดั้น ทุก ประการ
ถ้วน จึง รับ สั่ง ว่า ดี แล้ว บรินส์ ฮาดเบ็ต จึง ตรัส บ้าง
ความ ก็ คล้าย กับ ถ้วน รับ สั่ง แล้ว พวก ราชทูต ก็ ทูล
ลา ออก มา ขึ้น รถ กลับ ไป โฮเตด

๑๐ วัน เสร็จ เดือน สี่ ขึ้น แปด ค่ำ พวก ทอรัที่ เป็น
ขุนนาง ผู้ใหญ่ เอา ทรา สำหรับ ที่ ไป คิน ถวาย แก่
ถ้วน ทูล ลา ออก นอก ราชการ ด้วย เกิด ความ ขึ้น
เพราะ รับ ชุระ ฝ่าย ฝรั่งเศษ

๑๑ วัน จันทร์ เดือน สี่ ขึ้น สิบ ค่ำ พวก ราชทูต ไป ด
ที่ ชัง คน บ้า ทำ เปน ตึก ใหญ่ ถ้าง ขวาง ใน นั้น มี
ที่ สำหรับ สั่ง สอน ตำสนา เทษ ให้ คน บ้า พัง ทุก วัน

อาทิตย์ ที่ ใน ตึก เปน ห้อง ใหญ่ บ้าง ห้อง เล็ก บ้าง
 แต่ บ้าง ที่ คลัง มาก ไม่ ได้ ตี ตื่น โตด โตด โผน โคน
 เสา โคน ไม้ ทำ ร้าย แก่ คน อื่น ๆ ดัง นั้น ชัง ไว้
 ใน ห้อง มี เบาะ มี นวม ตาม พ้น แด ฝา ถึง จะ ตื่น รน
 ประการ ไค เนื้อ ตัว ก็ ไม่ เจ็บ ข้ำ ใน ตึก นั้น ทำ
 ลอด หมดจก งดงาม ประการ หนึ่ง ว่า เรือน เสวฐี มี
 หมอ แด คน คอย ปรนบัติ รักษา ประจำ อยู่ มิ ได้ ขาด
 บ้าง ผู้ ชาย ก็ เอา ไว้ ส่วน ชาย บ้าง ผู้ หญิง ก็ เอา ไว้
 ตาม ผู้ หญิง มิ ให้ ปน ปะ คตะ กัน ผู้ ปรนบัติ นั้น พดจา
 ลิ่ง ไค ส่วน อ่อน หวาน ปลอบ โยน มิ ให้ คน บ้าง
 เคื่อง ใจ เลย ๗

๑ วัน พุธ เดือน สี่ ขึ้น สิบสอง ค่ำ มิคเตอร์ เฟลด์
 เชิญ พระราช ดำสนั ของ ฅวัน กับ ดำนา ฅบบ หนึ่ง มา
 ลัง ให้ ราชทูต ๗

๑ วัน พฤหัสบดี เดือน สี่ ขึ้น สิบสาม ค่ำ พวก ดอร์ด
 คน ใหม่ เข้า รับ ตรา ดำหรับ ที่ ว่า ราชการ แทน ดอร์ด
 คน เก่า ๗

๑ วัน ศุกร เดือน สี่ ขึ้น สิบสี่ ค่ำ พวก ราชทูต ไป
 ดู ที่ บรดิชิ มิวเซียม เปน ที่ ไว้ รูป ลัทธิ ต่าง ๆ คือ
 ลัทธิ บก ลัทธิ น้ำ แต่ เปน รูป ลัทธิ คาย แล้ว ผ่าน ท้อง

ไป กรุง ลันตัน

๘๓

เอา ยา ได้ ไม่ ให้ เน่า เบื่อ เลี้ยว ไป ดู เหมือน ยัง
มี ชีวิต อยู่ เวลาค่ำ ไป ดู อีก แห่ง หนึ่ง ที่ นั้น เรียก
มาดำ ตุศซอर्ट ขึ้น ดำ เป็น ที่ ชาย ของ ขึ้น ล่อง
ขึ้น ดำ ทำ เป็น รูป บน ด้วย ชี ผัง ประถม มี รูป กวีน
รูป บริณส์ อาดเบ็ค แด เจ้า ลูก เธอ ทั้งเก้า องค์ กับ
พระวงษา นุวงษ แด รูป กระษัตริย์ ต่าง เมือง ต่าง ชาติ ก็
มี มาก รูป ลูก รูป เลอรัต รูป คน อื่น ๆ ขึ้น บ้าง
หนึ่ง บ้าง บาง รูป ก็ กลอก หน้า กลอก ตา ได้ รูป ผู้
หญิง คน หนึ่ง นอน หาย ใจ ดู เหมือน คน นอน หลับ รูป
ทั้งปวง แต่ง ตัว ด้วย เสื้อ ผ้า แด ของ อื่น ตาม ยศ ส่วน
ของ จริง ๆ ทั้งสิ้น ดู ผิว พัน ลันฐาน เหมือน คน เป็น
นั้น พุดจา ปราไธย ตาม มิตร สหาย ไป มา เยี่ยม เยียน
ซึ่ง กัน แด กัน

๑ วัน เสาร์ เดือน สี่ ขึ้น ดิบห้า ค่ำ เวลา ยาม หนึ่ง
กับ ดิบ ห้า มี จันทร อปราคา จับ ช้าง ทิศ อาคเนย์ ๗
ว่า ด้วย ราชทูต ออก จาก เมือง ลอนดอน
ไป ถึง ท่า โคเวธ แด ความ ถัดมา ว่า ด้วย ประเทศ

เครตบิตดิน

๑ วัน จันทร เดือน สี่ แรม สอง ค่ำ มีเตอร์ เฟลด์
มา แจ้ง แก่ ราชทูต ว่า ได้รับ หนังสือ กำหนด มา ว่า

อีก สาม วัน พวก ราชทูต จะ ได้ ออก จาก เมือง ธอนดอน รุ่ง ขึ้น ราชทูต ไป ลา ลอร์ด มาดเม็คเบอร์รี่ ผู้ดำริ่จ ราชการ ฝ่าย เมือง ต่าง ประเทศ แทน ลอร์ด กลาเรนดอน

๑ วัน พฤษภักดิ์ เดือน สี่ แรม ห้า ค่ำ เวลา เข้า สอง โมง มิคเคอร์ เฟลต เชิญ ราชทูต กับ ขุนนาง แด ผู้มี ชื่อ พร้อม กัน ยี่สิบ เจ็ด คน ขึ้น รถ ไฟ ออก จาก เมือง ธอนดอน * ทาง เจ็ด ลิบ สอง ไมล์ คือ สาม พันสอง ร้อย สามสิบ เส้น ถึง ท่า โตเวอ มิคเคอร์ เฟลต จัด แจง ให้ ขึ้น ไป กิน อาหาร บน ไฮเตด ภาัก อยู่ จนเกือบ ถึง บ่าย โมง หนึ่ง จึง ได้ ลง เรือ กล ไฟ ออก จาก ท่า โตเวอ ข้าม ทะเล ไป ท่า กาลิศ ฟาก ข้าง ฝรั่งเศส แต่ ท่า โตเวอ ถึง ท่า กาลิศ ทาง ยี่สิบ ไมล์ คือ เก้า ร้อย เส้น เมื่อ ไป ถึง กวาง ทาง แด ดู ฝั่ง ทั้งสอง ข้าง คือ ฝั่ง อิงแกลนด ฝั่ง ฝรั่งเศส

๑ ที่ นี้ จะ กลับ ว่า ด้วย ภูมิ ประเทศ เกาะ เมือง อิงกฤษ ที่ เรียก เครตบริดจิน ถ้า จะ วัด โดย ยาว ห้า ร้อยแปด ลิบ ไมล์ คิด อย่าง ไทย เปน หก ลิบ ห้า โยชน กับ ร้อย เส้น แต่ โดย กว้าง นั้น บาง แห่ง แคบ บางแห่ง กว้าง จะ กำหนด แน่ ไม่ได้ เกาะ นั้น อยู่ใน มหา

สมุทร อัดตันติก ทิศ ตะวัน ตก เคียง เหนือ แห่ง เมือง ไทย
 ที่ ใน เกาะ เครตบริตตัน มี ภูเขา มาก ต้น ไม้ น้อย มี หวี
 เมือง ใหญ่ อยู่ ใน เกาะ แวด ลิบ ห้า เมือง มี กำปั่น ไป
 เทียบ ค้า ขาย แก่ นา ๆ ประเทศ ประมาณ สี่หมื่น
 ลำ ที่ ใน เกาะ เครตบริตตัน เมือง ตอนตอน เปน เมือง
 หลวง ตั้ง อยู่ ฝ่าย ทิศ อากเนย์แห่ง เกาะ นั้น ที่ ใน เมือง
 ทำ งค งาม นึก แต่ ไม่ มี กำแพง ล้อม มี แต่ บ่อน
 ใหญ่ อยู่ แห่ง หนึ่ง มี วัด ประมาณ หลาย ร้อย วัด ที่
 เปน วัด ใหญ่ ชื่อ ชันด์เปาโด หนึ่ง แด เวศต มินส์เตอ
 แอบเบ หนึ่ง

๑ มี โรง ถคร ใหญ่ อย่าง ดี กว่า ลิบ แห่ง แต่ ถคร
 นั้น ไม่ ได้ ไป เล่น ที่ อื่น ๆ เหมือน ถคร ใน เมือง นี้
 เล่น อยู่ แต่ ใน ดึก ก็ ไว้ สำหรับ เล่น เล่น เมื่อ เวลา
 กลางคืน ตั้ง แต่ ห่ม ที่ จำไป จน ต้อง ยาม จึ่ง เด็ก ถ้า
 คน จะ เข้า ไป ดู ก็ ต้อง เสีย เงิน ให้ มาก บ้าง น้อย
 บ้าง ตาม ที่ ดี แด ไม่ ดี ใน ดึก โรง ถคร นั้น ทำ
 เปน ลี ชั้น บ้าง ห้า ชั้น บ้าง ถ้า คน มั่ง มี ก็ อยู่ ชั้น ต่ำ
 ต้อง เสีย เงิน มาก ด้วย เหน ตัว ถคร ไกล สูง ขึ้น
 ไป เสีย เงิน น้อย ลง แต่ เหน ไกล ออก ไป ทุก ชั้น
 ด้วย ที่ สูง

๑ มี คึก เคียง คน บ่วย ไซ้ ประมาณ ร้อย ห้าสิบ คึก
มี ที่ สอน หนังสือ เด็ก ประมาณ สาม ร้อย คึก เศษ ที่
แจก ยา คน ยาก จน ประมาณ สอง พัน แห่ง คึก ไล่ คน
โทษ มี อยู่ ดิบสี่ คึก คน ที่ คิด คึก ไม่ ได้ ได้ ตรวน
จำจง เคย เป็น แต่ ชัง ไว้ ไม่ ให้ ไป ไหน ผู้ คน
รักษา กวด ชิน ไซ้ ทำ การ อยู่ ใน นั้น ไม่ จำ ให้ ออก
ไป ทำ การ ข้าง นอก คึก นั้น ก่อ ด้วย ดินลา หนา เน้น
มัน คง มาก มี ทหาร คอย ระวัง รักษา อยู่ เป็น นิจ
พร้อม ด้วย เครื่อง ลำตรา อาวุธ ลูก กระสุน ดิน ดำ ใน
คุก ทำ สอด มี ที่ สอน ตำรา ให้ คน ฟัง ทุก วัน อาทิตย
มี หมอ ยา อยู่ สำหรับ รักษา โรค มี ที่ นั้ง ที่ นอน เสื้อ
กางเกง ผ้า ร่ม นอน พร้อม ทุก คน แต่ อาหาร การ กิน
พาน จะ ชัด ดัน จำ แจก ให้ แต่ ภา เลี้ยง ชีวิต ถึง
ใคร มี มิตรสหาย ญาติกา หา มา ส่ง ก็ ไม่ ได้ ด้วย ผู้
คน ไม่ เปิด ประตู ให้ เข้า ไป เหตุ นั้น คน ที่ คิด คึก
จึง ต้อง ออก หยาก ลำบาก มาก ราช

๑ ใน เมือง ตอนดอน มี ถนน หลาย ร้อย ถนน ๆ ที่
เป็น ถนน ใหญ่ ประมาณ กว้าง แปด วา ที่ เป็น ถนน
เล็ก กว้าง ห้า วา บ้าง สี่ วา บ้าง ถนน ทั้ง นั้น ปลูก ด้วย
ดินลา ทำ เหมือน แผ่น อิฐ แด ปลูก ตะแกรง สำหรับ รถ แด

ที่เรียกว่าพวกจำเริญของสัตว์โลก
และพวกในภพเทพ ๆ ยังได้สัตว์
โลก ยังไม่พ้นทุกข์

ไป กรุง ลันตัน

๘๗

ม้า เเดิน รีม ถนน ทั้งสอง ข้าง ยก ขึ้น สูง หก นิ้ว กว้าง
ประมาณ ห้า ศอก ปลูก ด้วย ดินตา ใหญ่ น้ำ ศอก คืบ
ดี เหลี่ยม เป็น ทาง คน เเดิน แล้ว มี พวก อำเภอก คอย
ดู เหตุ การ เเดิน ประจำ รักษา อยู่ ทุก ถนน ทั้ง กลาง
วัน แด กลาง ค่ำ ตาม สอง ข้าง ถนน มี เสา เหล็ก สูง
ประมาณ ห้า ศอก บัด ห้าง กัน ประมาณ ดิบ วา แต่
บาก เขื่อง กัน เป็น พัน ปลา ไม่ บาก เป็น คู่ บน ปลา ย เสา
ได้ โคม แก้ว ตาม ไฟ ใน เวลากลาง ค่ำ ไฟ ที่ ตาม
อังกฤษ เรียก แคล เป็น ของ ประหลาด ไม่ ต้อง ใช้ น้ำ
มัน แล ได้ เหมือน ตะเกียง ขรรคมดา เป็น แต่ หลอด
ขึ้น ไป เอา แตะ ไฟ จุด ที่ ปลา ย หลอด ก็ คิด สว่าง ดี
เมื่อ จะ ให้ คืบ ก็ บิด ควง เดี่ยว อย่า ให้ เคน เเดิน ได้ ไฟ
ก็ คืบ อัน ไฟ แคล นั้น อังกฤษ ใช้ ทั่ว ไป ทุก บ้าน
ทุก เรือน เรือน ทั้งปวง ที่ ใน เมือง ลันตัน แต่ ตึก ทั้ง นั้น
ก่อ ด้วย ลินดา บ้าง ด้วย อิฐ บ้าง ทำ เป็น ล้อม ขึ้น บ้าง
ดี ขึ้น บ้าง ห้า ชั้น บ้าง หก ชั้น บ้าง แต่ หลังคา ทำ แบบ ๆ
บาน หน้า ต่าง ทำ เป็น สอง ชั้น กระจก อยู่ ชั้น นอก บาน
ไม่ อยู่ ชั้น ใน แล้ว มี ม่าน อีก ชั้น หนึ่ง ปน แพร บ้าง
เป็น ผ้า บ้าง ผาฉิม ข้าง ใน ปิด กระจาด ตาย ฟัน
เรือน นั้น ปลูก พรหม ไม่ได้ ปลูก เลื้อย เถย ทุก บ้าน ทุก เรือน

ที่ ฝามัน มี เตา ทำ ด้วย เหล็ก สำหรับ ใส่ ไฟ ให้ ช้อน
 แล้ว มี ปล่อง ทอด ขึ้น ไป จน พ้น หลังคา ให้ ควัน
 ขึ้น ได้ ไม่ ให้ อบอุ่น ใน เรือน คน ที่ ใน เมือง ตอน
 ตอน นั้น คอ มัง มี เงิน มาก จึง จะ มี เรือน อยู่ ด้วย
 ที่ ดิน แพง ค่า จ้าง คน ทำ เรือน ก็ ต้อง เสีย เงิน มาก
 ถ้า มี เงิน สอง ร้อย ฤๅ สาม ร้อย ชั่ง แล้ว ไม่ ฤๅ จะ
 ทำ เรือน ได้ ต้อง เช่า เรือน อยู่ คน ที่ มี เงิน เพียง
 ยี่สิบ สามสิบ ชั่ง ยัง ว่า เป็น คน จน บาง ที่ ต้อง เป็น
 ลูก จ้าง ทำ การ ของ นาย กิน ของ นาย อยู่ ใน เรือน
 ของ นาย ตัว จะ ออก หา กิน ต่าง หาก ไม่ได้ ด้วย
 เข้า ของ ล่ารพัด แพง นัก ทุน น้อย เท่า นั้น จะ เอา อัน
 ไต ก็ ชัด ดัน ตาม ตึก ขึ้น ล่าง ล่อง ข้าง ถนน ใน พื้น
 เมือง เป็น ห้าง ร้าน ขาย เครื่อง ทอง เครื่อง เงิน เครื่อง
 แก้ว เครื่อง เหล็ก เครื่อง ทอง เหลือง ทอง แดง เครื่อง
 ดินลา เครื่อง กระเบื้อง เครื่อง ไม้ แด แพร ผ้า เครื่อง
 อื่น ๆ ก็ มาก มาย หลาย อย่าง ต่าง ๆ ตาม แต่ ผู้ ชื้อ
 จะ ปรารถนา สิ่ง ไต ก็ เทียว เลือก ดู ชื้อ ได้ ตาม ประ
 สงค์

๑ ใน เมือง ตอนตอน มี แม่ น้ำ อยู่ กลาง เมือง แม่
 น้ำ หนึ่ง ชื้อ เทมส์ ให้ต มา แต่ ภูเขา ข้าง ทิศ ตะวัน ตก

ไป กรุง ลันคิน

๘๘

เฉียง เหนือ มา ลง ทะเล ข้าง ครัว ออก ใน แม่ น้ำ
เทมส์ มี เรือ กดไฟ หลาย ร้อย ลำ เป็น เรือ จ้าง ตก
แต่ง ห้อง ที่ นอน ที่ นั่ง งด งาม วิจิตร บรรจง คอย รับ
ส่ง คน ขึ้น ลง เทียว เล่น ใน ลำ น้ำ ตาม สบาย ฝ่าย
บน บก ก็ มี รถ เทียม ด้วย ม้า ๆ เคี้ยว บ้าง คู่ หนึ่ง บ้าง
สอง คู่ บ้าง คอย รับ จ้าง คน ไป มา ตาม ถนน รถ เหล่า
นั้น ทำ ต่าง ๆ กัน มี ฝา กระจุก บ้าง ไม่ มี ฝา บ้าง บาง
รถ ข้าง ใน นั่ง ได้ สอง คน บาง รถ นั่ง ได้ สี่ คน มี
เบาะ นั่ง ข้าง หลัง ที่ พิง ก็ ได้ นวม นุ่ม นุ่ม อ่อน อ่อน
เป็น รถ อย่าง ดี ยัง รถ อย่าง อื่น เป็น รถ ใหญ่ ไม่ ดี ดี
นั้น นั่ง ข้าง ใน ได้ ถึง สิบสอง คน บน หลังคา ก็ นั่ง
ได้ อีก หลาย คน แต่ รถ อย่าง นั้น ราคา ถูก ผู้ ดี
ไม่ ชอบ ใจ ไป ด้วย คน มาก มาย หลาย ชนิด

๑ ยัง รถ วิเศษ อีก อย่าง หนึ่ง คือ รถ ไฟ สำหรับ
ใช้ ทาง ไกล ไป ได้ ตลอด ทุก หัว เมือง ที่ อยู่ ใน เกาะ
เกรต บริตตัน ทาง รถ ไฟ นั้น ทำ ด้วย เหล็ก เป็น ทาง
ตรง ถ้า ถึง ภูเขา ก็ เจาะ เป็น อุโมงค์ ตลอด ไป จน ข้าง
โน้น ที่ เป็น เนิน ต่ำ ๆ ก็ ตัด เนิน ลง เป็น ทาง ราบ
เสมอ ดิน ถ้า ถึง แม่น้ำ ฤๅ คลอง ก็ ก่อ สะพาน สิ้นตา
ข้าม ถ้า เป็น ที่ ลุ่ม ก็ถม ขึ้น ให้ ตอน เสมอ แล้ว ทำ

ไปน สอง ทาง บ้าง ดี ทาง บ้าง เคียง กัน ทาง รถ ไป
 ทาง หนึ่ง ทาง รถ มา ทาง หนึ่ง ไม่ ให้ ร่วม ทาง ด้วย
 กตัว จะ โดน กัน ที่ เรียก ว่า รถ ไฟ นั้น ไซ้ จะ เป็น
 รถ ไฟ ทุก รถ หา มิ ได้ เป็น รถ ไฟ อยู่ รถ เดียว แต่ รถ
 น้า แล้ว ตาก รถ อื่น ไป ได้ ถึง ยี่สิบ รถ เศษ บาง
 ที่ ถ้า จะ ไป เร็ว ก็ ตาก แต่ น้อย เพียง เจ็ด รถ แปด รถ
 รถ ที่ เดิน ได้ โมง ละ หก ลิบ ไมล์ คือ สอง พัน เจ็ด
 ร้อย ลิบ เป็น กำหนด รถ เหล่า นั้น มี ขอ เหล็ก เกี่ยว
 ค่อ ๆ กัน ไป แต่ จัด เป็น ดี ชนิด ชนิด ที่ หนึ่ง นั้น
 รถ อัน หนึ่ง กัน เป็น สาม ห่อง ๆ หนึ่ง นั้ ได้ ดี คน รวม
 สาม ห่อง ลิบสอง คน พร้อม ด้วย ฟูก เบาะ เมาะ หมอน
 ทำ ด้วย แพร บ้าง บาง ที่ ทำ ด้วย ดักกาด แต่ หนึ่ง
 ฟอก อย่าง ดี ตาม ฝา ได้ กระจก มิตร ชิด ไม่ ให้ ฝน
 เข้า ได้ ข้าง ใน มี มื่อ แพร สำหรับ บัง แดด รถ ที่
 สอง ก็ ทำ เป็น สาม ห่อง เหมือน กัน แต่ ห่อง หนึ่ง นั้
 ได้ หก คน ที่ ทาง ไม่ สู้ งาน เหมือน รถ ที่ หนึ่ง ยัง รถ
 ที่ สาม เป็น รถ เดว ไม่ ได้ กัน ห่อง รถ อัน หนึ่ง มี อยู่
 แต่ ห่อง เดียว คน นั้ ได้ กว่า ยี่สิบ คน ปน ปะ คละ กัน
 ไป แก้อ้อ ข้าง ใน ก็ ไม่ มี เบาะ หมอน แต่ ไม่ สู้ สอาด

งด งาม|อีก รถ ที่ ดี — สำหรับ บ้านทุก ของ แด ดั้ว มี
น้ำ แด วัว เปน ต้น

๑ ใน ขณะ รถ ไฟ เติบ อยู่ นั้น จะ มี คน มา ขึ้น อยู่
ๆๆ ต่อ ไม้ อัน ไค ที่ อยู่ ริม ทาง ก็ ดี คน ที่ อยู่ บน
รถ จะ ดู ว่า ผู้ ไค ต้น อะไร ก็ ดู ไม่ ทน รั จัก ชัด
ด้วย รถ ไป เร็ว นึก | ตาม ข้าง ทาง ที่ รถ ไฟ ไป มี เสา
ยาว หก ศอก บัก ห่าง กัน ประมาณ ตามสิบ วา บน
ปลาย เสา ไล่ ลวด ไฟ พั่ว ล้าม ตลอดจน ไป ทุก หัว เมือง
ที่ อยู่ ใน ประเทศ เกาะ เกรด บริดิติน ไฟ พั่ว อย่าง นั้น
ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เสดควาฟ สำหรับ บอก เหตุ การ
กิจ ทุระ ดิ่ง ไค ไค โดย รวด เร็ว แต่ ต้อง เสีย เงิน ให้
แก่ เจ้า ของ ถ้า ผู้ ซึ่ง อยู่ ต่าง บ้าน ต่าง เมือง ทาง ไกล
กัน เหมือน กรุง เทพ ๆ ขึ้น ไป เมือง นค ราชดีมา มัน
จะ บอก ความ ข้อ ไค ข้อ หนึ่ง ไป ให้ คน ที่ อยู่ เมือง
โน้น รั แล้ว คน ข้าง โน้น จะ บอก ตอบ มา ได้ โดย เร็ว
เหมือน เรา นั่ง พุด กัน เล่น ใน ที่ ไกล แต่ เรา จะ บอก
เขา ไม่ได้ ต้อง บอก ความ แก่ ผู้ รัक्षा อยู่ ที่ ต้น ลวด
ผู้ รัक्षा นั้น ก็ ทำ ตาม ดัทธิ ที่ เคย ทำ ถ้า คน อยู่ ข้าง
โน้น จะ ตอบ มา ประการ ไค ก็ ต้อง บอก แก่ ผู้ รัक्षा
ข้าง โน้น เหมือน กัน ข้าง โน้น ตอบ มา แล้ว ผู้ รัक्षा

ข้าง นั้น จึง บอก แก่ เรา ให้ แจ้ง การ ที่ บอก กัน ไป มา
ดั่ง นั้น ถึง ใคร จะ ดู ก็ ไม่ เข้า ใจ ด้วย ไม่ รู้ ฤทธิ
ต่อ คน ที่ ได้ เรียน จึง จะ รู้ ว่าจะ

๑ ที่ ใน เมือง ตอนคอน มี ที่ หลาย แห่ง ทำ เปน ป่า
ปลูก ต้น ไม้ ใหญ่ ได้ ต้น ตาม พื้น แผ่นดิน ปลูก หย้า
คล้าย กับ หย้า แพรก ขึ้น เขียว สด งด งาม ดะมำ เสมอ
เหมือน ปรุ พรหม ไม่ มี ใคร เข้า ไป ทำ รก เรียว ใน ที่
นั้น ได้ แต่ บันดา ป่า ทั้ง นี้ มี ชื่อ หมด ทุก ป่า คือ
ไฮด์ ปาก ป่า หนึ่ง ครัน ปาก ป่า หนึ่ง ครันวิซ ปาก ป่า
หนึ่ง รีเยนด์ ปาก ป่า หนึ่ง เซนต์เยมส์ ปาก ป่า หนึ่ง
กิกโตเรีย ปาก ป่า หนึ่ง ยัง อีก ที่ เปน ป่า เล็ก ๆ หลาย
แห่ง แต่ ไฮด์ ปาก นั้น เปน ที่ ใหญ่ โต มี แม่ น้ำ ด่วน
อยู่ ใน กลาง แม่ น้ำ หนึ่ง ตาม ริม น้ำ ทำ เปน หาด
ทราย แด เลียน เคียน ตี ดู น่า สนุก นก น้ำ ใน แม่
น้ำ นั้น ขึ้น เรียม เบียม ชาย หาด อยู่ เปน นิจ ที่ ริม ดั่ง
มี ตึก อยู่ แห่ง หนึ่ง น่า ตึก มี เรือ ไบ เร็ด กระเชียง จอด
ไว้ สำหรับ ให้ คน เข้า ไป เล่น ไบ แต่ ตี กระเชียง เทียว
เล่น ใน แม่ น้ำ นั้น ที่ ไฮด์ ปาก เปน ที่ ประชุม ชาย หญิง
ทั้ง ผู้ ตี แด คน จน เมื่อ ถึง เวลา เย็น แล้ว บาง คน
ก็ ชี ม้า แด รถ บาง คน ก็ เดิน เท้า ไป เทียว ตาก ถม

อากาศ ใน ป่า นั้น เป็น พวก ๆ บาง คน เป็น ชายหนุ่ม
ก็ ชัก ขวน ผู้ หญิง สาว แต่ง ตัว สอาด โอ โทง ขึ้น ขึ้น
ม้า คน ละ ม้า แล้ว ขับ แข่ง เป็น คู่ เคียง เรียง กัน ไป
แต่ ผู้ หญิง อังกฤษ ขึ้น ม้า ไม่ คร่อม เหมือน อย่าง ผู้
ชาย ขึ้น ไม้ ขา คล้าย กัน กับ ผู้ หญิง ไทย - ชาว บ้าน
นอก ขึ้น กระบือ แต่ ขึ้น ดี ไม่ ไคร่ จะ ตก ถึง ม้า จะ
หือ หก ทำ พะยด ต่าง ๆ ก็ ขึ้น ได้

๑ คน ที่ เป็น ขุนนาง แด แลร์รี่ อยู่ ใน ประเทศ นั้น
บาง คน ก็ ชอบ ใจ เทียว ยัง ดี ตัว จึง ขึ้น ที่ ปลุก ต้น
ไม้ ทำ เป็น ป่า แล้ว ล้อม รั้ว เอา ดี ตัว ที่ ไม่ ดุร้าย เหมือน
อย่าง เนื้อ แด กระต่าย ปล่อย ไว้ ใน นั้น แล้ว ไป เทียว
ยัง เล่น ตาม ด้บาย บาง ที่ ก็ ขึ้น ม้า ไป ยัง นก ตาม ท้อง
นา บ้าง พวก ที่ เป็น ผู้ ดี เหล่า นั้น ถ้า ยัง ดี ตัว ไต่
มา แล้ว ก็ เอา ไว้ กิน บ้าง แจก จ่าย ให้ บัน ตา
พวก ฟ้อง มิตร ี่ หาย ที่ รัก กัน บ้าง บาง คน ที่ ยาก จน
ได้ มา แล้ว ก็ เอา ไป ขาย ที่ ตลาด

๑ ใน ตลาด นั้น มี เนื้อ ดี ตัว หลาย อย่าง คือ เนื้อ วัว
เนื้อ สุนัข เนื้อ แกะ เนื้อ หมู เนื้อ กระต่าย เนื้อ นก เนื้อ ห่าน เนื้อ
เป็ด เนื้อ ไก่ เนื้อ เต่า แล กุ้ง ปลา ของ ทั้ง นี้ มี เสือ ทุก วัน
ที่ ใน ท้อง ตลาด ถ้า ยาก จะ กิน เมื่อ ไร ก็ ขึ้น ได้ แต่

ผลไม้ มี น้อย อย่าง ไม่ มาก เหมือน เมือง ไทย บันดา
ของ กิน ทุก สิ่ง ราคา แพง นัก ถ้า จะ เดียง ไต่ ดัก ครั้ง
หนึ่ง ก็ สิ้น เงิน หดาย ชั่ง จึง จะ ภา

ว่า ด้วย ผู้ รับ ใช้ ปรนนิบัติ ราชทูต ที่ โยเทด
แต่ ราชทูต ออก จาก เมือง ดอนคอน จะ กลับ มา

เมือง ไทย แล ได้ แวะ ที่ เมือง ฝรั่งเศส

๑ เมื่อ พวก ราชทูต ไป อยู่ ที่ เมือง ดอนคอน นั้น กวัน
โปรด ให้ ไป อยู่ ที่ โยเทด ชื่อ กถาริช มี ที่ กิน อยู่ นั้น
นอน เปน สุข ยิ่ง กว่า อยู่ ใน บ้าน เรือน ของ ตัว เวลา
เช้า ตื่น นอน ต่าง น่า แต่ง กาย ได้ เลือ เสรี จ แล้ว จึง
เปิด ประตู ห้าง ออก ไร่ พวก ผู้ หญิง สาว ๆ ก็ เอา
ถ่าน ดินดา เข้า ไป ไล่ ไฟ ให้ แล้ว เชด ถู ต้ เตียง สิ่ง
ของ ท่งปวง ให้ หมด จด ทั้ง ที่ นั้ ที่ นอน — ก็ ป บัด จิต
จง น้ำ กิน น้ำ ใช้ ไล่ ที่ พร้อม แล้ว ก็ ตา กลับ ไป ถึง
เวลา เขย็น ก็ มา กระทำ เหมือน เวลา เข้า แล้ว เอา เทียน
ปัก ไว้ ที่ เชิง เทียน สอง เล่ม ภา จด ตลอดจน รุ่ง เปลี่ยน
ผ้า เชด น้า ใหม่ ไร่ เอา ผืน เก่า ซัก เดีย ทำ ดัง นั้น
เลมอ ทุก วัน มิ ได้ ขาด แล้ว มี หมอ คน หนึ่ง มา ตรวจ
ตรา ด แล ทุก วัน ถ้า พวก ราชทูต คน ไใด บัวย ใช้ หมอ
ก็ ให้ ยา รักษา จน หาย

ทะ

๑ เมื่อ เวลา เข้า ก่อน กิน เข้า คน ที่ คอย รับ ใช้ ก็
ยก ถาด เงิน ใหญ่ ใส่น้ำชา มี น้ำ ตาด ทวาย นมโค
ขนมปัง อ่อน เนย เหนียว มา ให้ ถึง ใน ห้อง เวลา สาย
ดี โมง จึง ได้ เข้า เวลา เที่ยง ได้ น้ำชา มี ผล
ไม้ แด่ ขนม อีก หลาย สิ่ง บ่าย สาม โมง ได้ เข้า เข้าน
เวลา คำ ได้ น้ำชา เหมือน กลาง วัน อีก ครั้ง หนึ่ง ใน
เวลา ที่ ได้ เข้า เวลา อื่น ก็ ดี พวก ราชทูต จะ ปราศ
กิน สิ่งใด ผู้รับใช้ ก็ ไป หา ซื้อ มา ให้ มี ได้ คิด
ว่า ราคา ถูก แด่ แพง ถ้า ของ ไม่ มี ใน เมือง หลวง จะ
มี อยู่ หัว เมือง ทาง ไกล กัน เหมือน กรุง เทพ ฯ ไป พระ
พิษณุโลก ผู้รับใช้ นั้น ก็ บอก ไป โดย สาย เสด็จ คราว
ฝ่าย คน ที่ อยู่ ใน เมือง โนน ไร่ แล้ว ก็ จัดแจง ของ นั้น
ฝาก มา กับ รถ ไฟ โดย เร็ว ไม่ ทน ช้าม วัน ก็ ได้ กิน
ดื่ม ความ ปราศ

จะ

๒ เมื่อ พวก ราชทูต อยู่ ใน เมือง ดอนดอน นั้น ถ้า
ปราศ จะ ไป เที่ยว แห่ง ใด ๆ ทาง ไกล ก็ ดี ทาง ไกล
ก็ ดี จะ ไป ด้วย รถ เข็ม ม้า ๆ รถ ไฟ ๆ จะ ดู
การ งาน แด่ ของ วิเศษ สิ่ง ไร ที่ จะ ต้อง เสีย เงิน ก็ ไม่
ต้อง เสีย เลย ด้วย กวีน โปรต ให้ ใช้ เงิน หลวง แทน
๕ ๕ ๕
ต้น ๕ ๕ ๕

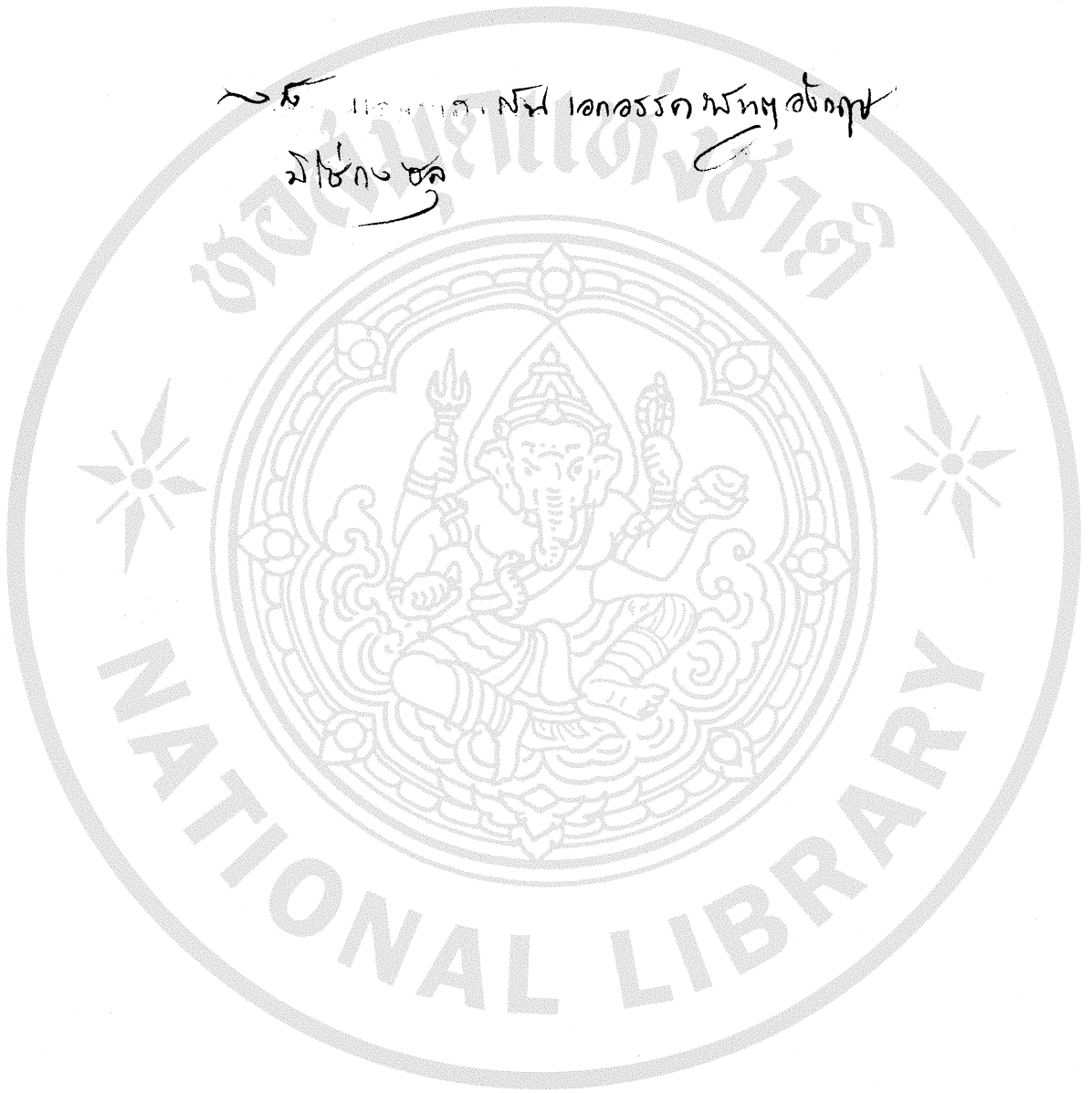
จะ

๑ ตั้งแต่วันราชทูตไปถึงเมืองลอนดอน ถ้าจะนับถึงสี่เดือนกับเจ็ดวัน จึงได้กลับออกจากเมืองลอนดอนมาลงเรือที่ท่าโดเวอร์ แล้วลงเรือกลไฟข้ามทะเลไปขึ้นที่ท่ากาลิส ครั้นถึงท่ากาลิสพักข้ามฝรั่งเศส มีสเตอร์เฟลส์ จึงนำพวกราชทูตขึ้นพักอยู่บนไฮเตลคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นกินอาหารพร้อมแล้ว เวลาเช้าสามโมง จึงขึ้นรถไฟไปเมืองปารีส เป็นเมืองหลวงของฝรั่งเศส ไปทางประมาณสองชั่วโมง มีบ่อนแห่งหนึ่ง บ่ายโมงครึ่งถึงไฮเตลกลางทางหยุดรถกินของหวานน้ำชา บ่ายห้าโมงเศษถึงเมืองปารีสทางสองร้อยไมล์ คือเก่าพันเส้น มีสเตอร์เฟลส์ให้พวกราชทูตพักอยู่ที่ไฮเตล ชื่อ แครนต์ไฮเตล คูลูฟรี

๑ วันเสาร์เดือนสี่ แรมเจ็ดค่ำ เจ้าพนักงานฝ่ายฝรั่งเศสมานำพวกราชทูตไปที่ลิมิวลีคูลูฟรีเป็นตึกใหญ่ในนั้นมีรูปเขียนรูปสินค้าต่างๆ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงแลของต่างประเทศคือของจีนของเมืองอื่นๆก็มีมาก ดูแล้วจึงเลยไปหาเลอร์ดเกาเลเป็นกงสุลอังกฤษ พุดจาปราไธรวกันแล้วลากลับมากที่อยู่ว่า

๑ วันอาทิตย์เดือนสี่ แรมแปดค่ำ เวลาบ่ายโมงเศษ

શ્રી ગણેશાય નમઃ
૨૦૧૬

* พระเจ้า: โคลีฟท์ ๓ พระเจ้า: โคลีฟท์

๖.๕ พระเจ้า: โคลีฟท์

ไป กรุง ลันตัน

๕๗

เอมเปอเรอ คือ พระเจ้า กรุง ฝรั่งเศส ให้ เอา รถ มา รับ พวก
ราชทูต สาม รถ มี คน แต่ง ตัว ใส่ หมวก ติด สาย แถบ
ทอง เป็น คน ขับ รถ คน หนึ่ง ขึ้น ท้าย รถ สอง คน ไป ที่
วัง ชื่อ ลิ ปาสี เดส ตูวลิรีศ ราชทูต คอย อยู่ จน บ่าย สอง
โมง เอมเปอเรอ กับ เอมเปเรศ ซึ่ง เป็น พระ มเหสี เกี่ยว
พระกร เสด็จ มา ด้วย กัน มี ขุนนาง นำ สี่ คู่ เอมเปอเรอ
แต่ง พระองค์ อย่าง นาย ทหาร ทรง ถืองู พระองค์ ดำ ทาง
เกว แดง แต่ เอมเปเรศ นั้น แต่ง ตาม ขรรมนิยม พวก
ราชทูต พร้อม กัน ขึ้น ขึ้น คำนับ เอมเปอเรอ แล เอมเปเรศ
เสด็จ มา ขึ้น ทรง ด้วย พวก ราชทูต อยู่ ประมาณ ห้า นาที
แล้ว เสด็จ กลับ ไป ราชทูต ก็ กลับ มา โฮเตล ที่ พัก ะ

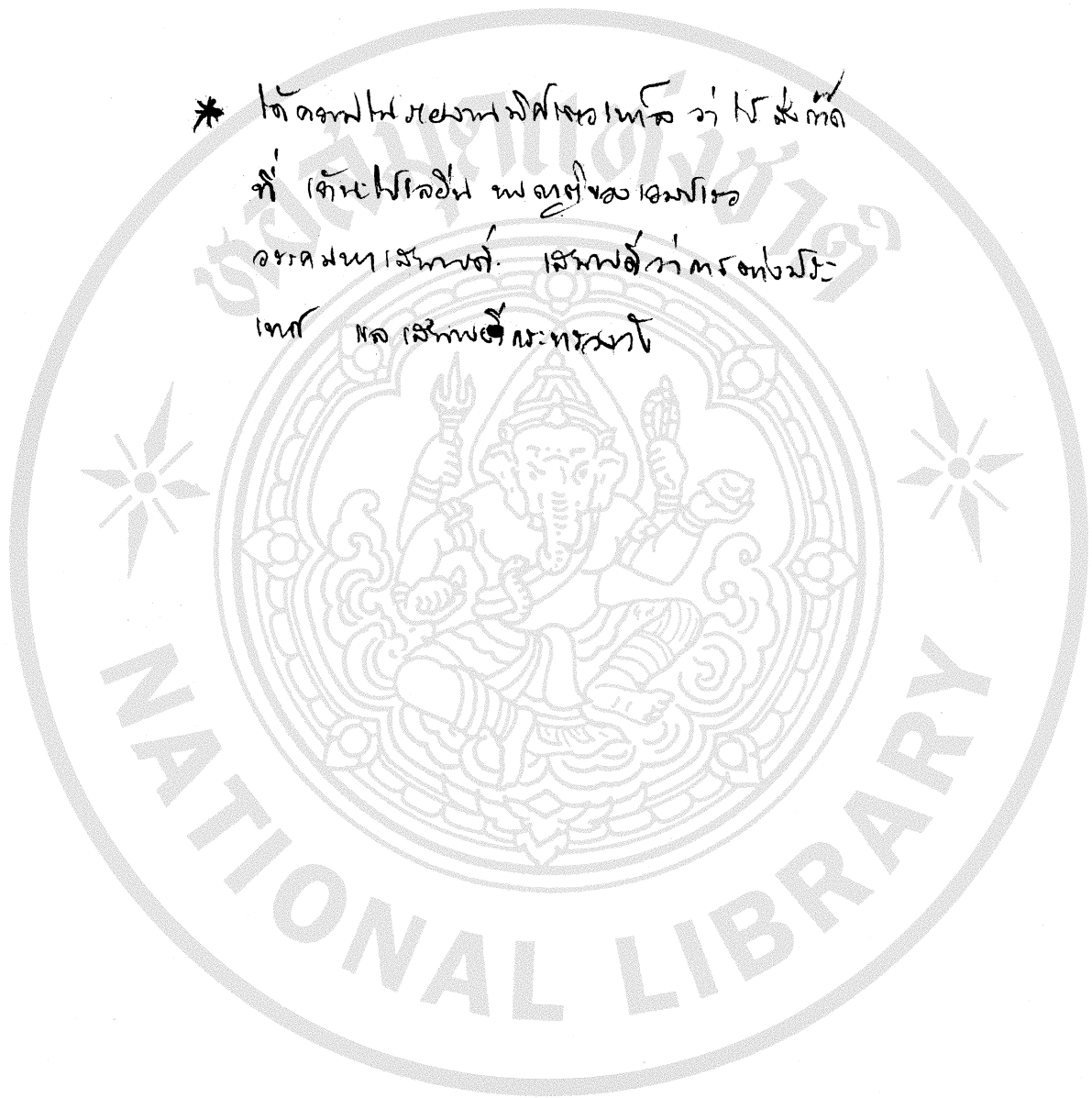
๑ รุ่ง ขึ้น พวก ราชทูต ไป ดู ที่ ผัง ศพ แนนโปเลียน
บนะปาต อยู่ใน วัด ใหญ่ แนนโปเลียน บนะปาต คน นี้
ได้ เป็น ภาระนิตร ครอง กรุง ฝรั่งเศส เป็น สูง ของ พระเจ้า
ฝรั่งเศส องค์ นี้ แต่ ศพ ยัง หา ได้ ผัง ไม่ ใส่ หีบ ตั้ง
ไว้ใน ห้อง แห่ง หนึ่ง เรลุม ที่ จะ ผัง นั้น ขุด ลง ไป รุก
ได้ ประมาณ สาม วา กว้าง ประมาณ สี่ วา ตาม ข้าง
หลุม ก่อ ด้วย สินลา ชาว ที่ สำหรับ ใส่ ศพ ตั้ง อยู่ กลาง
ประดับ ด้วย โมรา ดำ แต่ การ ที่ ทำ ยัง หา สำเร็จ ไม่ ะ

๑ วัน อังคาร เดือน สี่ แรม สิบ คำ มิสเตอร์ เฟลส์ พา
จ่มั่น มณฑลเชียร พิทักษ์ หม่อม ราโชทัย นาย พิจารณ์
สรรพกิจ ไป เยี่ยม เจ้า แล ชุนนาง ผู้ใหญ่ ใน เมือง ปารีศ
แทน ราชทูต อุปทูต

๑ วัน พฤหัสบดี เดือน สี่ แรม สิบสอง คำ เวลา เข้า ห้า
โมง มิสเตอร์ เฟลส์ นำ พวก ราชทูต ไป ขึ้น รถ ไฟ ออก
จาก เมือง ปารีศ ครั้น ถึง เวลา บ่าย เวลา คำ หยุด พัก กิน
อาหาร ที่ โฮเตล ตาม ระยะ ทาง รุ่ง ขึ้น วัน ศุกร์ เดือน สี่
แรม สิบสาม คำ เวลา เข้า โมง หนึ่ง ถึง ท่า เมือง มาเซล์
เป็น เมือง ขึ้น แก่ ฝรั่งเศส ทาง แปร ร้อย ไมล์ คือ สาม
หมื่น หก พัน เส้น มิสเตอร์ เฟลส์ จึง ให้ พวก ราชทูต ขึ้น
พัก อยู่ บน โฮเตล ชื่อ เดคโกโลนิศ แล้ว จึง เชิญ ให้
ไป เยี่ยม เจ้า เมือง แล แอดมิรัล จน เวลา เย็น จึง กลับ
มา ที่ สำนักนี้ กิน อาหาร เสริ่ง แล้ว ก็ พร้อม กัน มา
ลง เรือ กลไฟ ชื่อ กาเวตอก ซึ่ง เคย รับ ราชทูต ไป ส่ง
เมือง ปอร์ตส์มัท เมื่อ มา นั้น มิสเตอร์ เฟลส์ ก็ ตาม ลง
มา ส่ง ถึง กำปั่น ด้วย แล้ว จึง ลา กลับ ไป

๑ วัน เสาร์ เดือน สี่ แรม สิบสี่ คำ เวลา เข้า ห้า โมง
เศษ กำปั่น กาเวตอก ได้ ไล่ ไฟ ใช้ จักร์ ออก จาก ท่า
เมือง มาเซล์ วัน จันทร์ เดือน ห้า ขึ้น คำ หนึ่ง บ่าย โมง

* ได้ดอพลีนาและพวงมาลัยดอกไม้ ๖๖ ๕๕๓๓
ที่ บ้านโพธิ์โพธิ์ พงศาวดารเมือง
อยุธยาและพวงมาลัย. เรณูปัจฉาและพวงมาลัย
และ เรณูปัจฉาและพวงมาลัย

ไป กรุง ลันตัน

๘๘

หนึ่ง ถัง ลิกลิ่ เป็น ชื่อ ฝั่ง ขณะ นั้น มี สุริย์ อุปราคา จับ
ข้าง ทิศ พายัพ เวลา แดง ท่ม ถึง เมือง มอลตา รุ่ง ชื่น
เวลา เข้า สี่ โมง เศษ เจ้า เมือง ให้ จัด เรือ โบท สาม ลำ
มา รับ พวก ราชทูต เมื่อ ราชทูต ลง จาก กำนัน แล้ว ที่ บน
บ้อม นำ เมือง ยิง ปืน ใหญ่ สลุด รับ สิบเก้า นัด ครั้น ถึง ฝั่ง
มี รถ มา คอย รับ อยู่ สาม รถ พวก ราชทูต ก็ ขึ้น รถ ไป
หา เจ้า เมือง พุดจา ไก่ ถาม ศุข ทุกๆ กัน แล้ว เจ้า เมือง
จึง ว่า คำ วัน นี้ เวลา ท่ม หนึ่ง ขอ เชิญ ท่าน ทั้ง หก คน
มา กิน ไต่ กับ ข้าพเจ้า ราชทูต รับ คำ แล้ว ลา มา โฮเทล
(๑) บ่าย สอง โมง จึง พา กัน ไป บ้าน เลอร์รี่ โลออนส์
เป็น ที่ แอดมิรัล ถึง เวลา ท่ม หนึ่ง ก็ พร้อม กัน ขึ้น
รถ ไป กิน ไต่ ที่ บ้าน เจ้า เมือง สำเร็จ แล้ว ก็ ลา กลับ
มา โฮเทล รุ่ง ชื่น เข้า สี่ โมง เจ้า เมือง กับ แอดมิรัล แล
ขุนนาง ฝ่าย ทหาร อีก ห้า คน มา เยี่ยม ราชทูต ที่ โฮเทล
๑ วัน ศุกร เดือน ห้า ขึ้น ห้า คำ แอดมิรัล กับ ขุนนาง
รอง มา ทา ราชทูต แล้ว มอบ ล่าม คน หนึ่ง ให้ มา ส่ง
ราชทูต ด้วย จน ถึง ถ้า เมือง สุเอศ ครั้น แอดมิรัล ลา
กลับ ไป แล้ว พวก ราชทูต พร้อม กัน มา ลง เรือ โบท จี
ท่า เมื่อ เรือ จะ ออก จาก ท่า นั้น บน บ้อม ให้ ยิง สลุด

ส่ง สิบเก้า นั้ เวลา ห้า โมง เข้า กำปั่น กาเรตอก ได้ ออก
จาก ที่ ทอด สมอ เมือง มอลตา

๑ วัน อังคาร เดือน ห้า ขึ้น เก้า ค่ำ เวลา เข้า โมงเศษ
ถึง เมือง อาเล็กซานเดรีย เจ้า เมือง ให้ จัด เรือ โบท มา รับ
พวก ราชทูต สาม ลำ แล้ว เชิญ ให้ ขึ้น พัก อยู่ใน วัง ชื่อ
มูแซเฟียซอเนอ อาเล็กซานเดรีย แล้ว ชุนนาง ผู้ใหญ่ ใน เจ้า
ไกโร คน หนึ่ง มา คำนวณ รับ ราชทูต แล้ว แจ้ง ความ ว่า เจ้า
ไกโร ไม่ อยู่ ขึ้น ไป ทูระ ข้าง ปลาย น้ำ เหน จะ เข้า
อยู่ สัก สี่ ห้า วัน จึง จะ กลับ มา เมื่อ เจ้า ไกโร จะ ไป
ได้ สิ่ง ไว้ ว่า ถ้า พวก ราชทูต ไทย มา ถึง แล้ว ให้ รับ
รอง เหมือน อย่าง แต่ ก่อน แล้ว ให้ ชุนนาง มา รับ ใช้ อยู่
คน หนึ่ง ถ้า พวก ราชทูต จะ ปรารถนา สิ่ง ใด ก็ ให้ ดุ
จัดแจง ให้ แล้ว สิ่ง ว่า ถ้า พวก ราชทูต จะ ใคร่ พบ กัน
กับ เจ้า ไกโร ขอ เชิญ คอย อยู่ สัก สี่ ห้า วัน ราชทูต
ตอบ ว่า อยาก จะ พบ กับ เจ้า ไกโร อยู่ แต่ จะ รอ เข้า วัน
นั้น ไม่ได้ ด้วย กลัว กำปั่น รบ จะ มา คอย ชุนนาง ใน
เจ้า ไกโร จึง ว่า ถ้า ท่าน จะ ไป เมื่อไร เจ้า ไกโร สิ่ง
ไว้ กับ ชุนนาง ล่าม คน หนึ่ง ให้ ตาม ไป ส่ง จน ถึง กำปั่น
รบ ด้วย พด กัน เท่า นั้น แล้ว ก็ ลา ไป ราชทูต พัก อยู่
ที่ วัง สาม คืน

ไป กรุง ลันตัน

๓๐๓

๑ วัน ศุกร เดือน ห้า ขึ้น สิบสอง ค่ำ เวลา เข้า ห้า โมง
พร้อมกันขึ้น รถ ไฟ ไป จน บ่าย สี่ โมง เศษ ถึง เมือง ไกอโร
เจ้า พนักงาน จัด รถ มา รับ มี ทหาร ชัด กระบี่ ชี่ ม้า นำ
นำ คู่หนึ่ง ตัวหรวว เดิน ถือ หวาย คู่หนึ่ง นำ ไป ส่ง
ถึง โฮเทล ชื่อ โกลเรียนเทล ราชทูต พัก อยู่ ที่ นั้น ถึง วัน
จันทร์ เดือน ห้า ขึ้น สิบห้า ค่ำ ชุนนาง ล้าม ที่ เจ้า ไกอโร
ให้ มา อยู่ ด้วย ราชทูต นั้น มา แจ้ง ความ ว่า ที่ เมือง
สุเอศ บอก เทลคราฟ มา ว่า กำปั่น รบ ซึ่ง มา รับ ราชทูต
นั้น บัด นี้ ถึง เมือง สุเอศ แล้ว

๒ รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า สี่ โมง ครึ่ง พวก ราชทูต ทั้ง นาย
แล โพร พร้อม กัน ขึ้น รถ ไฟ ออก จาก เมือง ไกอโร ไป
จน บ่าย สี่ โมง ครึ่ง สิ้น ทาง รถ ไฟ แปร สิบ ไมล์ คือ
สาม พัน หก ร้อย เส้น ถึง ที่ รถ เทียม ม้า เจ้า พนักงาน
งาน จัด ให้ พวก ราชทูต ขึ้น รถ ม้า ต่อ ไป จน เวลา ยาม
หนึ่ง ถึง เมือง สุเอศ ครั้น เวลา เข้า กงซุล อังกฤษ อยู่ ที่
เมือง สุเอศ มา บอก ความ ว่า กำปั่น ที่ มา นี้ มี ใช้
มา รับ ราชทูต เป็น กำปั่น ที่ มา เทียว หยั่ง น้ำ ใน ทะเล
ว่า ที่ ไหน ฤก ที่ ไหน ขึ้น พวก เตะรก็ ส่ง กล้อง ดู เห็น
เป็น เรือ กลไฟ ก็ สำคัญ ว่า จะ มา รับ ราชทูต จึง ได้ บอก
เทลคราฟ ขึ้น ไป ถึง กงซุล ที่ เมือง ไกอโร ไม่ รอ รัง พัง

ให้ แน่ ก่อน การ อย่าง นี้ เป็น ผิด อยู่ อนึ่ง เมือง น
เป็น เมือง เล็ก น้อย โฮเตล ก็ คับ แคบ ทั้ง อาหาร ก็ กั้น
ทาน ที่ เมือง ไกอโร นั้น เป็น เมือง ใหญ่ อาหาร จะ บริ
โภค ก็ ขาด ขาด ที่ อยู่ ที่ กิน ก็ เป็น ศษ ท่าน จะ กลับ
ไป อยู่ ที่ เมือง ไกอโร ฤฯ จะ คอย อยู่ ที่ นี้ — ก็ ตาม แต่ ใจ
พวก ราชทูต จึง ปฎิภาสา เสน พร้อม กัน ว่า ซึ่ง จะ กลับ
ไป กลับ มา นั้น จะ เป็น ที่ รำคาญ ใจ แก่ เจ้า พนัก
งาน ด้วย ต้อง วัธ ต้อง ส่ง บ่อย ๆ จึง บอก กับ กงซุล
ว่า ถึง จะ ลำบาก อด อดยาก บ้าง ก็ มา แล้ว จะ คอย อยู่
ที่ นี้ กว่า กำปั่น จะ มา รับ กงซุล จึง ว่า ถ้า ท่าน มี ธุระ
อย่าง ไร จะ ประสงค์ สิ่ง ไใด ขอ จง ใช้ คน ไป บอก
แก่ ข้าพเจ้า ให้ ทราบ ด้วย พด กัน แล้ว กงซุล ก็ ลา ไป ฑะ
ว่า ด้วย พวก ราชทูต อยู่ เมือง สุเอศ แขวง เมือง อายหมบ
โต แล้ว ก็ ไป เมือง มัททะ แล เมือง คาลิ แล เมือง สิงฆโปร
๑ ถนน ศุกร เดือน ห้า แรม สี่ ค่ำ กำปั่น เมล มา ถึง
ลำ หนึ่ง กงซุล ที่ เมือง สุเอศ ได้ รับ หนังสือ ฉบับ หนึ่ง
มา แต่ กัปตันกำปั่น วัธ ที่ จะ มา รับ พวก ราชทูต ใน หนังสือ
สี่ นั้น ว่า กำปั่น ได้ ออก จาก เมือง กาลกัตตา แล้ว แล จะ
รับ มา ให้ ถึง เมือง สุเอศ ใน วัน แรม เจ็ด ค่ำ แแปด ค่ำ ฑะ
๑ ราชทูต ต้อง พัก อยู่ ที่ โฮเตล เมือง สุเอศ จน ถึง

ไป กรุง ลันตัน

๑๐๓

วัน จันทร์ เดือน ห้า แรม เจ็ด ค่ำ เวลา กลาง ค่ำ เรือ กล
ไฟ ชื้อ ไปเลเตศ เปน กำปั่น รบ มา ถึง ท่า เมือง สุเอศ
รุ่ง ขึ้น กับตัน จึง มา หา ราชทูต แล้ว บอก ว่า ข้าพ
เจ้า ได้ คำ สั่ง ให้ มา รับ พวก ราชทูต ไป ส่ง ให้ ถึง
กรุง สยาม แต่ บัด นี้ การ ที่ ใน เรือ ยัง หา เรียบ ร้อย
ไม่ จะ ต้อง จัดแจง ชำระ วัตถุ ให้ ดี ก่อน วัน พุธ ศัปดาห์
เวลา เข้า ข้าพเจ้า จะ ขอ ลา ท่าน ไป ชื้อ สเนียง อา
หาร ที่ เมือง ไกอโร ต่อ วัน เสาร์ เวลา เย็น จึง จะ กลับ มา
วัน อาทิตย์ จึง จะ ได้ เชิญ ท่าน ไป ลง เรือ
๒ ถึง วัน เสาร์ เดือน ห้า แรม สิบสอง ค่ำ เวลา เข้า กับ
ตัน บอก เกลศราฟ มา แต่ เมือง ไกอโร ว่า ซึ่ง สัญญา ไว้ ว่า
จะ กลับ มา ใน เวลา เย็น วัน นี้ นั้น ยัง มา หา ได้ ไม่ ด้วย
รถไฟ ยัง ไม่ ไป จะ ต้อง คอย อยู่ จน พรุ่ง นี้ วัน อาทิตย์
เวลา กลาง ค่ำ กับตัน จึง กลับ มา ถึง ท่า วัน จันทร์
เดือน ห้า แรม สิบสี่ ค่ำ เวลา บ่าย สี่ โมง กับตัน ดิกอเช
จึง เชิญ พวก ราชทูต ลง เรือ กลไฟ เล็ก ออก จาก ท่า เมือง
สุเอศ ถึง กำปั่น รบ ชื้อ ไปเลเตศ จักร ท้าย ยาว สอง
ร้อย สิบ ฝัด คือ เส้น สิบสาม วา สาม ศอก กับ ห้า นิ้ว
ปาก กว้าง สามสิบ เก้า ฝัด คือ ห้า วา สาม ศอก คืบ สิบ
เอ็ด นิ้ว กับ กระเบียด หนึ่ง ก็น้ำ ภา ยี่สิบ สาม ฝัด คือ

สาม วา สอง ค็อก สาม นิ้ว กับ กะเบียด หนึ่ง กำลัง สาม
 ร้อย ห้า สิบ แรก ม้า คน ใน เรือ กับต้น หนึ่ง ออฟฟิ
 เซอ สามสิบ สาม ทหาร ลูก เรือ คน ไซ้ สอง ร้อย ยี่สิบ
 หก รวม สอง ร้อย หก สิบ คน เพื่อ ราชทูต จะ ขึ้น บน
 กำปั่น มี ทหาร ขึ้น ปลาย หอก ขึ้น คำนับ สอง แถว ๆ ละ
 สิบสอง คน แล้ว กับต้น ให้ ยิง ปืน ใหญ่ สลุด ราชทูต สิบ
 เก้า นัด พวก ออฟฟิเซอ มา ขึ้น รับ พร้อม ทุก ตำแหน่ง
 ลูกเทนันต์ ให้ จัดแจง รับ ของ ๆ พวก ราชทูต ขึ้น เสร็จ
 แล้ว เวลา หุ้ม เศศ ได้ ไล่ ไฟ ไซ้ จักร์ ออก จาก ที่ ทอด
 สมือ นำ เมือง สุเอศ ฑะ

๑๐ วัน จันทร์ เดือน ทก ขึ้น เจ็ด คำ เวลา บ่าย สอง โมง
 ครึ่ง ถึง ท่า นำ เมือง มักหะ เปน เมือง แชก ชาติ อาหรับ
 ถ่าน สิ้นลา หมด ลง กับต้น จึง ให้ แะ เข้า ทอด สมือ อยู่
 ห่าง ตลิ่ง ประมาณ สอง ร้อย เส้น แล้ว กับต้น ลง เรือ โบท
 ขึ้น ไป บน เมือง เทียว ไซ้ ถ่าน สิ้นลา ก็ ไม่ได้ ไซ้ ได้
 แต่ ฟัน เล็ก น้อย แล้ว กลับ มา ให้ รับ ฟัน ขึ้น เรือ เสร็จ
 เวลา ยาม เศศ จึง ให้ ไซ้ จักร์ ออก จาก นำ เมือง มักหะ ฑะ

๑๑ วัน อังคาร เดือน ทก ขึ้น แปด คำ เวลา สี่ หุ้ม เศศ
 ถึง เมือง เอเดน รุ่ง ขึ้น เข้า สี่ โมง กับต้น มา บอก ราช
 ทูต ว่า จะ รับ ถ่าน ลง เรือ ลอยง จะ ปลิว เบือน นัก ถ้า

ท่าน พา กัน ขึ้น ไป อยู่ บน โฮเทล เห็น ว่า จะ เป็น คู่
กว่า อยู่ ใน กำปั่น ราชทูต ก็ รับ คำ กับตัน - จึง ให้ มีค
เตอร์ โฮป เป็น ชุมนาง นาย ทหาร ใน เรือ รบ - ขึ้น ไป
อยู่ ด้วย พวก ราชทูต แล้ว จึง จัก เรือ โบท ให้ ไป ส่ง
พวก ราชทูต ที่ โฮเทล ชื่อ ปรินส์ ออฟ เวลส์ -

๑ วัน พุธ หักศักราช เดือน หก ขึ้น สิบ คำ บ่าย สอง โมง
กับตัน มา แจ้ง ว่า ที่ กำปั่น จัดแจง เครื่อง จักร กติ แล รับ
ถ่าน ลง เสร็จ แล้ว พวก ราชทูต ก็ พร้อม กัน กลับ มา ลง
ใน กำปั่น แต่ ลม ยัง พัด ทวน หน้า แรง นัก ต้อง รอ อยู่
จน รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า โมง เศษ กับตัน ให้ ไล่ ไฟ ใช้ จักร
ออกจาก หน้า เมือง เอเคน ลม เป็น พัด ทวน หน้า จัด นัก
เรือ เดิน ได้ แต่ โมง ละ ห้า นอต หก นอต ถึง วัน อังคาร
เดือน หก ขึ้น สิบห้า คำ ลม จึง แปร เยื้อง ไป สัก น้อย
รอ ใช้ ใบ ได้ แต่ ไม่ ลม เต็ม ใบ ถึง วัน ศุกร์ เดือน
หก แรม สาม คำ ได้ ลม สลาตัน เป็น ปัดะโปก ว่า โมง
เย็น กับตัน ให้ พวก เด็ก ๆ ขึ้น หัด ฝี ใบ เมื่อ จะ ลง
มา เด็ก คน หนึ่ง พลัด ตก จาก ราน ชัน ล่าง เสา กระโถง
กลาง มา กระทบ กระดาน ที่ ผูก รอก ข้าง แล้ว ตก
น้ำ ลง ไป กับตัน กับ พวก ลูก เรือ วิ่ง ไป ข้าง ท้าย - ปลอ้ย
ท่อน ลอย ไป เด็ก ที่ ตก น้ำ ก็ ว่าย เข้า ยึด ท่อน ไว้ แล้ว

กับตัน ให้เอา เรือ ลง โดย เร็ว รีบ ที่ กระเชียง ไป รับ เด็ก
นั้น มา ได้ เมื่อ มา ถึง หมอ ตรวจ ดู เห็น สี โคร่ง หัก
สอง สี หมอ ก็ เอา ผ้า รัด ตัว เข้า ไว้ แล้ว ให้ นอน
อยู่ บน เปล ให้ กิน ยา มา ประมาณ สิบห้า วัน ก็ หาย ดี

๑ วัน อังคาร เดือน หก แรม เจ็ด ค่ำ เวลา บ่าย สาม
โมง เกิด ฝน ตก ลม สลาตัน พัด นัก เสา กระโถง น้ำ ชัน
บน หัก สบ้น ลง มา ใบ เสา น้ำ เสา กลาง เสา ท้าย ซาด
ฉีก เปน ริว แร้ง ยับ ย่อย หมด ทุก ใบ คลื่น ใหญ่ ชัด เข้า
ใน เรือ น้ำ บน ตาฬฟ้า ชัน ล้าง ภา เพียง เข้า หีบ ใส่
ของ พวก อังกฤษ พวก ไทย ลอย เข้า ของ เปียก น้ำ เสีย
มาก ประมาณ ครึ่ง โมง พระ จักรพงษ์ กับตัน ให้ เปลี่ยน
เสา แล ใบ ใหม่ แล้ว เสร็จ ใน เวลา เดียว

๑ วัน พฤหัสบดี เดือน หก แรม แปด ค่ำ บ่าย โมง เศษ
ถึง เมือง คาลิ อยู่ ที่ แหลม เกาะ ลังกา ช้าง ทิศ ตะวัน ตก
เฉียง ใต้ เปน ที่ ไร่ ถ่าน สินลา สำหรับ ใช้ ใน การ เรือ
กลไฟ ฝ่าย อังกฤษ ชื่อ มิคเตอร์ เฮนรี โอเครดี เปน ผู้
สำเร็จ ราชการ ที่ เมือง คาลิ แจ้ง ว่า ราชทูต ไทย ไป ถึง
ก็ ลง มา ทัก ถาม แล้ว เชิญ ให้ ขึ้น พัก อยู่ บน เมือง
เวลา บ่าย สี่ โมง พวก ราชทูต พร้อม กัน ลง เรือ โบท
ไป ถึง ท่า ที่ บน บ่อมน้ำ เมือง ให้ ยิง สลุค คำนับ สิบ

ชื่อที่เรียกหนังสือประเภทนี้ว่า
หนังสือประเภทนี้เรียกว่าหนังสือ
ที่ชื่อหนังสือประเภทนี้ว่า
ชื่อที่เรียกหนังสือประเภทนี้ว่า

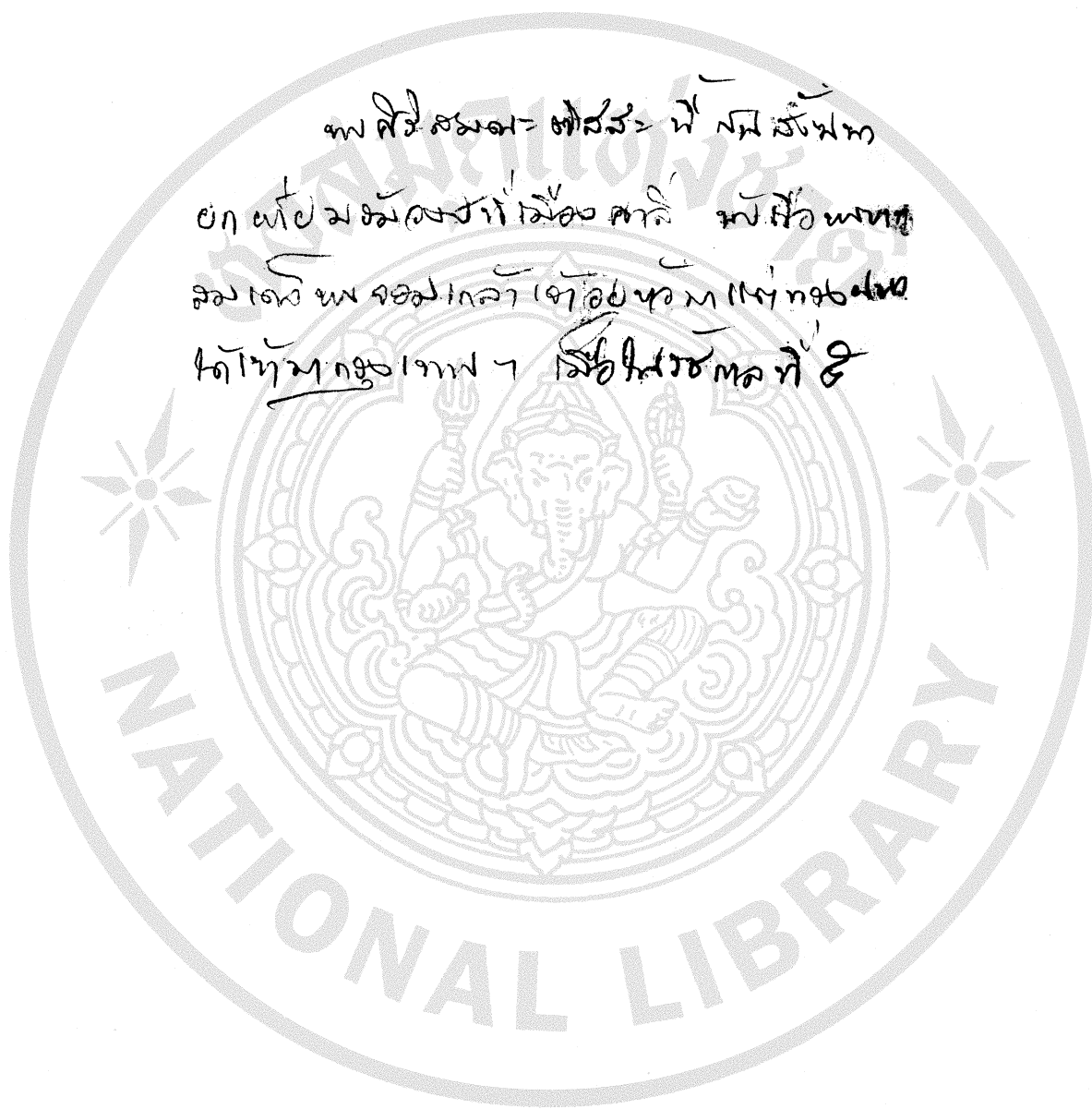
ไป กรุง ลันตัน

๑๐๗

แก้ นัต แล้ว เชิญ ราชทูต ไป ที่ พัก ตาม ทาง สอง
ข้าง ตั้ง แต่ ท่า ขึ้น มี ทหาร คน ตำ กือ ปืน ปลาย หอก
ยื่น ราย ไป ร้อย คน แล้ว ทหาร อังกฤษ เรียง ต่อ ไป อีก
ห้าสิบ คน รวม ร้อย ห้าสิบ คน ถึง ตึก ใหญ่ เป็น ที่
สำหรับ เจ้า เมือง มา พัก เจ้า พนักงาน เชิญ ให้ ราชทูต
ขึ้น อยู่ ที่ นั้น แล้ว จัด โปสิคแมน คือ คน รักษา ถนน
มา คอย รวบรวม รักษา อยู่ สอง คน เวลา คำ ผู้ สำเร็จ ราช
การ มา เชิญ ว่า พ่วง นี้ เวลา สี่ โมง เข้า ขอ เชิญ ท่าน
ทั้ง หก คน ไป กิน โต๊ะ ที่ บ้าน ข้าพเจ้า ราชทูต ก็ รับ ว่า
จะ ไป รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า สาม โมงเศษ เจ้า พนักงาน
จัด รถ มา รับ สาม รถ พวก ราชทูต หก คน กับ คน
ติดอกเช่หนึ่ง มิสเตอร์ โฮบ เป็น นาย ทหาร ใน กำบัง รบ
ไปเลเดสหนึ่ง พร้อม กัน ขึ้น รถ ไป กิน โต๊ะ ที่ บ้าน ผู้
สำเร็จ ราชการ ครั้น กิน โต๊ะ เสร็จ แล้ว ก็ ลา ไป ที่
โรง ทำ น้ำมัน มะพร้าว ทำ ด้วย เครื่อง จักร ชุด คั้น แล้ว
ไป ด้วย จักร ทั้ง นั้น ทำ เร็ว กว่า ทำ ด้วย คน หลาย เท่า
แล้ว เลย ไซ่ นมัสการ พระ ที่ วัด บน เนิน เขา ที่ วัด มี
พระ ปฐมมากร เหมือน วัด ไทย แต่ พระสงฆ์ ไม่ได้ ปลง
ระณ ใน วัน สิบสี่ คำ ตาม แต่ จะ ปลง วัน ไร ก็ ได้ สุด
แต่ ย่า ให้ ฝน ยาว บ่าย สาม โมง ก็ กลับ มา ที่ พัก ะ)

๑ จึ่ง ปฤกษา กัน ว่า เรา จำ จะ ไป ถวาย นมัสการ พระ
 ทนต์ ชาติ จึ่ง จะ ชอบ ด้วย เรา ได้ มา ถึง นี้ แล้ว ครั้น
 ปฤกษา เห็น พร้อม กัน พระยา มนต์รี สุริยวงษ์ จึ่ง ให้ ล่าม
 บอก กับตัน ดิเกอเซ ๗ จึ่ง ตอบ ว่า การ ซึ่ง ท่าน จะ ไป
 นั้น ข้าพเจ้า ไม่ ชัด ชว้าง ตาม แต่ ใจ แต่ ข้าพเจ้า ทราบ
 ว่า พระทนต์ ชาติ อยู่ ถึง เมือง แกนติ ถ้า จะ ไป ด้วย รถ
 เทียม ม้า แต่ เมือง คาลิ ไป จน ถึง เมือง แกนติ ที่ พระ
 ทนต์ ชาติ ทาง ถึง สอง วัน แล้ว จะ ต้อง หยุด พัก ที่ นั้น
 สัก วัน หนึ่ง ๗ สอง วัน ทั้ง ไป ทั้ง มา เป็น ห้า วัน หก
 วัน ใน วรรณะ นั้น เป็น วรรณะ ลม ร้าย มัก เกิด พายุ ใหญ่
 เนื่อง ๗ ถ้า เป็น ดัง นั้น บันดา กำปั่น ที่ ทอด อยู่ ใน อ่าว
 นั้น ลม ก็ ตี พัด กระทบ โดน กัน แหก เสีย หลาย ลำ แล้ว
 พวก กับตัน มี ความ กสวิ ไม่ อาจ เข้า มา ทอด สมอ อยู่
 ข้าง จน สาม วัน ได้ ถ้า ท่าน จะ ไป เมือง แกนติ แล้ว ข้าพ
 เจ้า จะ เอา กำปั่น ออก ไป แล่น อยู่ ใน ทะเล ใหญ่ ถึง จะ
 เกิด พายุ พัด จัด แรง ประการ ไต ภาว จะ แก้ ไข ได้ ไม่
 ชัด สน ด้วย ท้อง ทะเล เป็น ที่ กว้าง ต่อ ถึง กำหนด หก
 วัน ข้าพเจ้า จึ่ง จะ กลับ มา รับ ท่าน มิ ให้ ผิด สัญญา
 ราชทูต มี ความ สงสัย ว่า กับตัน เป็น คน อังกฤษ ไม่ หนี
 ถือ พุทธศาสนา ก็ แกล้ง พด บิด ปลิว ด้วย ไม่ ยอม จะ

អរិយធម៌ខ្មែរ- ខ្មែរស្រី ដ៏ ឈឺចាប់
បុរស ឈឺចាប់ ខ្មែរស្រី ឈឺចាប់ អរិយធម៌
ខ្មែរស្រី ឈឺចាប់ ខ្មែរស្រី ឈឺចាប់ អរិយធម៌
ខ្មែរស្រី ឈឺចាប់ ខ្មែរស្រី ឈឺចាប់ អរិយធម៌

ไป กรุง ลันตัน

๑๐๘

ให้ ไป ใน ขณะ นั้น พระสงฆ์ เป็น เจ้า อธิการ อยู่ วัด
ใน เมือง คาลิ ชื่อ ศิริสมณะ กับ นาย คน หนึ่ง เป็น ชาว
เมือง ลังกา ชื่อ กรณารัตน์ ทั้ง สอง คน พา กัน มา เยี่ยม
ราชทูต ยัง นั่ง อยู่ ที่ นั้น ด้วย เจ้า หมื่น สรรพเพชร ก็ กัด
จิ้ง ถาม เป็น ภาษา มะคข คน ทั้งสอง ก็ รับ ว่า จริง เหมือน
คำ กับตัน ด็กอเซ ว่า พวก ราชทูต จึง ปฎักษา กัน ว่า เรา
จะ ไป เมือง แกนดี้ เป็น แต่ เรา มี ความ ศรัทธา อสุห์ จะ
ไป นมัสการ พระรัตน ฐตุ มี ใช้ ไป ด้วย ราชการ ซึ่ง
เรา จะ ให้ กำปั่น ต้อง ไป แล่น อยู่ ใน ทะเล เสีย ถ่าน ใส่
ไฟ ใช้ เงิน คอเวนแมน ลง มาก นั้น หา ชอบ ไม่ ครั้น
เห็น พร้อม กัน ดัง นั้น จึง ว่า แก่ กับตัน ด็กอเซ ว่า ท่าน
จะ ต้อง ถอย กำปั่น เข้า ออก ลำบาก ดัง นั้น เรา ก็ จะ ไม่
ไป เมือง แกนดี้ แล้ว กับตัน ด็กอเซ ก็ มี ความ ยินดี เป็น
อัน มาก

๑ วัน ศุกร เดือน หก แรม สิบ คำ เวลา เข้า สี่ โมง พวก
ราชทูต จะ กลับ มา ลง กำปั่น ผู้ สำเร็จ ราชการ กับ กำ
มโคร์ แล ขุนนาง ฝ่าย ทหาร อีก หลาย คน มา ส่ง แล้ว
ลา กลับ ไป แต่ ผู้ สำเร็จ ราชการ ตาม ลง มา ส่ง จน ถึง
กำปั่น เมื่อ ราชทูต จะ มา ลง เรือ มี ทหาร ยืน แต่ ยัง
สลุก เหมือน เมื่อ แรก มา ถึง เมือง เวลา เข้า ห้า โมงเศษ

กับตัน ดิกอเซ ให้ ถอน สมอ ใช้ จักร์ ออก จาก ท่า หน้า
เมือง คาลี มา ใน ทาง ทะเล เจ็ด วัน คลื่น ลม ก็ เรียบ เป็น
ปกติ ดี จน วัน ศุกร์ เดือน เจ็ด ขึ้น สอง ค่ำ บ่าย สอง โมง
ครึ่ง ถึง เมือง สิงคโปร์ เมื่อ ราชทูต ถึง เมือง นั้น เจ้า
เมือง ไม่ อยู่ ลง กำปั่น รบ ไป เทียว จับ พวก อ้าย จีน สลัด
รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า สี่ โมง รอง เจ้า เมือง จัดแจง เรือ โบท
สาม ลำ มา เชิญ พวก ราชทูต ขึ้น บน เมือง เมื่อ ราช
ทูต ไป ถึง ท่า ขึ้น ทหาร บน ใหญ่ นำ บ้อม ก็ ยิง สลุด
ลึบ แก้ว นัต แต่ ทหาร บน ปลาย หอก ที่ จะ ยื่น คำนับ
จัดแจง ทา ทัน ไม่ แล โซเทล ที่ เคย พัก แต่ ก่อน คน ก็
เข้า อยู่ เต็ม หมด พระพิเทศ พานิช จึง เชิญ ให้ พวก ราช
ทูต ไป พัก อยู่ ที่ ตึก ----- ของ พระพิเทศ พานิช ทำ ไว้ บน
ยอด ภูเขา แต่ การ เลี้ยง ด นั้น รอง เจ้า เมือง จัดแจง
ส่ง มา ทุก เวลา แล้ว ให้ ทหาร มา ประจำ ผลัด เปลี่ยน
รักษา อยู่ สิบสี่ คน ตัว รอง เจ้า เมือง ก็ ไป มา เยี่ยม
เยียน ราชทูต อยู่ เนื่อง ๆ เวลา บ่าย สี่ โมง จีน จงหวด เชิญ
พวก ราชทูต ไป กิน โต๊ะ เลี้ยง ตาม อย่าง จีน ะ
๑ วัน อาทิตย์ เดือน เจ็ด ขึ้น สี่ ค่ำ บ่าย ห้า โมง เชอ
แมกกอดแลนด์ เชิญ พวก ราชทูต ไป กิน โต๊ะ เวลา สี่
ทุ่ม พระพิเทศ พานิช เชิญ ไป กิน อีก ครั้ง หนึ่ง ะ

ไป กรุง ลันตัน

๑๑๓

๑ วัน จันทร์ เดือน เจ็ด ขึ้น ห้า ค่ำ เวตา เข้า โมง หึ่ง
พวก ราชทูต พร้อม กัน ขึ้น รถ มา ลง กำปั่น รอง เจ้า
เมือง จัต ทหาร ปืน ยืน คำนับ สอง แถว ประมาณ ร้อย
เศษ แล้ว ให้ ยิง สลุต ส่ง ดิบบก้า นัต รอง เจ้า เมือง
หึ่ง เชอ แมกกอกส์แตนด์ หึ่ง พระพิเทศ พานิช หึ่ง
จัน จงฮวด หึ่ง ลง มา ส่ง ถึง ท่า แล้ว ดา กลับ ไป
ราชทูต ก็ ลง เรือ มา กำปั่น ฑะ

๑ พวก ราชทูต กราบ ถวาย บังคม ดา ออก ไป แด่
กรุง เทพ ๑ จน ถึง เมือง ลอนดอน ได้ แวะ หยุด พัก
ตาม หัว เมือง ราย ทาง เปน หาดาย หัว เมือง แด ได้ ไป
เที่ยว ตาม หัว เมือง ที่ อยู่ ใน ประเทศ อิงแตนด์ ก็ หาดาย
เมือง เจ้า เมือง ทั้ง นั้น ก็ รับ รอง ให้ เปน เกียรติยศ
ทุก ๆ เมือง การ ที่ เจ้า เมือง คำนับ รับ รอง ทั้ง นี้ ก็
เพราะ พระ บารมี พระเจ้า อยู่ หัว — ทั้งสอง พระองค์ ปก
เกล้า ปก กระหม่อม ไป กวีน แด คอเวนแมน จึง มี
คำ สั่ง ให้ จัดแจง รับ รอง พวก ข้าราชการ ได้ มี ความ
ศุข เปน อัน มาก ฑะ

๑ เวตา เข้า สาม โมง เศษ กับตัน ดิกอเซ ให้ ไล่ ไฟ
ใช้ จักร์ ออก จาก เมือง ถึงมโปร วัน ศุกร เดือน เจ็ด
ขึ้น แก้ว ค่ำ เวตา เข้า ห้า โมง เศษ ถึง ที่ ทอด ส้มอ ซาย

ข้าระ นอก สันดอน ปากน้ำ เจ้า พระยา กัปตัน ดิกอะเซ
 ให้ เอา เรือ โบท ลง ลำ ลำ พร้อม ด้วย เชือก เล้า เพลา
 ใบ มี ออฟ ฟิชเชอ กำกับ เรือ ลำ ตะ คน แด คน ตี
 กระเชียง ลำ ตะ สิบ คน เข้า มา ส่ง พวก ราชทูต กับ ผู้
 มี ชื่อ รวน ยี่สิบ เจ็ด คน บ่าย โมง หนึ่ง พวก ราชทูต
 ก็ ลา กัปตัน ลง จาก กำนัน รบ ไปเดเดศ กัปตัน ให้
 ยิง สัตว์ ส่ง ราชทูต ลิบกั นัต บ่าย ตาม โมง ถึง เมือง
 สมุทปราการ แวะ ขึ้น หยุด พัก ที่ ศาลา ถ้าง พระยา
 สมุท โบราณักษ์ ผู้ ดำรง ราชการ เมือง สมุท ปราการ
 ให้ เลี้ยง พวก ราชทูต แด อังกฤษ ที่ มา ส่ง เสร็จ แล้ว
 จัดแจง ผลไม้ ต่าง ๆ กับ สุรา แด บุหรี ให้ แก่ อังกฤษ ๆ
 ก็ ลา กลับ ออก ไป กำนัน พระยา สมุท โบราณักษ์ พระยา
 มหา อรรถนิกร จัด เรือ ลำขึ้น เก่ง ทั้งสอง ลำ เรือ
 เปด ลำ หนึ่ง ให้ ขึ้น มา ส่ง พวก ราชทูต เวลา สอง
 หุ่ณ ศศ ได้ ออก จาก เมือง สมุท ปราการ สอง ยาม ถึง
 กรุง เทพ มหา นคร อมรรัตน โกสินทร์ มหินทรา ยุทธยา
 นี้ รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า พร้อม กัน เข้า เฝ้า ทูล ถของ
 ขลุ้ พระบาท ทรง นำ พระสิงห์ บัญชร ข้าง พระ ที่นั่ง อาม
 วินท์ วิจิตรชัย ฝ่าย ทิศ ตะวัน ตก ใน พระบรม มหาราช
 วัง ตั้ง ความ แต่ เท่า นี้ ขอ เตะ